

TUNCELİ BAROSU'NDAN BAŞBAKANIN ÜSLUBUNA TEPKİ

Başbakanın demokratik taleplere karşı verdiği bu tepkiler, demokrasi kültürü ile bağdaşmayan ve çağdaş ülkelerde görülemeyecek bir tutumdur diyen Kaplan, "Başbakanın bu ve benzeri açıklamaları, demokrasi ve insan hakları konusundaki söylemlerinin ne kadar samimiysiz olduğunu ortaya koymaktadır. *Sayfa: 5*

TAKSİM MEYDAN SAVAŞI

Bütün dünyada bayram olarak kutlanan birlik ve dayanışma günü 1 Mayıs; devletin tahammülsüzlüğü sonucu İstanbul'da tam anlamıyla bir meydan savaşına döndü. İşçilerin ve emekçilerin Taksim talebi polislin cop, tazyikli su, biber gazı ve tekmeleriyle karşılaşırken, saldırılarda yüzlerce emekçi yaralandı ve bir o kadarı da gözaltına alındı. *Sayfa: 3*

15 Günlük Kültürel Yerel Gazete Yıl: 1 • Sayı: 5 • 5-20 Mayıs 2008 • Fiyatı: 2 YTL • Avrupa Fiyatı: 2 Euro www.dersimhayat.com

İNSANSIZ VATAN OLUR MU?

Mehmet Çetin

"Ben de Yansaydım Yaşananları Kim Anlatacaktır". Sayfa 10

Turabi Saltık

Dersim Sürgünü Dersim'in Zorlu Geçmişidir. Sayfa 11

Namık Kemal Dinç

Beyaz Kırım: Asimilasyon-3- Sayfa 12-13

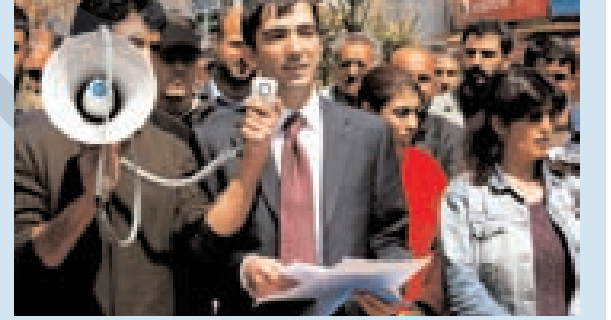

Fotoğraf Sanatçısı Mehmet Emir ile Ropörtaj

"İNSANI EN EMİN KILAN ŞEY DİLDİR" Sayfa 18

Dersimli'nin hayat tırmanışına tanıklık etmek isteyen gazete

TOKİ MAĞDURLARI İHD'YE BAŞVURDU

Tunceli Merkez Atatürk Mahallesi'nde yapımına 2005 yılında başlanan ve 2006 yılında da anahtar teslimatı yapılan TOKİ'ye ait 80 adet konut, aradan kısa bir zaman geçmesine rağmen problem yaratmaya başladı. *Sayfa: 4*

"UMUDUMUZ"UN RENKLERİ

Rehabilitasyon Merkezinde engellilere kumaş boyama sanatı eğitimini veren *Seycan Söylemez* "yaptığım işle gurur duyuyorum. Topluma kazandıracağım her kişi aynı zamanda yeni bir dünyadır. Bu dünyaya benim de bir katkımlar olur- sa ne mutlu bana" şeklinde konuştu. *Sayfa: 8*

GULİK DERSİM MUTFAĞINDAKİ YERİNİ ALDI

Dersimin ulusal yemeklerinden biri olan gulik dağlardan sofralara indi. Lezzetli damak tadıyla dikkatli çeken gulik Dersimliler tarafından yoğun bir ilgiyle karşılandı. Hoş ve doğal rengiyle dikkatleri çeken gulik kentin sokaklarında güzel bir görüntü oluşturuyor. *Sayfa: 9*

"MUNZUR AKMAZSA NE OLUR..!"

Boz bulanık bir zamandır, dolanıp durur başımızda. Kabül etmek gerekiyor ki dünya daha evvelinde hiç bu kadar anlaşılmasa gelmemişti biz insanlara. Her gün, her saat, her saniye iletişim araçlarını biz istemesek de dünyanın öbür ucundaki hadiseleri bizlere ulaştırıyor. Teknoloji geliştikçe yaşama biçimleriz değişiyor, sosyal ve çalışma koşullarımız farklılaşıyor. Sanıyoruz ki atalarımız bizim yaşadığımız şeyleri hiç yaşamadılar. Uçaklar yoktu, cep telefonları yoktu, otomobiller yoktu, televizyon hatta elektrik dahası yazı bile yoktu. Ama doğaya, insana, suya ve bütün canlılara olan saygısı ve kutsallığı vardı. Sonsuz iletişim, sonsuz eğlence, sonsuz tüketim ve sonsuz soysuzlaşma bir taraftayken, diğer tarafta sürekli katliam, yalan, sömürü, hile ve her alanda kendini göstermeye çalışan iktidar. Gerçekte ise kendini gösteren ağzı salyalı bir avuç azınlığın sadece zenginliklerine daha da zenginlik katmak uğruna kullandıkları, sayısız araç, teknoloji ve yöntem. Öyle ki zenginlikleri uğruna tüm dünya halklarını vatanından koparıp, sefalet ve ölüme mahkum etmeleri. Para ve kar için toprağın, suyun genelde ise tüm dünya yaşamının sonunu hazırlamalarıdır...

Nasıl başlamalı yahut neyi nasıl anlatmalı bilemiyorum. Sizler Dersim'li analar; gözlerinizi dünyaya açtığınız

günden bu yana, o kadar haksızlığa, sömürüye, adaletsizliğe uğradınız ki anlatması ve anlaşılması çok güçtür, hele böylesi bir zamanda. Sizler toprağı ve suyu kutsal sayıp, kayaları ziyaret bilip Munzur ırmağından çıkan balığı yemeyen kutsal toprağın anaları. Umutsuzluğunuzu bu dünyanın sözcükleri ile kimselere ifade edemediniz. Ve ifade etmediğiniz içindir ki, her sabah, her akşam veya gecenin yıldızsız karanlığında inersiniz Munzur'un kıyısına ve dökersiniz acılarınızı bu kutsal suyun akışına... Munzur sesinizi duyuyor ve o durdurulmak istenen akışıyla siz anaların yüreklerine ışık tutuyor. O kutsal diye tabir ettiğiniz topraklarda yaşama gözlerinizi açtınız, Munzur'da geçti çocukluğunuz, kutsal su da yıkandı ve Munzur kıyısında evlendiğiniz o adama rasladınız.. Yaşadığınız tüm güzel ve acı günlerin bir tanığı varsa, o da Munzur'dur...

Ta ki bilmediğiniz, tanımadığınız bu vahşi ağzı salyalı katil şirketler topraklarınıza ve ırmağınıza göz dikene dek. O zaman bu topraklarda başlayacak acı, gözyaşı ve sürgünler. Yarın ırmaklar toprağı geri dönemeyecek, ölü duvarlar Munzur'un ırmağının akışını durdurduğunu ve toprağın tüm kutsallığını "katil şirketlerinin" iş makineleri ile parçaladığı vakit, siz Dersim'li analar için kıyamet günü başlayacak... Bin yıllardır özgürce akan Munzur ırmağının önüne ölü duvarlar çekilmek iste-

niyor. Sadece kar ve kalkınma dedikleri şey içindir tüm yaptıkları. Oysa sizin ne enerjiye nede sanayi denen şeylere ihtiyacınız var. Kutsal topraklarınız ve ırmaklarınız binlerce yıl sizlere nasıl yettiyse yine yeteceğini biliyorsunuz...

Barajlar yapacaklar, ölü duvarlar çekip ziyaretlerinizi sular altında boğacaklar. Ve sonra yeraltı sularınıza el koyup kendi topraklarınızda sizi susuz bırakacaklar. Sonra maden şirketleri kutsal saydığınız dağları, kayaları silip süpürecek. Çok geç olmadan sesinizi duyulmuş Munzur ırmağı için çok daha güçlü çıkmalı. Çünkü Dersim'li analar çok iyi biliyorlar ki "**SU VE TOPRAK KUTSALDIR**" ve bir kez teslim edildi mi yağmacılara. Ölüm, sürgün ve göz yaşa başlayacaktır demektir. Kutsal ırmaklarınız, dağlarınız ve mezralarınız hiç birinin şirketler için kardan başka bir anlamı yoktur. Onlar zamane celatlarıdır. Ki her şeyi yakıp yok ederler. Sizi birbirinize düşürüp, karşı koyamaz hale getirirler, yaptıkları her şeyi gizli tutarlar. Sizlere sadece sonuçlarına katlanmak kalır... Geçirdiğiniz her boş anın o şirketlerin daha rahat ilerlemesini sağlayacağını düşünün. Ve bu yüzden ufak ve küçük kazanımlarla kendinizi avutmak yerine topraklarınıza yaraşır bir mücadeleyle geleceğimizi, umutlarımızı, hayallerimizi, aşklarımızı çalmak isteyen bu yarasaları hak ettikleri yere yollayın..!

BÜLENT GÜZEL...

Bizden

Merhaba!

5. Sayımızla beraberiz. Dersim Hayat Dersimliler'in ilgisi ile yoluna devam ediyor, büyüyor, gelişiyor.

Eski çağ tarihinden bu yana bütün sürecinde baskılardan, katliamlardan kaçmış olanların gelip sığındığı bir yer olmuş olan Dersim, ne yazık ki hiçbir zaman savaşız ve kansız yaşayamamıştır. Dersim toprakları binlerce yıl silah ve kan görmüştür. Tarih yapıtları 1937-38 yıllarını gösterdiğinde Dersim'de silah daha can yakıcı bir boyuta ulaşmış. Dersimlinin ölümden başka bir durumla karşılaşması söz konusu olmuştur. Dersimli korkunç bir 'Terteleden' sonra sürgün ile karşı karşıya kalmıştır. Bir süre sonra topraklarına dönme şansına kavuşan Dersimlinin; yakılmış, yıkılmış evini, köyünü onarma çabası hayata yeniden tutunma çabası karşılığını bulacakken, Dersimde süren silahlı ortam yeni bir olguyu; zorla göçü getirmiştir. 1994 yılında ormanları, köyleri, evleri yakılan Dersimliler topraklarını terk etmeye zorlanmış, kalanlar ise insan yaşamı için son derece sağlıklı olan barakalarda yaşamdan ve üretimden kopuk hale getirilmiş. Düşkünleştirilmeye çalışılmıştır. Bu politikalar Dersim'de başarılı olmuştur diye biliriz Dersimde bugün iktisadi hayat son derece sıkıntılıdır. Dersimli üretimden kopuk hale getirilmiştir. Dersimlinin birbirine güvenmeyecek duruma gelmesi ve dedikodu yöneliminin alabildiğine yaygınlaşması Dersimlinin yaralarını onarmasının, yarımını kurmasının önündeki en büyük engeldir. Dersim'de hızla kendilerine yaşam alanı yaratan dezenformasyoncular kültürel tahribat yaratmaya devam etmekte.

Bütün bunlara rağmen Dersim'de ekonomik, kültürel, estetik yapılanmayı gerçekleştirmek için, Dersimlinin yaralarını onarması için çabalayanlar çabalarında somut adımlarda yaratmayı başardılar. Son zamanlarda Dersimlinin memleketine ekonomik yatırım yapma çabasının dışında estetik ve kültürel yapılanma örgütlenmelerini yaratmaya çalışması elbette karşılığını bulacaktır.

Gazetemizin bu sayısından itibaren sürgün, göç, insanlaştırma üzerine yazılarımızı yayınlayacağız. Bu konuların işlendiği yazılar 6. ve 7. sayımızda da devam edecek. Sürgün yaşamış olma gerçekliğimiz ve yaşadığımız trajedi kadar yeniden ayağı kalkışımız için neler yapabiliriz üzerine tartışmak istediğimizi buradan belirtmek isteriz. Önümüzdeki sayılara yazmak isteyenlerin bu yönlü öneriler geliştirmeleri daha iyi olur kanısındayız.

'Dersim Dün Bugün Yarın Sempozyumu' bu tartışmalardan oldukça yararlanacaktır. Bu sayımızda yayınlamayı düşündüğümüz sempozyum dosyasını 7. sayımızda yayınlamaya karar verdik. Dersim Hayat sayfalarında tartışılacak fikirler umarız yarınlarımız için bize yararlı hale getirilebilir.

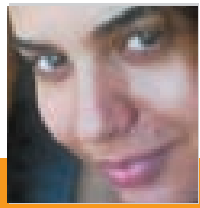
'Munzur Kültür ve Doğa Festivali' için gelen değerlendirmeye öneri yazılarını 6. sayımızın içeriğine daha denk geldiğinden bir sonraki sayımıza bıraktık. Festival ile ilgili yazıların problem anlatmaktan çok öneri ve çözüm içerikli olmasının daha iyi olacağı düşüncesindeyiz.

Bu sayımızdan itibaren Dersime yönelik çalışma yapan kurumlarımıza yer vereceğiz. Bu sayımızda TUDEF Genel Başkanı Özkan Tacar ve Arıcilar Birliği Genel Başkanı Fidan Aydın ile kurumlarını ve projelerini konuştuk. Bu röportajları ilginize sunuyoruz.

Dersim Hayat ilginizle yoluna devam edecek, gelişecektir. Dersim Hayat'a kucak açan herkesi hayat dolu kucaklıyoruz...

5. sayımızı ilginize sunuyoruz 6. sayımız için katkılarınızı bekliyoruz...

Kapak fotoğrafı: Mehmet Emir'e aittir. Bize ilettiği fotoğraflar için kendisine teşekkür ederiz.

Sidal Yerlikaya

Üvey-lik

Kapattım gözlerimi. Bu kadar güzellik billurcismime kaftıydı. Ne çare! Gürül gürül gürleyen sesi, kulağımın duyum eşliğini, bir böceğin tozlaşmasına elverişli organlarıyla saçması gibi çiçektozu taneciklerini, çoktan döllemişti. Hareli, oynak bakışları, alyuvarlarıma kadar soymuştu bedenimin çil çil altın dolu gömütlerini.

Ne yapabiliirdim ki? Dokunmadan sevmişti beni. Bıraktım kendimi...

Bir kadını kadın yapan neyse, bir erkeği erkek yapan da buydu de-

mek! Kontrol düğmenizin ayarını, kaslarınızı oluşturan proteinlerden aldığınız güçle değil, ruhunuzda işleyen organizmanın hissel dalgalanmalarından duyduğunuz şiddetle yapabilmekteydi marifet! Tavşanın hızını, kaplumbağanın zekasına yeğ tutmadan ilerleyebilmekteydi kudret! Önce kendi kanınızdaki artıkları boşaltabilmekteydi cesaret!

Öylece sallandık gecede yaşımızı başımıza almadan. Devrik cümlelerin, kurgusuz, parasız pulsuz kayıtsızlığında evet dedik defalarca evet...

Alışmak gibi karanlık bir hücreye hapsedmiştik yılları. Gardiyanların ayak sesleriyle silkindik. Fırlatılan giysileri giydik. O baba oldu ben üvey oldum. O kendi günlerine çekildi ben dünlerime çekildim.

Hangi kavşaktan dönülüyor ona gitmenin yolu?

Hangi sokakta uluyor yalnızlığı-

nın çok sesli korusu?

Haritalardan silinmiş midir yirmi bir yaşımın rastlantısal hududu?

On yedisindeydi Şubat, henüz fi-dandık, gölgemiz kavak...

Biliyorum.
Şimdi beyninin içinde yanan bir şigarayım.

Savur küllerimi
Korkma!
Biliyorum
Şimdi uykunun hafifliğinde bir uçurtmayım.
Sal göklere
Sabaha az kaldı!

Biliyorum
Şimdi yağmur yağmur yağın bu-lutlardan

Camlara akan damlayım
Haberin yok!
Doğrulup yerinden aç pencereni
Güneş güneş doğur beni!

Elbette erken buluruz her ölümü
Çünkü sancısı saklı gülüşler kalır onlardan bize

Çünkü bazı yüzler dağlara bakar
Bakar ki ırmaklar coşkun aksın vadilerde
Deli taylar koşsun ovalarda

Bu deli adamın ölümü elbette erken ölümdür
Baharlar karşılayıp nergizler toplayacaktı daha
El verecek aşka ve kıtaba
Kavgalar edecekti daha

Olmasa da sözleriyle aramızda yaşayacak bizde gülüşü
Her baharda

2 Mayıs 2001 yılında kaybettiğimiz
FERHAT EREN'i özleyyoruz..

Ailesi ve Dostları Adına
Suat EREN-Hıdır EREN

TAKSİM MEYDAN SAVAŞI

Bütün dünyada bayram olarak kutlanan birlik ve dayanışma günü 1 Mayıs; devletin tahammülsüzlüğü sonucu İstanbul'da tam anlamıyla bir meydan savaşına döndü. İşçilerin ve emekçilerin Taksim talebi polislin cop, tazyikli su, biber gazı ve tekmeleriyle karşılaşırken, saldırılarda yüzlerce emekçi yaralandı ve bir o kadarı da gözaltına alındı.

Her yıl olduğu gibi bu yıl da emekçilerin; 1 Mayıs'ı Taksim Meydanı'nda kutlamak istediklerini kamuoyuna duyurmalarından sonra devletin yaptığı açıklamalarda bu meydan savaşının yaşanacağı anlaşılıyordu. Tabii devletin her yıl ağzından düşürmediği provokasyon söylemi bu yıl da gerçekçe gösterilerek kutlamalara izin verilmeyeceğini ve gerekenin yapılacağını bir tehdit olarak kullanmasına karşılık sendikalar ve emekçiler de 1 Mayıs'ı Taksim'de kutlamak için yaptıkları tüm görüşmelere rağmen bir sonuç alamadılar.

Bütün kutlamalara, Polis günü etkinliklerine ve hatta yılbaşı eğlencelerinde kameralar karşısında yapılan tacizlere açık olan Taksim Meydan'ı emekçilere yasaktı. Demokrasi ve özgürlük söylemleriyle türban yasağının kaldırılması için destek arayan AKP ve hükümeti ayaktakımının desteğine ihtiyaç duymamış olmalı ki emekçilerin bu talebini oldukça "Orantılı Güç" kullanarak engelleyeceğini ısrarla vurgularken; her yıl alınan ve ne hikmetse göremediğimiz provokasyon söylemlerine karşılık ne tür önlemler aldığı da merak konusu. Aksine 1 Mayıs günü özellikle Çağlayan, Dolapdere, Kurtuluş ve çevresindeki kameraların kapatılması ve sabah 06:20 itibarıyla DİSK Genel Merkezi önünde bekleyen

işçilere ve genel merkeze yaptığı orantılı müdahaleleri kimin provokasyon peşinde olduğunu gösteriyor.

Başka illerden getirilen takviyelerle 30.000 polisle resmen şehri ablukaya alan devlet, hemen her yerde gördüğü gruplar üzerine biber gazı, tazyikli su, cop ve sopalarla saldırdı. Saldırılarda kadın-erkek, çocuk-yaşlı gözetilmeksizin herkes payını alırken, Taksim'i kurtarma zafer sarhoşluğu yaşayan polis hızını alamayarak savaş koşullarında dahi saldırılmayan hastanelere kadar daldı. Şişli Etfal Hastanesi Acil Servisini basan polis burada da gaz bombası kullanarak insanları ne kadar önemseydiğini göstermiş oldu. Yine aynı hızla ÖDP İl Binasını basan polis insanları dövdükten sonra içeriye gaz bombası atmakla yetinmedi ve insanların üstüne kapıyı kapatarak resmen insanları ölüme terk etti.

Gün boyu devam eden bu saldırılara karşı işçiler ve emekçiler de çeşitli noktalarda barikatlar oluşturup saldırılara karşılık verdiler. Bütün saldırılara rağmen Taksim-İstiklal Caddesine çıkan emekçilerle polis arasında burada da devam eden arbedelerden sonra saat 17:00 sanlarında ortam sakinleşmeye başladı.

ADAPAZARI'NDA DTP' LİLERE LİNÇ GİRİŞİMİ

Adapazarı'nda Demokratik Toplum Partisi'nin düzenlediği 'Barış ve Kardeşlik Gecesi' sayıları 500 civarında kalabalık tarafından basılmak istendi. Uzunca süre içerde mahsur kalan DTP'liler içerisinde 60 yaşındaki Ebubekir Kalkacı geçirdiği kalp krizi nedeniyle öldü. Sakarya'da DTP'lilerin etkinliğine yönelik olarak yapılan bu tür linç girişimi 4. kez oluyor. DTP'lilerin 5.30 saat mahsur kaldığı Fulda düğün salonunda DTP'lilerin daha öncede 3 kez gece düzenledikleri bazı çevreler tarafından gündeme getirile-

rek düğün salonunda tahrip edilmesine haklı gerekçeler yaratılmaya çalışıldı. Sakarya Eğitim Hastanesinde yaşamını yitiren Ebubekir Kalakacının Cumhuriyet sav-

Uzunca süre içerde mahsur kalan DTP'liler içerisinde 60 yaşındaki Ebubekir Kalkacı geçirdiği kalp krizi nedeniyle öldü.

cılığı tarafından yapılan otopsisinde ölümün kalp krizinden kaynaklandığı kesinleşti. Sakarya da yaşayan Kürt vatandaşlar genel olarak Sakarya da bir linç havasının olduğunu ve çok endişelendiklerini belirtilirken buna karşın bir kesimde, mayın patlaması sonucu yaşamını yitiren Tuncay Özdemir'in cenazesinin ardından DTP'lilerin gecesine valiliğin izin vermesini eleştirdiler.

'ROMAN' SÜRGÜNÜ

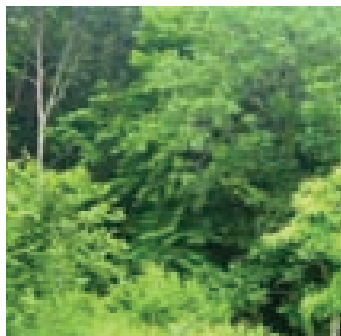
İstanbul Yakuplu Belediyesi beldede oturan Romanların bulunduğu bölgeyi 11 yıl önce istimlak etti. Romanları kent dışındaki sosyal konutlara yerleştirdi 11 yıl sonra Romanlar bir kez daha sürgün tehdidi yaşıyor. AKP'li belediye kentsel dönüşüm programı çerçevesinde Romanların bulunduğu evlerin yerini "Yüksek Yoğunluklu Konut" yapmak istiyor Yakuplu Belediyesi'nin İstanbul Büyükşehir Belediyesine sunduğu imar planı teklifinde şu ifadeler yer alıyor. Beldemizin ana ulaşım aksarlarından birine cepheli olan bu parsellerde sosyal konutlar bulunmakta ve bu konutlarda "Esmer vatandaş" olarak tabir ettiğimiz vatandaşlarımız ikamet etmekte olup sayıları yaklaşık 1.500'dür.

EL DEĞMEMİŞ ORMANLARDA MADENCİLİK YAPILMAK İSTENİYOR

Hızla betonlaşma, otoyollar ve yarımlar nedeni ile kuzeye doğru gittikçe eriyen İstanbul ormanlarının son parçası Şile Ormanlık alanı madencilik için açılmak isteniyor. Şile ormanlarında 243 hektar alanda kalker çıkarmak için arama ve işletme ruhsatı alan firma eğer ÇED izni alabilirse orman entegre maden işletme tesisi ve liman kurmak istiyor.

Şile, yüzölçümü açısından İstanbul'un en geniş ama aynı zamanda 25 binlik nüfusu ile İstanbul'un en tenha ilçelerinden biri. Karadeniz kıyılarına inen 63 bin hektarlık ormanlık alanı ile İstanbul'un nefesi durumunda.

HRANT DİNK CİNAYETİ DAVASINDA TAHLİYE TALEBİ RED EDİLDİ.

Hırant Dink cinayetine ilişkin olarak sekizi tutuklu on dokuz sanığın yargılandığı davada sanık avukatlarının tahliye talepleri red edildi.

MaHKeme müdahil avukatlarının, eski Trabzon İl Jandarma Komutanı Albay Ali Öz'ünde aralarında bulunduğu on kişi hakkında Hırant Dink cinayeti ile ilgili dava açılması için Trabzon ve İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına yaptıkları suç duyurusunun akibetinin sorulması yönündeki talebi

kabul etti. MaHKeme ayrıca müdahil avukatların talebi üzerine sanıklardan Yasin Hayal Bayrampaşa Cezaevinde kalırken Veli Küçük ile avukat Levent Temiz'in kendisiyle görüşüp görüşmediklerine ilişkin cezaevi müdürlüğüne yazı yazılmasını kararlaştırdı.

14. Ağır Ceza Mahkemesindeki duruşmanın ardından açıklama yapan müdahil avukatlarından Fethiye Çetin "Oğün Samat'ın 28 Haziran da 18 yaşını doldurması nedeniyle bir sonraki duruşmanın basına açık yapılması gerektiği belirtti.

AKP'DE KAMER GENÇ TAHAMMÜLSÜZLÜĞÜ

Kamer Genç'in meclis kürsüsünde yaptığı konuşmada Başbakan ve 11 bakanın Katar'a yaptığı geziyi eleştirirken Katar'a neden 11 bakan gidiyor. Bu Araplar aniden niye sizin sevgiliniz oldu. Söзlerini kullanınca yaklaşık 50 AKP'li milletvekilinin linç girişimiyle karşı karşıya kaldı.

CHP ve MHP'li milletvekillerinin korumaya çalıştığı Kamer Genç'e saldıran AKP'li milletvekilleri meclisteki linç girişimlerini meclis kulis ve otoparkına kadar sürdürdüler. AKP'li 2 milletvekilinin Kamer Genç'i meclis otoparkına kadar takip ettiği ve sözlü

tacizde buldukları Kamer Genç tarafından iddia edildi.

AKP gurup başkan vekili Mustafa Eritaş Kamer Genç'e yaratık benzetmesinde bulundu. Elitaş o kişiye buradan şunu söylüyor. AKP milletvekillerinin hiç birinden korkmasın. Hiç biri ona dokunmaya tenezzül etmez. Çünkü dokunurlarsa ellerinin kirleneceğini düşünürler dedi.

AKP'nin topluca Kamer Genç'e saldırması üzerine gazetecilerin sorduğu soruya cevap veren Erdoğan, "Şiddeti bizzat o zat yapıyor" diyerek AKP'li vekillerin saldırısını onayladı.

KÜRESEL TEHDİT: KURAKLIK

Küresel ısınmanın tehdit ettiği tarımda fiyatlar hızla artıyor. Kuraklık nedeni ile azalan üretim miktarından doğan endişeleri kendine sermaye yapan spekülasyonların ataklarına rağmen devlet kuruluşlarının planlamada yetersiz kalması üzerine tüm dünyada sorunlu hal alan tarım ürünleri Türkiye'de diğer ülkelerden daha fazla sorunlu hale geldi. Türkiye'de tarım ürünlerinin fiyatı son 1 yılda 2 kattan daha fazla oldu.

IMF ve Dünya Bankası kalkınma komitesi toplantısında konuşan Dünya Bankası başkanı Zoellick, sorunun birkaç ay ile beklemeye tahammülü olmadığı belirtti. İngiltere Başbakanı Gordon Brown'un konuyu G8 toplana-

tısında gündeme getireceğini açıklamasına karşın Dünya Bankası Başkanı; çok geç kalmış olur, G8 toplantısı Haziran'da içtenlikle söylemek isterim ki; o kadar bekleyemeyiz. Taslak analizlere dayanarak son 3 yılda gıda fiyatlarının ikiye katlanmasının geliri düşük ülkelerde 100 milyon insanı açlığa itebileceğini tahmin ediyoruz. Bütün dünyada ayaklanmalar artabilir açıklamasını yaptı.

ÇEVRECI ÖĞRETMEN SÜRGÜN EDİLDİ

Zonguldak'ın Çaycuma ilçesinde duble yol çalışması sırasında yapılan doğa katliamına karşı çevreci duyarlılığı sergileyerek doğa katliamına engel olan Mimar Sinan İlk Öğretim Okulu öğretmeni Velut Kırapçı tayin edildi. Kırapçı doğa katliamına karşı duyarlılık geliştirdiği için sürgün edildiğini iddia etti.

Önce Çaycuma Kaymakamlığı'na Yapı-Tek firmasını şikayet eden Kırapçı ısrarlı tutumu ile 13 gün sonra Çaycuma'da toprak alımının durdurul-

masını sağladı. Kaymakam Musa Işın'ın talimatıyla jandarma; dozer ve kamyonları bölgeden çıkardı. Ancak 13 günde 3.300 metre karelik alanda 1.600 ton kirlili toprak alan tahrip oldu.

Kara Lastik

Serkan Sariataş

KÜL, GÜL VE SÜT

Şiye bewrê'de esen rüzgâr bizdik Horê. Nazlı nazlı salınıp duran saçların savrulduğunda henüz çocuktun. Motor sesi seni ağlatırdı. Beni de ağlatmıştı Horê. Bende çok korkuyordum bu sestem. Bilemezdin hangi dağ neye tanıklık etmiş, hangi vadi kimi saklamış, hangi dereye kim yıkanmış. Küçüktün Horê. Küçücüktün.

Ben ta o zamanlar nehrine düşmüştüm Munzurun. Hatırlamazsın. Ta o zamanlarda şu tepeden kopup düşmüştü şu dereye sızlayıp duran bu kaya. Pepugun sustuğu ayaz gecelerde yapraklar henüz açmamışken, adımlarımın ilk izini bırakmıştım kırmızı toprağa. Ah Horê ah! Ererê bekeşiya madı dağlar ıssız değildi. Nal sesleri gelirdi uzaklardan. Yine yalnızdık o zamanlar ama insan sesi duyardı kulaklarımız. Hatırlar mısın Horê işte şu dağın altındaki şu tepeden insanlığa çağırırlardı. Derlerdi ki: "Nê la law sarê Kırmancıyê! Dewa dewrestê mordem merdoo!" insanlık şaşkınlık içinde iniltiyle "leminê" der apar topar cenazeye koşardı.

İnsanlığın toprak hakkı o zamanlarda da vardı. Gaz lambasının ışığında masallar dinlerdik aşka dair. Ta o zamanlarda sevmiştim seni Horê. Parmaklarım ilk hünerini göğsüne okuduğum o "klam"da göstermişti. İlk o zaman dokunmuşum bağlamanın teline. Günler geçtikçe "ah" edip yalnızlığa kanamıştım kapımın önünden geçmeni beklerken.

Gola Çetu nice aşklara tanıklık etmişti Horê. Rüzgâr her estiğinde saçların gözlerimin rengine gelir konaklardı. Beni divane aşklara düşüren bendim Horê. Sen ırmağımydın. Ben ırmağımın pınarını arardım. Arayıp dururdum Dağlar tanıklı Horê.

Dağlar insanlığı zulüm içinde gördü. O dağlarda otuz beş bin kere katledildim. On binlerce kez sürüldüm bu Kırmanc diyarından Horê. Buğday meydanında kırmızı halılara basarak geldiler darağacımı kurmaya. Beni asmaya gelmişlerdi Horê anlıyor musun? Beni asmaya diyorum ererê beni asmaya. Cellâdım Ankara'dan gelmişti. Karanlık geceyi cemselerinin farlarıyla aydınlatıp yargıladılar beni. Kalemim işte orada kırıldı. Karanlıkta... Beni bir Pazar akşamı altı dervişle beraber sessiz, sedasız, sensiz astılar o meydana. Saatime ne olduğunu kimse bilemedi. İpe giderken içim ağladı Horê. Sen duydun mu?

Anlatmıştım sana. Hatırlar mısın? "Koçgiri" vardı. Evini Miğara Palaxine'de kurmuştu. Çapraz fişekli karısıyla zulümden kaçıp dağlara sığınmıştı. "Koyê Dolubabay" derlerdi adına dağın. Sardığı bir avuç tütün değil altın sabrıydı. Hatırladın Horê işte Koçgiri son kez orada kurmuştu köstekli satını. Cenk mevsiminin bir gecesinde, dağlarda iz süren Sefkanların rüyasını görüyorken boynunun damarlarını omuzlarından ayırdılar kör bıçaklarıyla. Ax! Ah ki ne ah!

Çok zaman geçti aradan Horê, çok zaman. Güneş yeniden doğdu. Karlar eridi. Dereler sularla doldu. Bademler çiçek açtı. Kızlar gelinlik çağına girdi. Delikanlılar ovaya inmişti henüz. Ölmüştü çoğu. Karların altından çıkan cesetlerine akbabalar saldırmıştı. Buğdaylar utandı meydanlardan. Güller küllerin arasından fıskırdı. Benim sana sunduğum o güller işte bu küllerden beslenmişti. Keçiler o güllerden yedi. Sütü o keçilerden sağdın Horê. Katığın o güllerden çıktı. Ondandır inatçılığın, sırrın ondandır. Güzelliğin ondan. Memelerine dolan süt o küllerin sunduğu hediyedir sana. Çocuklarımızı o sütle besle. Gözüm arkada kalsın Horê'mına Rindekê.

Tunceli'nin Hozat İlçesi'nde konuşlu bulunan ve o zamanki adıyla 51. İç Güvenlik Tugayının eğitim alanında hurda madeni eşya zannederek topladıkları cisimlerin patlaması ve olayda üç çocuğunu yaşamını yitirmesi ikisi çocuk üç kişinin de yaralanmasıyla sonuçlanan olay hakkında Malatya İdare Mahkemesi'nden olayda yaşamını yitiren çocukların ailelerine Milli Savunma Bakanlığı tarafından tazminat ödenmesi kararı çıktı.

Tunceli'nin Hozat İlçesi'nde 26 Ekim 2002 tarihinde 51. İç Güvenlik Tugayının eğitim alanında hurda madeni eşya sanarak topladıkları cisimlerin patlaması sonucu Ergün Aslan(14) , Uğur Günel (14), Gürkan Günel (15) adlı çocuklar ölmüş, Murat Doğan(16) , Hayri Çiçek (13) adlı çocuklar ile ilçede esnafılık yapan Hıdır Çelik ağır şekilde yaralanmıştı.

Yaşanan olayın ardından çocuklarını kaybeden aileler adına Avukatları Barış

MALATYA İDARE MAHKEMESİ, MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI'NI TAZMİNAT ÖDEMELERE MAHKUM ETTİ

Yıldırım tarafından Malatya İdare Mahkemesi'ne başvuruda bulunularak maddi ve manevi tazminat talebiyle dava açıldı.

Malatya İdare Mahkemesi'nde görülen dava sonuçlandı ve mahkeme meydana gelen olayda idarenin kusurlu olduğu belirterek Milli Savunma Bakanlığı tarafından olayda çocuklarını yitiren ailelere yaklaşık 50'er bin YTL'lik tazminat ödenmesine karar verdi.

Konuya ilişkin bir açıklama yapan ailelerin avukatı Barış Yıldırım, "Bizler çocuklarını kaybeden aileler adına Malatya İdare Mahkemesi'ne başvurarak olayda Milli Savunma Bakanlığının ağır ihlal kusuru bulunduğunu ve kusurlu eylem sonucunda müvekkillerin çocuklarını kaybettiklerini ifade ve beyan ederek maddi ve manevi tazminat da-

vası açtık. Malatya idare mahkemesi yaptığı yargılama neticesinde verdiği kararda şu tespitlerde bulundu. Davacıların çocuklarının ölümüne neden olan mühimmatın, askeri eğitim mühimmatı olması ve eğitim amaçlı atış esnasında kör giden bu mühimmatın imha edilmesi sorumluluğunun bulunması, bu nedenle de bu mühimmatın imha edilmesi gerekirken imha edilmeyerek bu şekilde arazide bırakılmış olması karşısında, idarenin bu eyleminin kusurlu olduğu ve bu kusurlu eylem ile müteveffının ölümü arasında uygun illiyet bağının bulunduğu..." tespiti yapılarak bu durum karşısında kusurlu eylemi ile davacının desteğinin ölümüne neden olan davalı idarenin, davacının bu nedenle uğradığı zarara karşılamakla yükümlü olduğu ifade edilmiştir" dedi.

Tunceli Merkez Atatürk Mahallesi'nde yapımına 2005 yılında başlanan ve 2006 yılında da anahtar teslimatı yapılan TOKİ'ye ait 80 adet konut, aradan kısa bir zaman geçmesine rağmen problem yaratmaya başladı.

Çatıları akan, zemin katlarını su basan, sıvası dökülen konutlarda yaşayan vatandaşlar sorunlarını çözüm buluna-

Tunceli'de bir araya gelen sendikalar platformu üyeleri, Meclis'te görüşülmeye devam edilen Sosyal Güvenlik ve Genel Sağlık Sigortası (SSGSS)'na tepki gösterdiler.

Tunceli Sanat Sokağında bir araya gelen çalışanlar adına açıklamayı okuyan SES Şube Başkanı Gürbüz Solmaz, bütün eylemlilik ve ısrarlara rağmen SSGSS'nin Meclis'te görüşülmeye devam ettiğini belirterek yasa tasarısının geri çekilmesini istedi.

Solmaz, "Oysa aylardır sendikalar, meslek örgütleri, dernekler, siyasi parti-

maması üzerine İHD Tunceli Temsilciliği'ne başvuruda bulunarak yardım talep ettiler.

Konuya ilişkin konutlarda oturan vatandaşların da katılımıyla Sanat Sokağında bir basın açıklaması yapan İHD Tunceli Temsilcisi Avukat Barış Yıldırım, Vatandaşların sağlıklı bir konutta oturmasının sosyal devlet olmanın gereği olduğunu ve konut hakkının gerek ulusal gerekse de uluslararası sözleşmelerle güvence altına alındığını belirtti. "Anayasanın başlangıç bölümünde, her yurttaşın onurlu bir hayat sürdürme ve maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirmek hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu belirtilmektedir. Bu durum aynı zaman-

da devletin temel amaç ve görevlerindedir" diye konuştu.

TOKİ tarafından yaptırılan konutların Borçlar Kanunu ve Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanuna göre ayıplı mal olduğunu ileri süren Yıldırım, "Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, malın kayıpsız misliyle değiştirilmesi aynı oranında bedel indirimi, ücretsiz onarım gibi yükümlülüklerden konut sahibinin tercihini yerine getirmek durumundadır" şeklinde konuştu.

Yıldırım, TOKİ konutlarında oturan vatandaşlara hukuki destek sunmaya devam edeceklerini belirterek, konuya TBMM İnsan Hakları Komisyonu'na da taşıyacaklarını söyledi.

TOKİ MAĞDURLARI İHD'YE BAŞVURDU

TUNCELİ'DE SSGSS'YE TEPKİ

ler, Türkiye'nin dört bir tarafından bir araya gelen kamu çalışanları, işçisi, işsiz, emekli, esnafı, çiftçisi, öğrencisi, kadınları ve gençleri ile birlikte gerçekleştirdiğimiz eylemlerle defalarca bu yasanın geleceğimizi kararttığını, sağlık ve sosyal güvenlik hakkımızı gasp ettiğini, en temel insani haklarımıza bir saldırı olduğunu haykırdık" dedi.

Yasayla birlikte oluşacak hak gasplarını panel, açıklama, yürüyüş, bildiri ve pankartlarla milyonlarca vatandaşa anlatıldığını kaydeden Solmaz, "13-14 Mart, 1 Nisan, 6 Nisan günlerinde emek hareketinin uzun yıllardan sonra en kitlesel eylemleri hayata geçirildi. Mahallelerde, fabrikalarda, okullarda, hastanelerde, meydanlarda, sokaklarda gerçekle-

tirilen protestolara toplumsal katılım ve destek muazzam oldu" diye konuştu.

Bütün uyarılara rağmen hükümetin yasayı çıkarma konusunda ısrarcı davrandığını dile getiren SES Tunceli Şube Başkanı Gürbüz Solmaz, "AKP hükümeti sesimizi duymamakta ısrar ediyor. Çünkü hükümet, halkın taleplerini değil sağlık tekellerinin çıkarlarını düşünüyor. Halkın sesine kulaklarını tıkıyor, IMF ve Dünya Bankası'nın talimatlarını uyguluyor" şeklinde konuştu.

Kendilerinin de en az AKP kadar ısrarcı olduğunu belirten Solmaz, "SSGSS yasası tamamen geri çekilmeli, emekli maaşları insanca yaşanabilecek düzeye çıkarılmalı, nüfus cüzdanına sahip olan bütün vatandaşlara, prim ödeme gücü olsun olmasın, eşit, ücretsiz nitelikli sağlık hizmeti sunulmalıdır" dedi.

Son zamanlarda üniversitelerde yaşanan olaylara da değinen Solmaz, saldırıları kınayarak sorumluların derhal yargı önüne çıkarılmasını istedi.

TUNCELİ BAROSU, TÜRKİYE'DEKİ SON SÜRECİ DEĞERLENDİRDİ

Tunceli Barosu Adli Yardım Bürosu'nda Türkiye'deki son süreci değerlendirmek amacıyla düzenlenen basın toplantısına Baroya bağlı avukatların yanı sıra siyasi parti ve sivil toplum örgütü temsilcileri de katıldı.

Tunceli Barosu adına basın açıklamasını okuyan Baro Başkanı Avukat Özgür Ulaş Kaplan, Türkiye'de yargıya müdahalenin kamuoyunun gözleri önünde gerçekleştiğini söyledi.

AKP hakkında açılan kapatma davasına da değinen Kaplan, "Bilindiği üzere Türkiye'de iktidarda bulunan bir siyasi partiye, Yargıtay Başsavcısı tarafından kapatma davası açıldı. Genel bir değerlendirmeye göre, demokrasi ve özgürlükler açısından şiddete başvurmamayan bir siyasi partinin kapatılmasını desteklemek tabii ki mümkün değildir" dedi.

AKP'nin kapatma davası üzerine, davayı etkisiz kılmak için anayasa değişikliği yapmak istediğini açıkça beyan ettiğini kaydeden Tunceli Barosu Başkanı Özgür Ulaş Kaplan, "Devam eden bir yargı sürecinde mahkemenin yapısını değiştirmeye çalışmak ve sadece kendi çıkarları için anayasal değişiklikler yapmak, yargıya doğrudan bir müdahaleden başka bir şey değildir. Bu durum Türkiye'ye daha da gelecek gelişmelerin önünü açacaktır" dedi.

Açıklamasında Ergenekon soruş-

turmasına da değinen Kaplan, "Türkiye susurluk süreçlerini yaşamış, derin devlet ilişkilerinin yaşandığı bir ülke olmaktan kurtulamamıştır. Çetelerden arınmış bir hukuk devletinin tesisi herkesin özlemidir. Ancak susurluk çetelerine tepki gösterenlere gulu gulu dansı yapıyorlar diyen milli görüş anlayışını unutmuş değiliz. Ergenekon operasyonlarında gözaltına alınan bazı çetecilerle birlikte, genişletilen operasyonlar gerçekten de bu çe-

telerden anınma amacı doğrultusunda yürütülmektedir, bu konuda ciddi şüpheler vardır. Amaç muhaliflerine ve belli kesimlere gözdağı verme niyeti olarak algılanmaktadır" ifadesini kullandı.

Hrant Dink cinayetinde olduğu gibi bazı davaların üzerine yeterince gidilemediğini ileri süren Tunceli Baro Başkanı Avukat Özgür Ulaş Kaplan, "Birçok yönü ile derin ilişkileri ortaya çıkarın Hrant Dink davasının üzerine gidilmemesi, Malatya Zirve Yayınevi katliamı, Şemdinli davasında yargıya doğrudan müdahale edilmesi ve rahip cinayetleri olaylarında hükümet pratiği ile ne kadar demokrasi istediğini ispatlamıştır. En son Newroz olaylarında halka yönelik şiddet uygulaması, hukuk, insan hakları ve ifade özgürlüğü alanındaki sorunlar, özelleştirmeler, memleketin talan edilmesi, sosyal güvenlik yasa tasarıları ile hak gaspları ve turizmi teşvik yasası tasarıları ile ormanların satışı gelişmelerde kaygı uyandıran olumsuz gelişmelerdir. Sürekli bir şekilde pembe tablolar çizenlerin artık at gözlüklerini çıkarmalarının zamanı çoktan gelmiştir" şeklinde konuştu.

Kaplan, açıklamasını şu sözlerle bitirdi: "Düşünceyi açıklama özgürlüğü ile bağdaşmayan TCK 301 ve benzeri yasalar kaldırılmalıdır. Özgürlük alanı genişletilmelidir. Düşünce özgürlüğü alanında demokratik ve evrensel değerlere yer verilmelidir. Hukuk devletinin tesisi ancak bu şekilde sağlanabilir" dedi.

TUNCELİ BAROSU'NDAN BAŞBAKANIN ÜSLUBUNA TEPKİ

Tunceli Barosu tarafından düzenlenen basın açıklamasında Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın üslubuna tepki gösterildi.

Tunceli Barosu Adli Yardım Bürosu'nda düzenlenen açıklamada konuşan Baro Başkanı Avukat Özgür Ulaş Kaplan, "Baro başkanının da aralarında bulunduğu Diyarbakır sivil toplum örgütleri, Başbakanla 8 Nisan Salı günü bir görüşme gerçekleştirmişlerdir. Görüşmede, Kürt sorununun sadece ekonomik bir sorun olarak görülmemesi ve sorunun siyasi açımlar gerektirdiği belirtilmiştir. Başbakan ise önerilere karşı; üslup ve tarz olarak hiçbir şekilde kabul edilemeyecek bir biçimde tepki göstermiştir. Diyarbakır Baro Başkanı Sezgin Tannıkulu'nun anadilde eğitime ilişkin önerilerine "Anadilde eğitimin dünyanın hiçbir yerinde olmadığını ve Almanya'daki Türklerin de anadilde eğitim görmediğini" söyleyen Başbakan'a, Baro Başkanı Alman-

ya'daki Türklerle buradaki Kürtleri karşılaştırmanın doğru olamayacağını dile getirmiştir. Sezgin Tannıkulu'na "Yalan söylüyorsun dürüst değilsin" diyerek suçlayıcı beyanda bulunan Tayyip Erdoğan, daha önce Diyarbakır'da yapılan görüşmede de "Bekâra karı boşamak kolay" şeklinde bir başbakana yakışmayacak tarzda söylemde bulunmuştu. Benzer durumlardan talepte bulunan bir vatandaşın "Ananı da al git" diyen Başbakan, Sosyal Güvenlik Yasa Tasarısı ile ilgili görüşlerini açıklayan binlerce işçi ve memurun temsilcisi olan sendika başkanlarını da, yalancılıkla itham etmişti. Aynı Başbakan bölgedeki çatışmalarda yaşamını yitiren asker cenazeleri sonrasında gösterilen tepkilere de "askerlik yan gelip yatma yeri değildir" açıklaması ile militarizmi savunan ve meşrulaştırmaya çalışan bir tutum sergilemişti" dedi.

Başbakanın demokratik taleplere karşı verdiği bu tepkiler, demokrasi kültürü ile bağdaşmayan ve çağdaş ülkelerde görülemeyecek bir tutumdur diyen Kaplan, "Başbakanın bu ve benzeri açıklamaları, demokrasi ve insan hakları konusundaki söylemelerinin ne kadar samimiysiz olduğunu ortaya koymaktadır. Daha önce Almanya'daki Türkler'e, asimilasyona karşı direnin açıklaması yapan, DTP hakkında açılan kapatma davasında olayın yargıda olduğunu ve süreci bekleyeceklerini dile getirerek tepki göstermeyen, kendileri hakkında açılan kapatma davasında ise demokrasi ve özgürlüklerden bahsedenler yine samimiysizliklerini göstermişlerdir. Demokrasi ve Kürt Sorunu'nun çözümü yönündeki öneriler dikkate alınmadan, yıllardır uygulanan yöntemlerle ve sadece ekonomik yatırımlar ile sorunların çözülmemesi ortada olan bir gerçektir" diye konuştu.

Kaplan açıklamasını şu sözlerle bitirdi: "Demokrasi ve hoşgörü anlayışı bir kültür meselesidir. Özümsemelidir. Tayyip Erdoğan tarafından sivil toplum örgütlerine, vatandaşlara ve son olarak bir baro başkanına yönelik suçlayıcı hakaret içeren bu tür söylemler kabul edilemez. Bu tür yaklaşımlar ve ithamlar sorumluluk makamında bulunan bir kişiye yakışmayacak talihsiz söylemlerdir" şeklinde konuştu.

Karbeyaz

Ahmet Cihan

BAHARI BEKLERKEN

Ankara'da hızlı bir trafik ve büyük bir kaos var. Geleneksel merkezi politikaların asli sahipleri ile "yeni"ler arasındaki güç mücadelesi karşılıklı ataklar ile devam etmektedir.

"Yeni"lerin temsilcisi AKP, güç odaklarını adım adım ele geçirmektedir. Halkın haklı taleplerini de kullanarak yol alan ve bu taleplerden bir kısmı için iç ve dış sermayenin baskısıyla adım atmak zorunda kalan AKP'nin bu adımlarını dahi hazmedemeyen statükocu kesim, seçim sandıklarındaki yenilgisini, geçmişteki alışkanlıklarından hareketle darbe örgütlemesine girişerek, gidermeye çalıştı. Geçmişte olduğu gibi, bugün de seçimleri formalite olarak gören bu kesim varlıklarını tehlikede gördükleri için her daim şiddet politikaları ile toplumsal gelişmelerin önünü tıkamaya çalışmaktadır. AKP, gerek bürokrasi, gerekse de sivil kesimdeki örgütlülüğüne dayanarak, darbe örgütleyicilerinden bir bölümünü gözaltına aldı. Ergenekon olarak adlandırılan örgütü oluşturanların gözaltına alınmalarını, Kontr-gerilla'nın tasfiyesi olduğu yönündeki değerlendirmelerin sadece safdillik olduğunu belirterek geçelim.

AKP'nin bu tutuklamalar ile birlikte, başörtüsü konusunda attığı adımlara statükocu kesimin cevabı, AKP için açılan kapatma davası oldu.

İktidardaki bir partinin hakkında kapatma davasının açılması basit bir operasyon değildir. Devlet içindeki çatışmanın boyutlarını göstermektedir.

Bu çatışma sadece merkeze ortak olmanın ötesinde, AKP'nin şahında somutlaşan "yeni" politikalar ile eski politikaların da çatışmasıdır.

Halkın büyük kesiminin desteğini arkasına alarak iktidar odaklarını ele geçiren AKP, halkın desteğini sürdürmesini sağlayacak olan ekonomik ve siyasi politikalarından uzak olduğu için, iktidarını ABD ve AB'ye yaslayarak sürdürme gayretindedir. AKP, ABD'nin bölgedeki politikalarının da en sadık uygulayıcısıdır.

ABD bu bakımdan AKP'nin yükselen gücünden rahatsız değil, aksine İran ve benzeri ülkelere olası müdahaleler için gerekli gördüğü bir güçtür.

Bazılarının umut bağlamasının aksine, başta Kürt Sorunu olmak üzere, demokrasi ve insan hakları konusunda, ABD'li ve AB'li yetkililerin açıklamaları, samimiyetten uzaktır. Bu açıklamalar bölgede ciddi yatırımları olan sermaye gruplarının menfaatlerini korumaya yöneliktir. ABD ve AB'li yöneticilerin temsil ettikleri sermaye gruplarının, demokrasi diye bir sorunları yoktur. Yıllardır insanlığın kanayan yarası Filistin trajedisinde, Afganistan'da, Yugoslavya'nın parçalanmasında ve bugün 1 milyondan fazla insanın öldürüldüğü Irak'ta, bu güçlerin ikiyüzlü politikalarını görmek mümkündür.

Bunları hatırlatma gereğini duymamın nedeni şudur: Dış güçlerin desteklediği AKP'nin demokratlığı da bu güçlerin demokratlığına benzemektedir. Demokratikleşme ve demokratikleşmenin en temel konusu olan Kürt Sorunu'nda AKP'nin hiçbir yeni politikası yoktur. Hatta, uzun yıllar mücadele edilerek gelinen noktada zorunlu olarak kabul gören, kısmi ilerlemelerin önünü ümmetçi politikalar ile kesmek istemektedir. Diyarbakır'dan gelen heyet ile görüşen Başbakan'ın tahammülsüzlüğü, bu partinin Kürt Sorunu'nda ne kadar samimi olduğunun göstergesidir. Sadece Kürt Sorununda tahammülsüzlük göstermiyor, SOSYAL GÜVENSİZLİK olarak addedilen yasayı, Meclis'ten geçirmesinin yanın da, emekçilerin sosyal adaletsizlik ve anti-demokratik yasa ve uygulamaları da protesto etmek için ruhuna uygun olarak Taksim'de 1 Mayıs'ı görkemli bir şekilde kutlama istekleri karşısında, çalışanları 'ayak takımı' olarak nitelemesi de, gerçek niyetini ortaya koymaktadır. "Yalancını mumu yatsıya kadar yanar" sözüne uygun olarak, Başbakan ve Bakanları'nın bütün söylemlerinin boş ve cilalı söylemler olduğunu, dönem dönem açığa vurduğu düşünceleri göstermektedir.

Bu gelişmelerin özeti şudur: Devlete hakimiyet konusunda, (dikkat edilsin demokratikleşme konusunda değil), tepedeki çatlak ve çatışma da taraflar karşılıklı hamlelerini yaparken güçleri oranın da anlaşacaklardır. Anlaşıklarında, her ikisi, tekleşecektir ve kendi aralarındaki çatışmalarının da faturasını ekonomik ve siyasi olarak halka çıkaracaklardır.

Bunun böyle bilinmesi gerekir ve hazırlıklı olmak gerekir.

Bu bakımdan halkın menfaatlerini savunan güçlerin halkın desteğini almak için daha makul ve mantıklı politikalar etrafında bir araya gelmeleri ve birlik içinde hareket etmeleri şarttır. Çözüm budur.

Çözüm, yalancı baharın geçici güzelliğine kanmamaktır.

Cülo Dayı sen 1938'de sürgüne gittin. Sürgün öncesinden başlayarak bize yaşadıklarını anlatır mısın?

7, 8 yaşlarındaydım. Dayımla köylünün arası yok. Ben dayımın emrindeyim. Onu çok severdim. Ağayê Sîlê Guçi derlerdi, yiğit adamdı. Benim babam erken öldüğü için biz dayımlarla kalıyorduk. Anamın adı Selver'di. Devlet Xuxos'u boşaltmıştı. Orada Urumlarmış. Gitmişlerdi, onları Yunanistan'a sürmüşlerdi. Biz onlara "Urum" diyorduk. Köyler boştu, arazi kuvvetliydi. Yaylalar genişti. Dayımlarla Xuxos'a gittik. Yerleştik. Evler hep yer damıydı. Yani tek katlı, yere gömülü evlerdi. Sadece bacada bir delik vardı. Bu deliğe penceri (penc-i ro) diyorlardı. Piverik (locn-rocin) duvardaydı.

Sizden başka kimse var mıydı?

Qasımoğlu da Xuxos'a geldi, bir sene kaldı, döndü. Aydın'ın kardeşi Uso da (Aydın'e Usuvu'nun kardeşi Hüseyin) orada kaldı. Hüseyin millete zulüm yapıyordu. Aydın'ın mayeti altında Eloğlu Hemo (Hemî Eloşli) milletin malını soyuyordu. Bize de sebep oldu. Hüseyin bizimkilerle gitti, dayımla vuruldu. Ziyaret Gedîği'nde asker vurdu onları. 38'de eşkiya diye Xuxos'tan alıp götürdüler. Xuxos, gedîğin arka tarafında. Götürüp Ziyaret Boğazı'nda öldürdüler. Aydın'ın kardeşi kaçamamıştı. Yaralıydı. Urfat'ta atın arkasına bağlayıp süründürdüler. Dayım çok cesurdu. Hüseyin, Kemah Beyi Sağroğlu'nun adamıydı, araları iyiydi. Sonradan Dersim hareketi olduğunda çaresiz kaldı.

Sürgüne gittiğinizde Xuxos'ta mıydınız?

Xuxos'tayız. İliç'teyiz. Dayım Ağayê Sîlê Guçi'yi götürüp öldürmüşlerdi. Dayımı salıyorlarmış Uskuvırtlı biri engel olmuş. Zabita memurunu Cülüm Mustafa vurmuş. Dayımın üstüne atmışlar. Cülüm, dayımın emri altındaydı. Uskuvırt jandarması geldi, ağabeyim Zeynel'i istiyorlar. Annem ekmeğimi hazırladı, kaçacağım. Yoksa jandarma bizi götürecekti. Komşumuz bir Türk vardı. Efendi biriydi. Yanımızsa iki Türk vardı. Bana dedi ki ne olur gitme. Gitmedim. Onbaşıya o zamanın parasıyla 20 lira rüşvet verdim. Bir kısır koyun bir cacım verdim. Zeynel dağdan indi, affedildi. Birkaç gün sonra bizi sürdüler. Bizi Uskuvırt'tan götürdüler. Sürgün üzerine bu şiiri yazdım:

Muhacirlik ilan oldu, gelin dediler
Gidin Balıkesir çukurunda kalın dediler.

Kalmıye kalmıye ahım kalmıye
Bize sebep olan murat almıye.

Kemah'tan aşağı bir ince yol gider
Muhacirler bilmez nereye gider
Muhacirin feryadı dünyayı deler

Kalmıye kalmıye ahı mkalmıye
Bize sebep olan murat almıye

Birliğin önünde çift tiren öter
Muhacirler yanyor tütünü tüter
Muhacirin feryadı dünyaya yeter

Sivas'ın önünde kara yazılar
Yanıyor yüreğim içim sızılar.
Yollara düşmüşler kimsesiz kuzular.

Afyondan çıktık dünya göründü
Muhacirler tirenî Balıkesir'e yürüdü
Sındırgıda bize mesken verildi

Kalmıye kalmıye ahı mkalmıye
Bize sebep olan murat almıye

Doğan
Munzuroğlu

Bu dörtlükleri muhacirlik için söyledim. Bizim ziyaret köyünde Türkçe bilenler vardı. Kemah köylerine gide gele Türkçeyi iyice sökmüştüm. Sesim güzeldi. Kendim uyduruyordum. Kara trenlerle gittik. 19 hane bir vagona bindi. Esküetekler çok korkuyordu. Biz askerde, şurada burada görmüşüz tirenî. Kardeşimin çoluk çocuğu ağlıyor, kıyamet gibi. Balıkesir'de vilayete indik, Zeynel'in ve dayımın çocuklarını ayırdılar. Zeynel'in çocuklarını Gönen'e gönderdiler. Postaneye gittim, Zeynel'in gönene gittiğini iskan memurundan öğrendim. Selver Annem ağlıyor. Neyse, biz köye gittik. Köyün adı Yaylabayır. Annem köyün önündeki düzlükte o baştan bu başa gelip giderdi. Ara sıra yüksek sesle Kürtçe ağıt yakardı, ağlardı. Köylüler durup anneme bakarlardı.

Köylüler size karşı nasıl davranıyorlardı?

Köylüler iyilerdi. Köyümüzün büyüğü 17 sene Şam'da kalmıştı. Köyde bana yer verecekler, caminin yanında güzel bir yer vardı, orayı istedim adam bana yalvardı orası olmaz diye. "Bizim insanlar her gün camiye geliyorlar, ne siz rahatsız olun ne biz" dedi. Biliyorum o zaman bize "insan yiyen Kürt" diyorlardı. Ben de orada yer almadım, geldim köyde aldım. Bize karşı iyilerdi. Nahiye müdürüyle ve onbaşıyla aram iyiydi. Yüzbaşı bana çok çekti. O adam bana ikinci biri sürgün yaşattı. Bir ara komşu köye, yine bizim gibi sürgün olan hemşerilerime gitmişim. Birbirimize gitmemizi istemiyorlardı. Beni çağırıp bana demişti ki "ulan oradayken askeri yıldızından vuruyordun, şimdi elime düştün." Yüzbaşıya dedim ki "ben elli tane jandarma vurdum, hem de yıldızından." Adam küplere bindi. Dedim ki "devlet beni affetti sen burada beni okşayasın, adam edesin diye. Sen beni adam etmekte dağlara salıyorsun." Yüzbaşından bıkmışım zaten dedim adam beni vursun. Gençtim, ölüm nedir bilmiyordum. Dedim, beni vursun, kurtulayım. Silahını dayadı bana, vuracaktı. Nahiye müdürü bırakmadı.

Sizden başka kimler vardı?

Biz 60 hane Erzincan'dan, Kemah'tan gelmiştik. Dersimin içinden aileler de vardı. Seyit Rıza'nın kardeşinin oğlu Teslim'de yanımıza gelmişti bir zaman. Bizim Sındırgı'ya gelmişti. Laçınışaxlılar bölük bölük ziyarete geliyorlar. Rayber gelmiş. Teslim, boylu poslu biriydi. O Sındırgılılar bakıyorlardı ki insanlar bu adama saygı gösteriyor. Bana soruyorlardı "bu adam

DERSİM SÜRGÜNLERİNDEN CÜLO ULUŞAN İLE SÖYLEŞİ

kim" diye. Ben dedim o Seyit Rıza'nın yeğenidir. Diyorlardı ki "vah vah adamlarda Battal Gazi sülalesi varmış. Teslim İzmir'de cezaevindedi. Hastaydı, geldi Sındırgı'da birkaç gün kaldı.

Adlarını hatırladıkların var mı?

Beylerin adları, Emin Ağaoğlu, Şevket Ağa-oğlu. Biz de Halk Parti'yi tuttuk. Parti marti bilmiyoruz. Onlar Halk Partili diye biz de Halk Partiliyiz. Beylere bağlıyız. Sonra Demokrat Parti seçildi. Beyler bizim oy vermediğimizi düşünüyor. Sonra beni ve 20 kişiyi ayırdılar. Bey dedi ki "bunlar benim mayetimde." Beni çok severlerdi. Diğerlerine iş vermiyorlardı.

götürdüm değirmene. Dayım da bir kuzu gönderdi. "Al bunu müdüre götür" dedi. Döndüm ki askerler insanları toplamışlar. Beni de aldılar dediler "sen bu köyün kabadayısın." Bizi döve döve karakola götürdüler. Askere karşı çıktım. Birini ittim, düştü. Bütün askerler bana saldırdılar. Ben yere düştüm. Beni dövdüler. Ölesiye dövdüler. Bir horoz gibi çırpınıyordum. Tüfeğin dipçigini üstümde kırdılar, bir de "Cülo tüfeği kırıldı" diye ağzıma namluyu koydu bir başçavuş, sonra çekip yanığının kenarında boşalttı. Sonra öleceğim diye bıraktılar. Aldılar bizi nahiyeye götürdüler. Orada bir subay denetlemeye gelmiş, bizim yaralarımızı gördü, askerlere ve çavuşlara kızdı. Çok çektik çok.

Neden sizi bu kadar dövüyorlar?

Kazancımız iyiydi. Devlet tekeli eline almıştı. Kaçak tütün yasaktı. O zamanlar bir kılam vardı. Diyordu "Dada mı tutun ramito/ nêzow kamu amu çinito. Yê sari kê malo mılko/ yê mı gerdelîxê binê xırtiko."

Koçkiri'de savaş olduğunda ben daha küçüktüm. Bizim Ovacık beyleri gittiler ki Koçkiriye yardım etsinler, Koçkiri beyleriyle birleşsinler. Axınlarda, silahlarda birleşeceklerdi. Alişan Bey ile Haydar Bey baktılar ki bunlar hırsızlar, dediler "geri gidin." Dayım da bunların içindeydi. Bir hayvan kelepirtmişti, binmiş gelmişti.

Arser Efendi'yi görmüş müydün?

Arser Efendi'ye gelince, değerli bir zattı. Ada ile Kedek dövüşüyordu. Seyit Rıza geldi, barıştırdı. Arser de camattaydı. Arser Efendi bizim ailenin seceresini okudu, dedi ki "bunlar Alabasların kardeşi." Karısının adı Zarife Hanım'dı. Bir karı kocalardı. Karısı uzun boylu, güzel bir kadındı. Yanlarında bir çocuk vardı. Arser, bizim köyün Kunkorli davasını kazandırdı. Çok akıllıydı. Demiş ki "Ziyaret kadınları gecedan gidip Kunkorli Yayalası'nda yayıklarını yaysınlar, keşif gelip onları yaylada ayran yayarken görsün. Gecedan göçü yüklediler, sabah Erzincan'dan köylüler keşif alıp getiriyor ki Ziyaretlilerin kadınları ayran yayıyor. Keşif memurları diyorlar ki "bunların zilliyeti var, yayla Ziyaretlilerindir." Arser Efendi orta boylu, hafif sarıydı. Akıllı adamdı. 7 dil biliyordu. Haydar Bey'e Alişan Bey'e karşı çıkmış, Dersime gelmişti. Bizim orda Palancıların odasında kaldı. Palancılar dayımın Emri altındaydılar. Munzur'un üzerine çok şiirler yazmıştı. Ben de yazdım:

Güvercin donunda girdin ataşa
Abı hayat onda dost aktı başa
Şefaatkımız Ali Murteza
Ziyaret Köyü'nde çağlarsın Munzur

Kazım Sultan yatar dost sana karşı
Zebillerin dibi yar bedesten çarşı
Ziyaret köyünde çağlarsın Munzur
Unutmuşum.
Şiirde sözünü ettiğin Kazım Sultan kim?

Xanuşağı'nda Ağa Dede varmış. Gözelerin karşısındaki mezarlıkta eski bir hews (türbe) var. Kazım Dede Kerkülük'ten gelmiş. Orada ölmüş bir zattır.

Cülo Uluşan. (Cülci Selver'i) 1926 Ovacık Ziyaret doğumlu. Gerçek yaşının kimlik yaşından büyük olduğunu söylüyor. Görüşme tarihi Şubat 2002. Haziran 2003'te vefat etti.

Sürgünden ne zaman döndünüz?

1947 de af çıktı, döndüler. Ben oradan askere gitmişim. Yaşımı küçük yazmışlar. Geç gittim askere. Balıkesir Dursunbeyli'de askerlik yaptım. Askerlik bitti, sürgün köyüne döndüm, orada epey kaldım, 1954'te temelli döndüm.

Bizim kökenimiz Kerkülük'ten gelme diyordun biraz önce?

Evet, bizim seceremiz var. Kerkülük, Kemah'ın köyü. Orada değerli zatlar var. Bir keresinde Sağroğlu'nun bir adamı Kerkülük'te pirlere münakaşa ediyor. Kerkülük bizim pirlere köyü. Ocakzadedirler. Neyse, onlar da Sağroğlu'na beddua ediyorlar. (zewtu danı) adam diyor ki "sizin bedduanız buradan Kemah'a ne edecek ki." Sonra Sağroğlu bir rüya görüyor, rüyasında bir top halawun (alev) geliyor, ateş konağa yetişmeden Kerkülük pirlere yetişip söndürüyor. Sağroğlu sonra bu sözü söyleyen adamını attı içeri. Dedelerden de af diledi.

Alâbaslar üç kardeşler. Onların temeli Kerkülük'tür. Hasan Çelebi, Hüseyin Çelebi ve Mahmut Çelebi! Mahmut, Kedek'teki (Koyungölü-Çedagi) ocaktır. Biz de onların kardeşleriyiz. Bizim seceremiz vardı. Amcamoğlu Kasım Ağdoğan'da. İstanbul'da Gazi Mahallesi'nde oturuyorlar.

Cülo dayı sen bayağı çile çekmişsin. Hayatı da dolu dolu yaşamışsın.

Ele, çok şey yaşadım. Bir keresinde yine Xuxostayım, hırsızlık zamanı, kelepirt zamanı. Eşkiyalar gelip gidiyor. Üsküvürte gittim, zahra

Tunceli'de anayasa paneline katılan polis, paneli 'dikkatle dinlediği', 'alkışladığı' için görevden alındı

Tunceli Emniyeti'nde görevli polis memuru Ercan Elmastaş, izinli olduğu günde, Anayasa ile ilgili bir panele dinleyici olarak katıldığı için görevden alındı. Görevden alınma gerekçesinde "polis olduğunu belirtmeden sıradan bir vatandaş gibi panele katılma", "dikkatli bir şekilde paneli izleme ve alkışlama", "bu panellere sivil toplum örgütleri ile sol eğilimli kişilerin katıldığı" gibi ifadelerin yer almasıyla karar, tam bir skandala dönüştü. Ercan Elmastaş,

BİR POLİS DİNLEYİCİ OLARAK GİDERSE!

ve Özgürlükler Cephesi (HÖC) tarafından düzenlenen "Halk İçin Anayasayı Tartışıyoruz" konulu panele dinleyici olarak katılmıştı ve başına ne geldiyse bundan sonra geldi. Ercan Elmastaş'a Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Disiplin Kurulu tarafından "Sendikaların veya üyesi bulunmadıkları derneklerin yapacakları bilimsel, kültürel ve teknik taşımayan açık veya kapalı yer toplantılarına görevli olmaksızın katılmak" gerekçesiyle "meslekten çıkarma" cezası verildi.

'Alkışladı, dikkatle dinledi'

İçişleri Bakanı Beşir Atalay'ın 'olur' verdiği Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Disiplin Kurulu'nun gerekçeli kararında, panelin izlenildiği ifade edildi. Panel 'yasadışı örgütün düzenlediği panel' olarak gösteriliyor.

görevden alınmasına ilişkin yürütmenin durdurulması talebiyle mahkemeye başvurdu.

İl Emniyet Müdürlüğü Personel Şube Müdürlüğü'nde polis memuru olarak görev yapan E.E, 11 Kasım 2007 tarihinde hafta sonu izninde Tunceli Belediyesi Konferans Salonu'nda, Haklar

Kararda ayrıca paneli gerçekleştiren açık biçimde faaliyetlerini sürdüren HÖC'ün eylem tarzları üzerinden analiz yapılıyor. HÖC'ün eylem ve etkinliklerinin "genellikle DHKP-C ile paralellik gösterdiği" ve "bu panellere de sivil toplum örgütleri ile sol eğilimli kişilerin katıldığı" ifadelerinin yer aldığı kararda

söz konusu etkinliklerde "ülke gündeminin istismar" edildiği, HÖC'ün genellikle polisle çatıştığı ifade ediliyor.

İfade özgürlüğü ihlali

Elazığ Emniyet Müdürlüğü'ne atanan Elmastaş, Avukatı Barış Yıldırım aracılığıyla Elazığ İdare Mahkemesi Başkanlığı'na gönderilmek üzere, Tunceli Asliye Hukuk Mahkemesi Hakimliği'ne, yürütmenin durdurulması talebi ile dava açtı. Dava dilekçesinde müvekkilinin 'meslekten çıkarılma'sının hukuka aykırı olduğunu belirten Yıldırım, söz konusu panelin yasal olduğu ve duyurusunun yapıldığını ifade ederek, panelin bilimsel, kültürel, teknik bir nitelik taşıdığına dikkat çekti. 2000 yılının Aralık ayı içerisinde Türkiye'nin çeşitli illerinde polisin sloganlı gösteri ve yürüyüş yaptığı hatırlatan Yıldırım, basına yansıdığı kadarıyla, polis memurlarının 'meslekten çıkarma' cezası almadığını ifade etti. Verilen cezanın, 'düşünce özgürlüğü' ve 'ifade özgürlüğü'nün ihlali anlamına geldiğini söyledi.

Yürütmeyi durdurma talebi

"Düşünceyi açıklama ve yayma hakkının" resmi makamların müdahalesi olmaksızın kullanımı hakkında Anayasa tarafından güvenceye alındığını belirten Yıldırım, ayrıca Türkiye'nin de taraf olduğu uluslararası sözleşmelere göre de verilen cezanın hukuk dışı olduğunun altını çizdi. Yıldırım, dava dilekçesinde mahkemenin, 'yürütmenin durdurulmasına' karar vermesi talebinde bulundu.

Hüseyin Aygün

BÜYÜK FELAKETLERİ UNUTTURMAMAK

1

938 yılının yazının başı buğdaylar ekilmeye hazır Xozat bölgesinde Zımeç Köyü'nde gün başlıyor. Asker her tarafı sarmış ve köy uyanıyor. Erkekler bir yana kadınlar ve çocuklar bir yana seçiliyor. Kadın ve çocuklar, etraflarında askerler Pırkan'dan Nişange'ye doğru yürüyorlar; erkekler ise Koê Sipe'ye tırmıyorlar.

Vardıkları yerde kadın ve masum çocuklar dehşet ve korku dolu gözlerle tam karşısına kurulmuş ağır makineliyi ve makine başındaki gencecik askeri gözlemeye başlarlar. Herkes birbirine daha fazla sarılır; ağlamalar; dualar ve feryatlar başlar. Abasanlıların kadın ve çocukları burada kırılacaktır. Daha sonra Şıx Memedilerin başına gelecek olan da budur.

Ağır makineli birden çalışmaya başlar insanlar kendilerini yerlere atarlar; ancak üzerlerine pek kurşun gelmediğini anlarlar. Bu genç askerin, elleri-kolları bağlı kadınların çoluk-çocuğun kırılmasına vicdanı razı değildir. Parmakları tetiğe gitmemiştir. Bu ilk atışta vurulan pek az olur. İnsanlar elleri bağlı olduğu halde her yöne doğru kaçmaya çalışırlar. Komutan koşarak gelir ve makinelinin başındaki askere bir tekme atar; "vay anam!" diye bağırarak asker yere devrilir. Makineli tüfegin başına geçen komutan bizzat ateş açmaya başlar. Henüz on yaşında bir çocuk olan Hıdır'ın üvey annesi bir eliyle kardeşini altına alır öteki elini ise Hıdır'a atarak çekmek ister; ama başaramaz. Hıdır buna rağmen üvey annesinin arkasına kendisini atar.

Küçük Hıdır bundan sonra sekiz erkek, dördü kız olmak üzere on iki kişinin içinde köye doğru koştuğunu hayal-meyal hatırlayacaktır. Arkalarından yoğun ateş açılmaktadır, korka-ağlaya kaçmaktadırlar. Önce üç kişi kaldıklarını anlarlar daha sonra ise bir kız ile birlikte koştuğunu fark eder iki kişi kalmışlardır. Kan ter içinde girdikleri derenin içi asker ile doludur. Askerle onları fark eder etmez namluları üzerlerine çevirir. Ancak komutanları gelenlerin çocuk olduğunu görünce emir verir kaşmazlar. Bu sırada komutanın mendiliyle gözlerinden akan yaş sildiğini görürler. Derede köye doğru ilerlemeye başlarlar; bir kere daha asker ile karşılaşılır; at üzerinde arkanından gelen aynı komutan bir kere daha emir verir. Bir kere daha ölümden kıl payı kurtulurlar. Böylece bir gün içinde ölümler üç kere burun buruna gelmiş; ancak üç kere kurtulmuşlardır.

Koê Sipe'den kurtulanların hepsi Zımeç'in içine gelmiştir. Köy yakılmıştır. Köy içindekiler, kadın ve çocukların kırıldığına hala inanmamaktadırlar. Hıdır'ın ayakları çıplaktır; yalnızca analığı, amcaoğlu ve birkaç akrabası kurtulmuştur. Birkaç gün sonra ölümlerin altından kurtulan; süngüden sağ kalan ve kaçmayı başaran tüm yaralı çocuk, kadın ve erkeklerin toplanmış olduğu Barıx çeşmesine gelirler. Burada yaralıları Bakê İsmail tedavi etmiştir. Pilvenk, Ergenli, Şıx Memedli ve Abasanlıların sağ kalanları da buradadır. Birbirlerine bir solukta anlatırlar felaketi; öğrenirler ki Xotera Çê Abaşı denen yerde Abasanlı erkekler; Hopıke mevkiinde ise Şıx Memedli kadın ve çocuklar kırılmıştır. Kadınları ve erkekleri toplarken "fotoğrafınızı çekeceğiz" demişlerdir. Başlarına gelecek felaketten habersiz kadınlar süslene-püslene gitmişlerdir. Zımeç ve çevresinde çeşitli ailelerden ve aşiretlerden bin kişi kırılmıştır.

Hıdır ve ailesi bir ay dağlarda kaldıktan sonra af çıkması üzerine kapkara bir hayvan vagonunda İzmir ili, Ödemiş ilçesi, Adıgiden Nahiyesi, Bozcaka köyüne sürgüne gönderilir. Hayvanlarla aynı vagona yapılan yolculuk sonunda vardıkları İzmir'in köyünde on bir yıl kalırlar. Halkı çok iyi olan bu köyü hep minnetle hatırlayacaktır.

1947 yılında çıkan Bakanlar Kurulu affıyla tekrar memlekete dönen Hıdır Güneş hala acı anılarını taşıdığı Zımeç'te doğduğu evde yaşıyor.

Binlerce Budapeşteli, her yıl ellerinde meşalelerle 64 yıl önce götürülen ve bir daha geri gelemez masumların anısını unutturmamak için yürürler. İkinci Dünya savaşında ölüme götürülen ve bir daha evlerine ve sevdiklerine dönemeyen Nazi kurbanlarının anısına, onların götürüldüğü yollardan meşalelerle geçerler. Budapeşteli "ölüme yürüyene" olan borcunu her yıl "hayata yürüyüş"le gösterirler. Macaristan'da "Hayata Yürüyüş", tarihte yaşanan trajedileri unutmama ve unutturmama günüdür.

20. yüzyıl bir "kötülükler yüzyılı" oldu. Bu yüzyılın en büyük kırılmalarından biri Hıdır Güneş'in de izlerini hafızasında sakladığı Dersim'de yaşandı. Tam 70 yıl evvel, "tek millet" yaratmak isteyen anlayış, küçücük bir bölge olan Dersim'de, insanlığı büyük felaketlere sürükledi.

Macaristan'da olduğu gibi Dersim'de kurban edilenleri hiç olmazsa senede bir gün anmak ve mum yakmak, bütün dünyada hayati hale tehdit eden ırkçı karanlığa karşı bir ışık vermektir. Bu, aynı zamanda Zımeç'te ve Dersim'de 1938'de giden ve "geri dönemeyenler"e bir borçtur.

5233 SAYILI YASADA BUGÜNE KADAR 790 AİLEYE ÖDEME YAPILDI

Tunceli Valiliği tarafından yapılan açıklamada, 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılama Hakkında Kanun kapsamında bugüne kadar 790 aileye toplam 14 milyon 922 bin 286 YTL'lik ödeme yapıldığı belirtildi.

Tunceli Valisi Mustafa Yaman, en son 76 aileye ödenmek üzere 1 milyon 135 bin 817 YTL'lik ödeneğin geldiğini ve bu hafta içinde hak sahiplerine ödeneceğini belirterek, çalışmaların titizlikle sürdürüldüğünü ifade etti.

Yasa kapsamında bugüne kadar ilimizde zarar tespit komisyonlarına toplam 16 bin 722 başvurunun yapıldığını kaydeden Vali Yaman, "Yapılan çalışmalar sonucunda 5014 karar alınmıştır. Söz konusu kararların 2 bin 846'sı olumlu, 2 bin 168'i de olumsuz sonuçlanmıştır" dedi.

Yasanın yürürlüğe girmesinin ardından titiz bir çalışma yürüttüklerini belirten Tunceli Valisi Mustafa Yaman, bu amaçla 4 komisyon kurularak çalışmalara başlandığını, çalışmalar sonucunda zarar gören vatandaşlara ödemelerin yapılacağını söyledi.

Henüz incelenmemiş dosyaların büyük bölümünü kısa sürede tamamlamayı amaçladıklarını ifade eden Vali Yaman, "Kanun uygulamaları çerçevesinde terörden zarar gören vatandaşların zararlarının karşılanması bağlamında çalışmalar titizlikle yürütülecektir" diye konuştu.

Tunceli Valisi Mustafa Yaman, mağdurlara ödenen paraların yaraların sarılmasına bir nebze de olsa katkı sunduğunu sözlerine ekledi.

HALİS, ÜNİVERSİTEDEKİ OLAYLARI SORDU!

Demokratik Toplum Partisi (DTP) Tunceli Milletvekili Şerafettin Halis, Akdeniz Üniversitesi'nde meydana gelen olaylara ilişkin TBMM Başkanlığı'na yazılı soru önergesi verdi.

DTP Tunceli Milletvekili Şerafettin Halis, Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik tarafından yazılı yanıtlanması istemiyle şu soruları sordu:

"06.04.2008 günü Akdeniz Üniversitesi Kampüsü'nde meydana gelen ve 3'ü bıçakla toplam 18 kişinin yaralandığı olaylarla ilgili;

Üniversite öğrencisi olmadığı tespit edilen Ömer Ulusoy adlı şahıs silahlı olarak 80 güvenlik görevlisinin bulunduğu Üniversite Kampüsüne nasıl girmiştir?

Buna benzer güvenlik zaafı olan toplam kaç üniversite bulunmaktadır?

Güvenlik nedeniyle üniversite yurdundan ayrılarak arkadaş evlerine sığınan öğrenciler için yurt güvenliği sağlanacak mıdır?

İnsan yaşamına mal olabilecek bu ve benzeri olayların sorumluluğu kime aittir?"

Düzgün Baba Dağına Tırmanma Etkiliği..

Tunceli Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nün düzenlediği 'Düzgünbaba Dağı'na Tırmanma' etkinliğine çok sayıda Tuncelili katıldı.

Tunceli il merkezinde saat 07.00'de toplanan vatandaşlar, 7 minibüs ve 1 midibüs ile Nazımiye ilçesi sınırları içerisinde bulunan 2 bin 97 metre rakıma sahip Düzgünbaba Dağı'na tırmanmak üzere hareket etti. Etkinlikte bir ambulans da hazır bulundu. Dağın eteğinde bulunan ve Kıl Köyü Cemevi'nde yapılan sabah kahvaltısının ardından tırmanışa geçildi.

Tunceli il merkezinde esnaflık yapan 65 yaşındaki Mehmet Yıldız, Amerikalı, İngiliz ve Avrupalıların terör olaylarının henüz başlamadığı yıllarda bu dağlara gelip otlar topladığını hatırlatarak, "Ben kanserdim. Yıllarca bu tür bu dağlarda gezdim ot topladım, yedim. Şimdi gördüğünüz gibi sapa sağlamım. Bu dağlardaki otların hepsi ilaçtır." dedi.

45 yaşındaki Fikriye Yıldırım ise, dağa ikinci tırmanışı olduğunu ifade ederek, "Biraz zorlanmama rağmen zirveye çıktım. Zirveye çıkmak her şeye değişiyor. Etkinliği düzenleyenlere teşekkür ederim" şeklinde konuştu.

Zirveye tırmanan ve Tunceli'de öğret-

men olan Umut Mercan ise, "22 yıldır buradayım ilk defa buraları görme fırsatı buldum. Çok güzel bir etkinlik. Tuncelililere bu tür fırsatlar verilirse önümüzdeki yıllarda daha çok katılım olacağına inanıyorum" diye konuştu.

Etkinliğe katılanlar tüm Alevilerce kutsal sayılan Düzgünbaba Dağı'nın doruğunda bulunan kutsal mağaraları ziyaret etti. Katılımcılar, içinden geçildiğinde dileklerinin kabul edildiğine inanılan oyuklardan geçtiler. Gençlik ve Spor İl Müdürü Haydar Doğan, Müdürlük olarak 3. tırmanış etkinliğini gerçekleştirdiklerini belirterek, "Bu tür etkinliklerle Tuncelilerin dikkatlerini bu eşsiz doğaya ve endemik bitkilere dikkat çekmek istiyoruz. Tuncelililer spor yapma alışkanlığı kazanırken aynı zamanda onlarda doğasına sahip çıkma bilincini geliştirmeyi hedefliyoruz" ifadelerini kullandı.

"UMUDUMUZ"UN RENKLERİ

Özel Umudumuz Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinin Tunceli Halk Eğitim Merkezi bünyesinde başlattığı kumaş boyama sanatıyla engelli öğrencilerin hayata kazandırılması için önemli bir adım daha attı. Tunceli de bir süredir Engelliler için Rehabilitasyon çalışması yürüten Özel Umudumuz Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi çalışmalarını başarılı bir şekilde sürdürüyor.

Rehabilitasyon Merkezinde engellilere kumaş boyama sanatı eğitimini veren Seycan Söylemez "yaptığım işle gurur duyuyorum. Topluma kazandıracığım her kişi aynı zamanda yeni bir dünyadır. Bu dünyaya benim de bir katkı olur-

sa ne mutlu bana" şeklinde konuştu.

Öte yandan özel umudum rehabilitasyon ve eğitim merkezi yöneticilerinden Ayşe Can ise "bu ve benzeri çalışmalarla engelli insanlarımızı hayata katma noktasında özellikle sanatsal konuları işliyoruz. Engelli öğrenciler bu şekilde kendilerini daha iyi ifade ediyorlar. Yaptıkları her çalışma sonrası kendilerini daha mutlu ve güvende hissediyorlar bu durumda bize mutluluk veriyor" şeklinde konuştu.

Kursa toplam 12 öğrenci katılıyor.

Haydar Beltan

Efendim efendim canım efendim
Aşığlar derdine derman efendim

Felaket bağıni gezdim serseri
Feryad-ı zarını diyen kalmamış
Aradım sahibin yiğit elleri
Yetimler evlerde insan kalmamış

Kapılar kapanmış bacalar tütmez
Kimseler çölünde kahim bile gelmez
Ağaçlar kurumuş bülbüller ötmez
Baykuşlarda figan bile kalmamış

Gülleri soldurur keder yaşları
Karalar bağlamış yaşlı başları
Köyleri kuşanmış mezar taşları
Kan ağlamayan bir can kalmamış

Sonradan hepsini esir almış
Düşman kapısında bağlı kul olmuş
O nazlı gelinler şimdi gül olmuş
Cemaat dağılmış canan kalmamış

Hiç anlamaz olmuş atalar adı
Beşikte bırakmış ana evladı
Kırılmış yetimin kolu kanadı
Zalımın pençesinde aman kalmamış

Düşmanın kahrı bağrımı ezer
İnsan bu kahırla canından bezir
Gülistan bahçesinde yabancılar gezer
Erler meydanında insan kalmamış

"Sırr-ı haq" i aşıkâr olmuş bir manada
Acaba gül biter mi bu viranada
Sen harap olasin matem hanada
Bizden önce meyman kalmamış

Fırk Dede

Derleyen: Haydar Beltan

"Bir tufandı geldi geçti. Sen gel gör ki, biz bir kaç on yıldır neler çekiyoruz" diyor konuştuğum Dersimliler. Gelip geçen tufanı 1938 harekâtı için söylerler. O dönemi az çok yaşayanlar, bu dönemle karşılaştırır ve yaşanan son dönemi daha bir felaket olarak görürler. Harekât sonrası sürgüne yollananların birçoğu yurtlarına yeniden geri döndüler. Hiç kimseden yardım almadan, köylerini, mezralarını yeniden şenlendirdiler, kısa bir dönemde yaralarını sarımayı başardılar. Yerlerinden, yurtlarından, köklerinden hiçbir zaman kopmadılar. Kalanlar da, kültürlerinden, dillerinden, geleneklerinden.

Ya şimdi! Gidenler geri dönmediler; dillerini, kültürlerini, geleneklerini öksüz bırakarak. Mezarlarını, ziyaretlerini kimsesiz bıraktılar. Son zamanlarda yeniden bir sahiplenme duygusu gelişti ama ben buna biraz da turistlik, ya da yılda bir tatil amaçlı geziler diyorum.

1938 Dersim Harekâtı'ndan sonra, egemenler insanları bilinçli ve programlı bir şekilde yerlerinden kopararak sürgün ettiler. Başta Seyfi Cengiz olmak üzere, kimi araştırmacıların yapmış oldukları çalışmalarından bazı özetler okuyucuya aktarmak istiyorum.

Savaş bitmiş, yakılan yıkılan Dersim'de binlerce Dersimli öldürülmüş, kalanların bir kısmı da sürgün edilmişlerdir. Lolan Aşiretinden Pülümürlü 7 yaşlarındaki Hüseyin ve Kudret Yıldırım, köylüleriyle birlikte köylerinden alınarak 1938 yılında batıya sürgün edilirler. Tanzik'ten alınarak Muti'ye götürülürler. Orada bir hafta tutularak, ite-kaka açık bir kamyona bindirilip Sivas'ın Divriği İlçesi'ne götürülürler.

Arkalanna dönüp son kez baktılar vatanlarına, başlarına nelerin geleceğinden habersiz. Burada da bir hafta bekletildikten sonra kara trene bindirildiler. Hayatlarında ilk kez bineceklerdi kara trenin kara vagonlarına. Kara tren bilmedikleri istikamete doğru ilerliyordu.

Bindirildikleri vagonun içi karanlıktı. Birbirlerini zor seçebiliyorlardı. Vagonlardan birinin altında bir delik açmışlardı. İhtiyacı olan deliğe yanaşıp ihtiyacını gideriyordu.

SÜRGÜN VE TREN

Uzun ve yorucu bir yolculuktan sonra Konya-Karaman ilçesine vardılar. Tıpkı bir hayvan gibi indirildiler kara vagonlardan. İlk kez gün ışığı gördüler. Birbirlerine bakamadılar bile. Topluca bir hana götürüldüler. Yabancılık çekiyorlardı. Bilmedikleri yerler, dillerini anlamadıkları kişiler. Sanki yamyamlar görmüş gibi bakıyorlardı Dersimlilere yerliler. Üç-dört gün böyle geçti, sessiz ve de kaygılı.

Hanın önüne bir at arabası yanaştı, bir kısmını bindirdiler ve doğruca Yesiriyi Köyü'ne. Aynı ayrı evlere yerleştirildiler, irtibatı kopartmak için. Günlerce yıkanmamış, tıraş olmamış, saçları taramamışlardı. Hastalık baş göstermişti, sıtmaya yakalanmışlardı bir kaç.

Gecenin bir saatinde yeniden alındılar ve bilinmeyen bir istikamete yola çıktılar. Yeni bir köye gelmişlerdi. Köy oldukça büyük ve kalabalıktı. 250-300 köylü toplanmıştı etraflarında. Sanki başka gezegenden yaratıklar ya da yabancılar, vahşiler gelmişti köylerine. Acayip acayip yiyecekmişçesine bakıyorlardı Dersimlilere. Ansızın taşı sopalı saldırıya geçtiler. Dersimliler kendilerini savunmak için toparlandılar ve sanki Dersim dağlarındaymiş gibi kükrediler, kendi dillerinden konuşmaya, ya Xızır deyip savunmaya geçtiler. 20-30 kafa yarıp aralarından kurtulmaya başardılar.

Direnişleri kırılmamıştı henüz. Kırmak gerekiyordu. Kırmak için de bölmek ve küçük parçalara ayırmak gerekiyordu. Öyle yaptılar; her birini bir tarafa attılar. Adeta tecrit edildiler. Birkaç sene birbirini göremediler, çünkü yavaş yavaş konuşulmuştu. Bir dönem sonra yakın akrabalar, Muhtardan özel izin alarak tek tek görüşebildiler.

1947 affından sonra durumlarında bir düzelme yaşandı. Akrabalar buluştular yeniden. Gözlerinde bir umut ışığı doğmuştu. Yeniden yurtlarına dönenler oldu. Sürgün yurtlarında iki Lolanlı ölen baba ve annelerinin mezarlarını

açar ve kemiklerini çuvala doldurup, Dersim'e götürür ve orada gömerler!

1336 Nazımiye doğumlu Sey Wuşe kimliksizdir. Kaydı var ama Nüfusu yoktur. "Bir ağaçtan düşmüşüz" diyor Sey Wuşe. "Ağacın kökü bir, dalları ayrıdır. Bir olmayı, birlik olmayı beceremedik. Başımıza bu belalar geldi diyor. Nazımiye'nin Geris köyünde oturuyormuş. Yakalandığında asker kaçağıymış Tam 5 yıldır çağnılı olduğu halde askere gitmemiş. Üzerinde hiçbir belgesi yoktur. Eline verdikleri bir belgeyle, askere mi, sürgüne mi gideceğini bilmekten, Kurudere, Türüsmek, Yeniköy gibi karakollar başta olmak üzere, Nazımiye'den Elazığ'a 18 ayrı karakol aracılığıyla tam 10 günde ulaşır. Eşi ve çocukları Nazımiye Geris'te kalmışlardır.

Bir müddet Elazığ'da tutulur. Bir gün ansızın tutulduğu yerden alınarak bir kamyona bindirilir. Bir bakar ki eşi ve çocukları da kamyondaydılar. Dünyası değişir, asık ve korku dolu bakışları değişir ve yeniden doğmuş gibi olur. Sarılıp öpemez ama mutluluğu yüzünde okunur. Artık Sey Wuşe'ye ölüm yoktu. Göz göze geldiler ve yaşanacak daha çok günlerimiz var dediler bakışlarıyla. Daha sonra kara bir trene bindirilip Begama'ya götürüldüler.

Bir Ramazan gününde kendisiyle Ali'yi bir köye, Ahmet ile Şixali' de bir başka köye verdiler. Çok yakın olmalarına rağmen, çok uzaklarda olduklarını sanıyorlardı. Senelerce habersizleşmediler. Aftan sonra Şixali ile Dersim'de kendi köylerinde buluşabildiler. Uzunca bir süre komşulukları devam etti. Şenlenen köylerinde torunlarıyla çoğaldılar. Mezarları yan yana kazıldı ve şimdi yurtlarında bulunmanın huzuruyla yatıyorlar.

Torunları yeniden sürgüne yollandılar, bu kez geri dönmek şartıyla. Senede bir mezarlarını ziyarette gelirler, bir çiçek bırakır, yenden giderler.

19-04-2008 Cumartesi günü Belediye Düğün Salonunda kongre gerçekleştirildi. Yaklaşık 150 kişinin katıldığı kongreye kurumlarda destek verdi.

Divan Başkanlığını yapan TUDEF Genel Başkanı Özkan TACER ilk olarak Ovacıkta Kültür Derneği'nin kurulması ve faaliyet yürütmesinin bugün için daha büyük bir önem kazandığını belirtti. Tacar genelde Dersim özelde ise Ovacık'ın üzerinde oynanan oyunlara karşı bugün birlikteliklere ihtiyaç duyulduğunu ve Ovacık'tan da oynanan oyunlara karşı ses yükselmenin önemine değinen Tacar herkesi Kültür Derneğinin yapaacağı çalışmalara destek sunmaya ve içerisinde yer almaya çağırdı. Tacar'den sonra söz alan İstanbul Ovacıklılar Kültür Derneği Başkanı Ali Rıza BİLİR, Ovacık'taki sorunlara ve çözüm noktalarına değinen Bilir tüm Ovacıklıları birlikteliğe çağırdı. Kongrede söz alan DTP Ovacık İlçe Başkanı Hasan Ayata, Türkiye'deki genel sorunlara ve AKP'nin son oyunlarına değindi. Ayata'dan sonra Dersim Kültür Derneği adına söz alan Murat KUR özellikle son zamanlarda gelişen Alevileri Sunnileştirme politikalarına ve 5233 sayılı yasaya ilişkin KUR Ovacık Kültür Derneği ve TUDEF'in ortaklaşa düzenlediği imza kampanyası hakkında bilgi verdi. Dernek Faaliyet raporu ve gelir gider bilançosunun okunmasının ardından yönetim organlarının secilmesine geçildi. Yeni Yönetime

OVACIK KÜLTÜR DERNEĞİ OLAĞAN GENEL KURULUNU GERÇEKLEŞTİRDİ

Deniz BALKI, Hıdır Doğan ERDOĞAN, İlyas AYDIN, Hatun DERMAN, Baskı GÜNGÖREN secildi. Oylamanın ardından İstanbul Ovacıklılar Kültür Derneği Müzik Grubu Zemperi dinleti verdi. Müzik dinletisinin ardından kongre olaysız bir şekilde sonlandırıldı.

Hüseyin Tunç

MUNZUR KAPILARINI AÇSIN...

Hemen her temel konuda kendi bildiğini dikte eden, halkın ne dediğine aldırmayan, bilimin nasıl geliştiğini pek önemsemeyen devlet ve onun kurumları Dersim insanıyla da, adeta bir inatlaşmayla Munzur'un üzerine barajlar kurmada ki ısrarının karşısında ortaya çıkan bir mücadelenin ürünü ve demokrasi davasıyla da birleşen Festivalimiz doğdu ve bu güne kadar geldi.

Temelleri atıldığı günden bu zamana kadar yüzlerce aydın ve sanatçıyla buluştu. Bu aydın ve sanatçılara tanımadıkları bu olağanüstü coğrafyayı tanıtmış bir festival olarak diğer bütün festivallerden platformunu ayırdı. Ayırım onu ülkede hatta dünyada özel bir yere koydu.

Bizler başından beri festivalimizin her yıl bir adım daha ileri giderek kendini aşmasını hedef olarak koyduk. Ancak sahiplenici ve samimi duygularla kabul etmek gerekiyor ki festival durağanlaştı ve artık uzaktan izleyenler yine mi aynı şeyler deme noktasına geldiler. Bu gerçeği kabul etmek gerekir. Çünkü eğer yenilenebilir bir platform ortaya çıkarsa zamanla kendini tüketecek ve tüketim toplumu canavarının yemi olmaktan kurtulamayacaktır.

Munzur festivalimizin değişimi kaçınılmazdır. Bu festivalimizin devamı için zorunluluktur. Öyleyse, hangi noktalardan hareketle değişim sağlanmalı. Öncelikle festivalimize katılan aydın, yazar ve sanatçıların gözlemleri, önerileri dikkatlice alınmalı ve yine aslında festivalin büyük örgütleyicisi halkımızın düşünce ve kaygıları bir araya toplanmalıdır (Eğer istenirse bu zor değildir) Son olarak da kültür sanat alanındaki gelişmelerin ve onların evrensel bağları iyi takip edilerek, deyim yerindeyse Festivalimiz Munzur'un kapılarını dünyanın bütün ilerici aydın birikimine açmalıdır.

Bundan önceki festivallerimizin bir çoğu adeta festivali kazanma mücadelesi olarak da gerçekleşmiştir ve artık herkes kabul etmektedir ki bu mücadele kazanılmıştır. Şimdi yapılması gereken bir adım daha ileri atmaktır. Şöyle bir düşünelim 7. festivalden bize ne kaldı? (Dinlediğimiz izlediğimiz o güzel müziklerden veya söyleşilerden başka) Evet müziğin en güzeli de olmalı şiir de söyleyişi de panel de ama bunun yanı sıra başta gençlerimizin de kendini birebir kattığı etkinlik alanları atölyeler olmalı. Kolektif bir emekle bu kente bir sanat yapıtı ya da somut bir ihtiyacı karşılanmalı aydınlarımızı halkın içine karıştırarak mekânlar çoğaltılabilir; tiyatro ve sinema ürünleri mahalle aralarına taşınmalıdır. Tabi bunlar çoğaltılabilir ama esas amacımız Dersim halkına, gençliğine bilimsel ve estetik değeri yüksek kalıcı işler bırakmalıdır.

Değinden geçilmeyecek bir diğer yanda şudur; yıllardır hep aynı tarz müzikler dinliyoruz. Bir daire içinde dönüyormuşuz hissi yaratıyor insanda. 'Ne yapalım olan bu demek' Bu insanlığın yarattığı evrensel ve kolektif emeği görmemektir. Bu ifadeden bugüne kadar söylenen müzikleri reddediyoruz anlamı çıkmasın. Bu müzikler de olacaktır elbette; ama makul bir noktaya çekilmedir. Bir düşünün Dersim halkı bale ve cazla tanışmış mıdır bu festivallerde? Bizce bunun cevabı "hayır"dır oysa bir toplumun estetik değerlerinin gelişmesinde bu faktörler hayatidir. Gösterişçiliği kaba dolduruşçulukları aşmak işte bugün için iş budur.

Biz bu noktada ısrarımızdan vazgeçmeyeceğiz, zaten müdahalelerimiz olmuşsa da dostça ve hep bu cepheden olmuştur. Bir kez daha söylersek Dersim, Munzur ve Festivalimiz kapılarını açsın artık...

DERSİM KÜLTÜR DERNEĞİNDEN TİYATRO TURNESİ

Çalışmalarını Dersim Kültür Derneği'nde sürdüren Tiyatro Umut "Güller Silahsız Güler" adlı oyunuyla bir turne düzenledi. Metin yazarlığını Dersim Kültür Derneği üyesi Ali Gülmez'in yaptığı oyun Hozat, Ovacık, Pertek, Mazgirt, Tunceli ve Erzincan'da olmak üzere toplam altı kez sahne aldı. İzleyicilerin büyük beğenisini toplayan tiyatro umut oyuncuları performanslarıyla dikkat çektiler. Oyuna katılımın üst seviyede olduğu gözlenirken, daha sonra yapılan görüşmelerde sokak tiyatrosu yapmak için de çalışmalara başladıklarını ifade eden Tiyatro Umut oyuncuları: "İçinde tiyatro sevgisi olan ve bu enerjisini açığa çıkarmak isteyen herkesi Dersim Kültür Derneği'ne başvurmaları halinde çalışmalarımıza dahil etmek istiyoruz" çağrısında bulundular.

Gulik Dersim mutfağındaki yerini aldı

Dersimin ulusal yemeklerinden biri olan gulik dağlardan soralara indi. Lezzetli damak tadıyla dikkat çeken gulik Dersimliler tarafından yoğun bir ilgiyle karşılandı. Hoş ve doğal rengiyle dikkatleri çeken gulik kentin sokaklarında güzel bir görüntü oluşturuyor. Sokaklarda satışa sunulan gulüğün yanı sıra Dersimlilerin özel bir beğeni ile talep ettikleri bir başka yiyecek olan ışkın da tezgahlardaki yerini aldı.

Dersimlilerin vazgeçemediği bir tat olan gulik ve ışkının yanı sıra tezgahlarda ki yerini alan bir başka lezzet ise guling. Gulikten kısa bir süre sonra yeryüzüne çıkan guling acı olmasına karşın özel bir beğeni kitlesine de sahip.

DEVLETİN POSTER HASSASİYETİ(!)

Tunceli'de EMEK Partisi geçtiğimiz günlerde İl Teşkilatı'nın dış duvarlarına 1972'de idam edilen Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Yusuf Aslan'ın posterlerini astı. Önceki geceyanısı binaya gelen polis, posterlerin indirilmesini istedi.

Emek Partisi İl Başkanı Hüseyin Tunç, posterleri asılı kişilerin suçlu olmadığını bu nedenle mahkeme kararı olmadan indirmeyeceklerini söyledi. Savcılıktan karar alan polis, büronun kapısını tomavida ve çekiçle açıp posterini indirdi. Polisin posterini indirmesi dün Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının posterlerini taşıyan 500 kişi tarafından protesto edildi. Emek Partisi avukatı Barış Yıldırım, posterlerin 'suçu ve suç-

luyu övme' gerekçesiyle savcılık kararıyla asıldığı yerden indirildiğini ileri sürerek, "Yasalara göre ölmüş kişilerin adli sicil kaydı siliniyor. Bu nedenle Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının yasalara göre suçlu kabul edilmeleri mümkün değil." dedi.

MUNZUR BABA CEM EVİ KÜLTÜR VE DAYANIŞMA DERNEĞİ KURULDU

Ovacık Kandolar mahallesinde dört dönümlük arazi üstünde yapılması planlanan Cemevi için Munzur Baba Cem Evi Kültür ve Dayanışma Derneği çalışmalarına başladı. 08.04.2008 tarihinde tüzel kişiliğini kazanarak çalışmalarına başlayan Munzur Baba Cem Evi Kültür ve Dayanışma Derneği yönetim kurulu şu isimlerden oluşuyor.

Hasan SOYLU, İbrahim YALVAÇ, Mustafa ULAŞ, Mehmet ERDOĞAN, Ali ERİL, Gazi GÜNDOĞAN, Hayati EL-YAK, Yıldırım KARATAŞ, Barış İMRE.

Munzur Baba Cem Evi Kültür ve Dayanışma Derneği Mayıs ayı içerisinde Cem evi inşaatına başlayacaklarını açıkladılar.

Mehmet Çetin

"Askerler köye geldiklerinde.." diyordu, '93-94 yıllarında Dersim'deki köy yakma-boşaltmalar döneminde Çat Köyü Muhtarı; "...güz mevsimiydi. Ben de cevizlerimi dökmüş, kurumaları için evin damında güneşe sermişim. Evleri ateşe verdiler, damdan aşağı inip bir-iki yatak kuruntarım umuduyla ateşin içine daldım. Dışarıya çıktım... panik içindeydim... öyle ki yatakları sırtımdan indirmeden tekrar evin içine götürüp... aynı şekilde tekrar dışarı çıkmışım. O an artık alevler evi sarmıştı.

İkinci kez evin içine girip geri döndüğümde, alevler içinde kaldığımı düşünen yaşlı köpeğimin pencereden içeriye atlayışını gördüm... öyle kalakaldım... bir an köpeğimin arkasından ateşe atlayıp, onun vefasına kayıtsız kalmak istemedim... bir yanda insanları ateşe veren insanlar, diğer yanda da küle dönen bir bedeni kurtarmaya çalışan bir köpek. İnanın o saatten sonra sanki yalnızca bu olayı anlatabilmek için yaşadım.

Ben de yansaydım, yaşananları kim anlatacaktı..."

Yazları köyde, kışın Ankara'da çocuklarının yanında kalan Muhtar, bu olaydan sonra köyü yakıldığı için Ovacık'ta kurulan prefabrik konutlarda kalmaya başlıyor ve bir daha da orayı terk etmiyor: "Bir köpeğin yuvasına gösterdiği sadakati, insan olarak ben de toprağıma göstermek zorundayım, derdi. Bu süreçte yapılan her eyleme katıldı. Adı Emirali Karakaya idi. O benim babamdı. 2003 yılında hakka yürüdü" diyor, dönemin Ankara Tuncelililer Derneği Başkanı da

olan İbrahim Karakaya, ve devam ediyor; "bu sürecin bize verdiği en önemli ders; toprağına, tarihine, kültürüne ve inanç değerlerine sahip çıkmanın, varolmakla eşdeğer olduğudur."

"Ömrümün yarısını orada bıraktım..."

"O yıl sonbahar boyunca askerler boşaltılan tüm köyleri gezerek yanmamış bütün evleri yaktılar" diyordu, o dönemde ve o dağlarda gerilla olarak bulunan Zeynelâ Çamalı; "...köylerde kalan ne kadar at, katır ve eşek gibi hayvan varsa onları kurşuna dizdiler. O yıl köy yakma, boşaltma ve hayvan öldürme operasyonları kar yağana kadar devam etti."

A waxt geribiyê de:

"Vane, ma kê dewê ra veciyam" vat bi Ana Dina; "...yi dewanê ma de çıqa kutik u pisingi ma estê, tedê amee peser, şîye dormê qîslê gu-retê..."

"Kaçtık, kaçtık, kaçtık..."

"Bir gün, kartalların uçtuğu bir bölgede kaybedilen köylülerin cesetlerinin olabileceği duyumunu aldık" diyordu dönemin Tunceli CHP İl Başkanı, resmi kayıtlara göre 423 faili meçhul(!) olduğu 1994'te: "Bir çobanın kılavuzluğunda gittiğimiz söz konusu bölgede bir ceset bulduk. Ceset; kuşlar ve kurtlar tarafından

parçalanmıştı. Ceset, kaybedilen 12 köylüden birine aitti. Geride kalan 11 kişinin akıbeti hâlâ esrarını korumaktaydı. Bu olaylardan sonra diğer köylüler paniğe kapılıp davalarını yok pahasına satıp Elazığ ve diğer şehirlere kaçtı."

Ayaklar altına alınan gururumuzdur, şerefimizdir, haysiyetimizdir. Biz dilenci değiliz; ne yalvarmaya ne de yardım talep etmeye geldik. Biz, Dersimlilere yaraşır bir şekilde hesap sormaya geldik. Bizi rahat bıraksınlar!..

Bırakmıyorlar mı... Dersimli 300 kadın bana imza verdi... Mücadelemizde çaresiz kalırsak; nasıl ki kadınlarımız 38'de zalimin eline düşmek için kendilerini bebekleriyle uçurumlardan attı, akar sulara atlayıp intiharı seçti, biz de gecenin birinde çocuklarımızı kundakta, kocalarımızı yataкта bırakıp Pertek suyuna atarız... ya da bir ormana gider etrafımıza gaz döker, yakarız...

Ya da silah alır dağa çıkarız.Bu bir propaganda değildir.

O acıya dayanılır, ama çektiğimiz acılar dayanılacak gibi değildir.

İnşallah şanslı çıkarlar da, üçüncü şıkka bizi mecbur bırakmazlar..."

"Şiddetin yol açtığı ruhsal problemler..."

"Zorunlu olarak göç eden insanlar uzun bir dönem çok yoğun bir şiddet ortamında yaşamış kimselerdir. Çoğunlukla göç ettikleri yerlerde

"Hama..."

"Sürgüne çıktığımız günü hiç mi hiç unutmuyorum" diye söze başlıyordu Use-nê Mirzî; "mezramızdaki bütün canlılar bizimle yola düşmüşlerdi sanki. Marquez'in romanlarında görmeye alıştığımız o gerçeküstü mü, o büyülü gerçeklik mi, nasıl tanımlanırsa artık, o fotoğraf kareleri bir bir kazanıyordu altı yaş çocukluğunun hafızasına. En çok da gözyaşını unutmuyorum;

de ciddi sosyal, ekonomik, kültürel sorunlarla karşılaşmakta, ayrıca şiddet ve baskıdan da tam olarak kurtulamamaktadırlar" diyordu, Psikiyatrist Doğan Şahin, 1995 yılında, olayların ardısıra, Gazi Mahallesi izlenimlerinde:

"Şiddetin yol açtığı ruhsal problemler çoğunlukla göçün yarattığı sorunlarla üstüste binmekte ve tabloları ağırlaştırmaktadır. Zorunlu göçün, mağdurların yaşamaya alışık oldukları yerden kopmaları, yerleştikleri yerde işsizlik, barınma, ekonomik zorluklar, kültürel ve uyum zorlukları gibi problemlerle karşılaşmaları yanında, göçten evvel, göç sırasında ve göçten sonra çok ciddi travmalara maruz kalmışlardır..."

"Hama..."

"Sürgüne çıktığımız günü hiç mi hiç unutmuyorum" diye söze başlıyordu Use-nê Mirzî; "mezramızdaki bütün canlılar bizimle yola düşmüşlerdi sanki. Marquez'in romanlarında görmeye alıştığımız o gerçeküstü mü, o büyülü gerçeklik mi, nasıl tanımlanırsa artık, o fotoğraf kareleri bir bir kazanıyordu altı yaş çocukluğunun hafızasına. En çok da gözyaşını unutmuyorum;

Herkes, ama herkes ağlıyordu çünkü, ve...

Sonrası daha da anlatılamaz bir yıkım.

Ömrümün sonrasına ağır birer travma olarak kalacak o sürgün günlerinde benim payıma düşenler bir yana ama, babamın yaşadıklarını uzun uzun anlatmayı çok isterdim. O bunları hiç anlamadı çünkü, anlatamaz artık. Ona sormak istediğim ne çok şey kalmış meğer o günlerden bana, sormak isterdim, soramam artık. Mesela; ben henüz 8-9 yaşlarındayken, gecenin bir vaktinde o çocukluk uykuğundan beni niye uyandırırın da benim güzel babam, demek isterdim; uyandırdıktan sonra 'hadi 66 oynayacağız' demek de ne demektir sahiden? Sen kahvehaneye gidip de ora-

da kağıt oynamak nedir bilmezken, benimle paylaşmak istediğin neydi gerçekten?

Hasret mi?

Senden bana armağan en güzel sırlardan biri de bu 'hasret' olmalı piye me, demek isterdim; insanın kendisine dahi hasret düşürüldüğü şu zulüm dünyasında hasret, bu zulme karşı koymanın da bir ifadesi ve imkanı sanki. Sanki senin o anlatılamaz hasretin ile tanışmışım ben Dersim'i.

Seni yitirdiğimiz ikinci sürgünün sonrasında ki hasret ise..."

"Sürgünlerin Yüzyılı..."

"Şimdi, bir yerde doğup, bir yerde büyüyüp, adı gurbet olan bir yerde ölüyoruz" diye yazıyor Fadıl Öztürk; "yurdumuzda gömülmek ya gözü-müzde, ya da vasiyetimizde kalıyorsa sadece. Doğduğumuz yerde yaşlanmayı bizden aldılar. Bizim de sularımız gibi hayata akmak, dağlarımız gibi omuzları dik durmak, mevsimleri karşılayıp uğurlamak gibi hakkımız var..."

"Yeryüzünü, hatta bütün bir kâinatı zapturapt altına almak isteyen empeyalizmin marifetiyle" diye sözü devralıyor Xeca Qeremani; "Birleşmiş Milletler'in raporlarına göre son 30 yılda dünyadaki göç-sürgünü ikiye katlanıp 200 milyonu bulmuş. Yani şu anda 200 milyonu aşkın insan..."

Göç yoktu aslında 'sürgünler yüzyılı' olarak da tanımlanan 20.yy'da, şimdi de yok; savaş, iş-gâl, ekonomik, sosyal, kültürel, siyasal vb. nedenlerle, göç ettirilme var, ki nihayetinde sürgündür bu. Bu ormanları yakarak, evlerimizi

önemli tahribat kültürel kirlenmede yaşıyor mesela. Yine, tarihi eser kaçakçılığında söz ediliyor mu hiç? Hem de henüz hiçbir arkeolojik araştırma ve kazının yapılmadığı ve zaten sınırlı sayıdaki tarihi eserin olduğu Dersim'de. Ermenilerden kaldığı söylenen kilise türü yapılar nerede mesela... avlanma ya da... iktidarın yerel temsilcileri eliyle örgütlenmek istenen fuhuş... uyuşturucu... anadilimizin ağzımızdan yitip gitmesi... çatışma gerekçesiyle orman yakmalarının bugün de sürüyor olması... iş ve istihdam yetersizlikleri.. sivil toplum kurumlarımızın önemli ölçüde politik çevrelerin penceresinden Dersim'e bakıyor olması... doğayla uyum içinde yaşamının yurdu olan Dersim'de önce doğaya hükmetme hırsı, ardısıra tahrip ve kimbilir daha ne çok zarar-zıyan... yani sorunlar 2006'da dahi, orman yakmalarda olduğu gibi, pek çok alanda artarak sürüyor aslında ve bir de, arabesk Dersimci yaklaşımlarla fetişleştirilen Dersimciliğe karşı Dersim dostlarının giderek tedirginleşmesi... mesela bu da görülmek istenmiyor.

Yoksa, daha eşitlikçi bir ülkede ve dünyada illa ki Dersim hırsımız olamaz herhalde, değil mi?"

"Ama unutamıyorsun ki nereli olduğun! Bu kent ardından gelecek misali" dediğinde Nesimi Aday;

"Koparıldığım doğa koşullarında ve yine o doğallıkla yaşayabilseydim eğer" diyorum ben de; "...yani başka bir dil öğrenmeye mecbur tutulmasam, kekeme bırakılmasam, dilim, kültürüm, inancım, değer ve yaşam estetiğim başka yerlerde aşağılanan, yasaklanan, kınanan bir hal almasa ve ben bu kadar yalnız bırakılmamış olsam sürüldüğüm yerlerde, yurdum dediğim yere bu kadar derin bir hasret duymazdım belki. Bu hasreti katlanılmaz kılan asıl faktörlerden biri, sürüldüğümüz, yaşamak zorunda bırakıldığı-

mız yerlerde yaşadıklarımız, tanık olduklarımız, oradaki mağduriyetlerdir.. ki eğer, şu yeryüzü bizim de yurdumuz olsaydı eğer, nereli olduğumuzu hatırlamak gibi bir gereksinim de duymazdık belki..."

"Ezcümle..."

Tarihi itibarıyla diller, inançlar, kültürler, doğa ve doğal yaşam şenliği olarak da tanımlanan Dersim'in trajedisinin önemli bir kesitine, 'belgelerle' önemli kanıtlar ve tanıklıklar sunuyor Cemal Taş, Külден Evler ile. "Aslanların tarihini avcılar yazdıka, avcılar hep haklı kalacaktır" diyen Afrika atasözünün haklılığını yeniden hatırlatırca ve, olup bitenlerin bir de bizim aklımız ve kalbimizle okunması, anlaşılır kılınması ve karşı karşıya kaldığımız yıkıcı tehditlere yine birlikte karşı koymanın olanaklarının birlikte açığa çıkarılması, paylaşılması çağrısı, duyarlılığı ve dileği ile...

Bu duyarlık, emek ve içtenliğe minnetle teşekkür ederken, anlıyoruz ki yine:

"Yaşamak ve düşünmek için gereken o en hayati dersi, tarihin infazına maruz kalmışlardan alırız" demişti Homi Bhabha, yani; "mağdur edilenlerden, sürgünlerden..."

Yani Külден Evler'den...

Turabi Saltık

38 Dersim'in de yakalanan ve bir kafile ile birlikte sürgün edilen Keko ve Alme çiftinin yoksul ve özlem dolu sürgün yaşamlarını onların ağzından dinledik. Keko ve Alme çiftinin sürgüne tanıklıklarını ve onların yaşamlarının bir kesitini ele aldık. Keko ve Alme çiftinin sürgünü Dersim'in zorlu geçmişi. Öğreticidir.

T.S. Sen kaç yaşındasın? 38'den hafızada kalan şeyler nelerdir?

Keko: 1926 doğumluyum. Ovacık'ta doğdum. Tabii ki 38'i çok iyi hatırlıyorum. Biz saklanıyorduk, ben kendim yürüyordum askerden saklanmak için. İyi hatırlıyorum.

T.S. Peki nerelere saklandınız, askerler çok var mıydı sizin köylerde?

Keko: Evet hem de çok vardı Ovacık asker kaynıyordu. Bizler askerden kaçmak için mağaralara sığındık mağaralarda 6 ay kaldık, saklanabilenler kurtuldu, kaçamayanlar öldürüldü. Ölenler süngüyle öldürüldü ya da ateşe atıldılar. Benim kız kardeşimi götürdüler Hozat tarafında öldürdüler.

T.S. Ana senin adın nedir, kaç yaşındasın? Nerde doğdun?

Alme: Namemin Alme. Ez ki e Avacıgan. Keko mordeme mino. Ez Ceniya Kekiyen.

Ma bende 1928 doğumluyum. Benimde babamı öldürdüler, ben akrabalarımın yanında kaldım. Onlar beni kaçırıp kurtardılar.

T.S. Ailenizden başka ölen oldu mu?

Keko: Oldu, benim amcamı, eşi ve çocuklarını toplayıp Sarısalık'lının köyü Karaca'nın altında öldürdüler. Onlar kaçmamışlardı, sağa sola. Tanzi köyüne saklanmışlardı oradan alıp götürdüler.

Alme: Guneke Sarısalıkçıyan. Ma Sarısalık pılo. Sarısalık'lınları da Karaca da toplayıp öldürmüşlerdi. O derede öldürdüler. Günahsız yere hepsi öldü. Bir tanesinde bir tabanca bile yoktu.

T.S. Peki bu kaç yılında oldu?

Keko ve Alme: 38 de oldu. 37 bitmişti.

Alme: Ben Seyit Rıza'nın ailesini gördüm, tanıdım. Onlar kuş uçmaz kervan geçmez bir yerde ormanın içinde yasıyorlardı. Bizim Laçınler onları çok besliyorlardı, onlara gizli gizli yemek götürüyorlardı. En sonunda onları katlettiler ormanda, artık ihbar mı oldu ne oldu bilmiyorum. Ama çok büyük bir aileydi içinde erkeklerde vardı, kızlarda vardı, çocuklarda vardı, hepsini öldürdüler orada. O zaman Ali Şer'de bizim ora-

DERSİM SÜRGÜNÜ DERSİM'İN ZORLU GEÇMİŞİDİR

daydı eşiyile birlikte gelmişlerdi. Bizim Ovacık'ta Karataş tarafında saklanıyorlardı. Orayı pek kimse bilmiyordu. O yüzden bizim orada saklanıyorlardı. Ali Şer'in üzerinde böyle sağdan soldan mermiler vardı, iki tarafında silahlar vardı. Kansı da öyleydi. Kansı'nın her tarafında da silah vardı, mermiler vardı, ikisi birlikte geziyorlardı.

T.S. Peki Ali Şer'in ölümü nasıl oldu?

Alme: Onu da hatırlıyorum.

Keko: Bu işi yapan Zeyneli Tok derlerdi, bu işi yapan bizim zenginler, bizim ağalar, Zeyneli Tok bizim ileri gelenlerin adamıdır. Kesel uşağı aşiretin ağasıdır. Ali Şer mağarada saklanırken, bunlar gelip gidiyorlarmış. Bir gün kalabalık bir gurup geliyormuş mağaraya doğru aşağıdan. Ali Şer'in adamları demiş ki: "Bunları vuralım!" Ali Şer'de demiş ki: "Hele bakın bizim kıvra Zeynel içindeyse vurmuyun, bırakın gelsinler." Bakıyorlar Zeynel içlerinde vurmuyorlar. Zeynel'in gurubu da mağaraya gelmiş, içeri girer girmez hepsini öldürüyorlar. Ali Şer'i, kansı'nı, çocukları oradakilerin hepsini öldürüyorlar. Sonra bunların kellesini kesip hükümete götürüyorlar kendileri kurtulsun diye. Daha sonra Kaluşağı tarafına kaçıyorlar. Kaçarken asker ateş ediyor bunu yaralıyor ormanda kalıyor, ormanda kalırken yılanlar bunu zehirliyor orada ölüyor. Oda öldü ona da kalmadı.

T.S. Zeyneli Tok'mu yaralanıyor? Onu mu yılan zehirliyor?

Keko: He he! Ona da kalmadı.

T.S. Ali Şer'in mezarı nerededir biliyor musunuz?

Alme: Seyit Rıza'nın ailesinin olduğu dağdı, o yerdı, çok derindi, ordu değil hiç bir şey girmezdi.

T.S. Hangi dağdı?

Alme: Geliyorduk Ovacık'ın o Kızixin üstünde Kurederesi bir yerdı. Mezarı orada. Kırdıkları yer o kızları, gençleri, adamları, her bir şeyiyile topluca gömdüler oraya.

T.S. Peki Ali Şer nasıl biriydi?

Alme: Uzun boyluydu, böyle devrimciler gibi üzerinde uzun pardösö vardı böyle her tarafında silahlar vardı, hem onda hem de kansı'nda.

T.S. Peki size ondan sonra ne yaptılar geri bıraktılar mı? Nereye götürdüler? Sürgün mü ettiler?

Alme: Herkes yerine gitti tek bir kişi Hüsen oğlu Hüsen kışlalarda kaldı. Kışlalarda devletin-di Pezgöyre tarafında idi yerleri.

T.S. Çadır mı kurmuşlardı? Hüsen oğlu Hüsen neden kışlalarda kaldı?

Alme: Yok ev di evlerde kalıyorlardı. Kışlalarda Hüsen oğlu Hüsen onu da tanyordum. Hüsen Heme Xem vateni-diyorlardı- Hüsen kışlalarda kalırken yüz başının parmağında nişan yüzüğünü almış. Gençti aramızda daha yeni evlenmiş ailesi de hamileymiş söylemesi ayıp.

T.S. Keko ile ne zaman evlendiniz?

Alme: Küçüktüm on altı yaşında evlendim. Anam everdi. Kızlarımız burada başkalarıyla evlenmesinler diye. Keko'yla evledik.

T.S. Sonra burada yaşadınız. Zorluk çektiniz mi?

T.S. Yüz başının parmağından mı yüzüğü çalmış? Öldürmüş mü yanı?

Alme: Yok öldürmemiş, kendisi kaçmış insanların içine yüzüğü vermemiş, Çırpazen dediğim köy oda beni annemin, babamın beni bıraktıkları yer. O zaman topladığımız yerde o bir tek kişiyi aldılar. İçerisinden öyle baba yiğit öyle biri yoktu onu da götürdüler Xızıg'ın altında öldürdüler. Yüzük yüzünden onunla birlikte onun bokuna o adam da gitti.

T.S. Sonra oradan sizleri topladılar Elazığ'a, Harput'a mı götürdüler? Sürgün mü ettiler?

Keko: Yok. Kış gelmişti, bir kış orada kaldık. Altı ay Tanzi'de topladılar bizleri. Sonra sürdüler bizi, babamları. Tanzi köyünü Manisa Salihli'nin Yeşilova köyüne vermişlerdi. Hepsini dağıttılar, Demirci taraflarına, Soma'ya bütün köy bir arda kalmadı. Hepsini bir yerlere dağıttılar. Her evi bir köye verdiler. Sürgünden sonra birbirlerini buluyorlar. Şimdiki gibi telefon yoktu genede birbirlerine kavuştular. O zaman bir yere gittik mi iskan memuru vardı, iskan memurundan izin alıyorduk bir düğüne bir yere öyle gidiyorduk. O zaman 15 erkek biri kadın, toplanıyorlar memlekete Dersim'e geri gidecekler. Kaçacaklar buradan. Kaçıyorlar yakın bir yerde köprü'nün altına da saklanmışlar. Biri Aydın ağa, babam İsmail, büyük biraderim Mustafa, Aydın ağanın oğlu Emir Ali, hanımı Goye xatun, toplam 16 kişi. Yayan memlekete gidecekler gizlice. Ama Alaşehir'in oradan Eşme'ye yakın bir yerde yakalıyorlar askerler getirip içeri atıyorlar. Sonra bir bin başı geliyor daha önce bizim oralarda askerlik yapmış, onları serbest bırakıyor jandarmalarla geri gönderiyor binbaşı. Binbaşı soruyor niye kaçtınız? "Memleketimizi özledik, çocuklarımızı, akrabalarımızı özledik" diyorlar. Bizleri de daha sürmeden o zamanlar toplamışlardı bir ahıra. Altı ay beklettiler. Her tarafımız çamur içindeydi. Sonra bizi alıp götürdüler Elazığ'da hamama. Ben çoktüm hamama girdim, anamı tanyamadım. "Ben ana!" diyom, anam bana bakıyor "Keko buradayım!" diyor. "Ben ana!" diyom, anam diyor "Keko buradayım!" Anamı tanyamadım. Bütün kadınları soymuşlardı çıplaklardı hamamda. Kadınların saçlarını sifra vurmuşlardı. Ben anamı tanyamadım. Sonra bizi kara vagonlara bindirdiler, Konya'ya gönderdiler. Herkesi ayrı ayrı yerlere sürdüler. Ondandır bizi Seydişehir'e gönderdiler. Altı ay kaldık. Babamı da Manisa'ya sürmüşler. Oradan da babamızın yanına gönderdiler bizi, biz dilekçe vermiştik oda kabul oldu. Geldik buraya yanına.

Alme: Belediye reisi vardı burada. O çok iyiydi. Bizi soruyordu. Götürdü bizi. Onun bağ evinde kaldık, çalıştık. Bize baktı. Kaldık buralarda. Sonra duyduk ki bu taraflarda Elevi köyleri var. Gittik onların içine. Çalıştık tarlalarda, bağlarda. Sonra Keko askere gitti.

T.S. Askerliğini nerede yaptınız?

Keko: Ankara'da askerliğimi yaptım. Askerdeyken sık sık gittiğimiz bir kahve vardı. Bir gün böyle kahveye gittim oturdum yan tarafta, bir adam oturuyordu. Yabancıydı, kahveciye dedi ki: "Hele sor o asker nereli?" Kahveci dedi ki: "Asker ağa nerelisin?" Dedim ben Ovacığıyım. O zaman Tunceli diye bir yer yoktu. Ovacığı diyorduk. Adam dedi: "Hee Ovacığı! Hee Ovacığı!" Bana dedi ki: "O kışlalar duruyor mu sizin orada?" Dedim duruyor. "Ben Aptullah paşayla o kışlaları birlikte gezdik, orada kışlalarda bir gece kaldık. Dersim ağaları toplanıp bir dilekçe yazmışlardı. Bunu kimse paşaya veremiyordu. Yanaştırmıyorlardı paşaya. Sonra Şıxhesen isminde bir adam, pala bıyıklı, getirip dilekçeyi verdi. Veziroğlunun da dedesi imiş" dedi. "O adam dilekçeyi getirdi paşaya verdi. Paşa o dilekçeye hiç bakmadan alıp yırttı, yanındaki çöpe attı." "Bende" diyor, dedim ki; "Paşam hakaret yaptın adamlara niye açık okumadın? Paşa, hiç sözüme kulak vermedi" dedi. "Paşa orada bir tutanak tuttu, yazdı, yazdığı dilekçede" diyor ki: "bu Dersim bir çıbandır, bu çıbanı tedavi etmezsen bu çıban hiçbir zaman canına rahatlık vermez!" Ne zamanki o dilekçe Ankara'ya gitti, Dersim'in kırım emri geldi. Dersim kırımına sebep olan paşa Aptullah paşa...

T.S. Yeniden dünyaya gelsen Ovacık'ta doğmak ister miydiniz?

Keko: Yalan mı söylüyeyim doğru mu söylüyeyim?

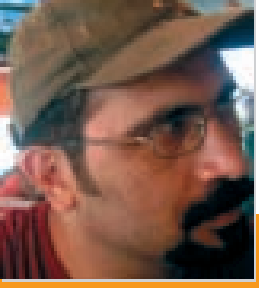
T.S. Bence doğruyu söyle yalan kalsın.

Keko: O topraklarda kan döktüler. Bizim topraklar kanlıdır. Günahsızların suçsuzların kanı döküldü. Daha nasıl doğayım orada. Ama orada ölmek isterim.

T.S. Ya sen yeniden Ovacık'ta doğmak ister misin?

Alme: Biz çok gittik geldik oralar. Kızlarım çocuklarım gittiler geldiler. Unutur muyuz. Bül-bülü altın kafese koymuşlar: "Ah vatanım! Ah vatanım!" demiş.

Namık Kemal Dinç

BEYAZ KIRIM: ASİMİLASYON -3-

4. Umumi Müfettişliğin kuruluşu ile Osmanlıdan bu yana merkezi devlet otoritesinden uzak, bağımsız, kendi başına buyruk yaşayan Dersim bölgesi ve Dersimliler hedef alınır. Dersim' in halli için öncesinde de bir çok rapor hazırlanıp, yol ve yöntemler önerildiği biliniyor. Ancak 1935 yılında kendisi için koşullar olgunlaşmış olmalı ki devlet, Dersim' e yönelik kapsamlı bir saldırının startını verir.

Kürtlerin Cumhuriyetle İmtihani

Cumhuriyetin Türkçü politikalarının belirginleşmesi ile Kürtlerin huzursuzluğu ve isyana kalkması aynı döneme denk gelir. 1924 den itibaren Kürtler, Kemalistlerin kendilerini sattığını, verdiği sözleri yerine getirmediğini dile getirir, kendileri içinde tehlike çanlarının çaldığını anırlar. Nihayetinde bu gerilim Şeyh Sait İsyanı'nın patlak vermesine yol açar. İsyana, Kemalist rejimin Kürt tehdidi algısında çok önemli bir yer işgal eder. Sıkıyönetim ilan edilir ve isyana zor da olsa şiddetle bastırılır. Ancak "Kürt Tehdidi"nin bununla sınırlı olmadığı, Kürtlerin yeni isyana ve sorunlara yol açacakları anlaşılmış olmalı ki, resmi söylemle bu "şark sorunu"nun

halli için bir "şark ıslahat planı" hazırlanması uygun görülür.

a- Şark Islahat Planı

Şeyh Sait İsyanından sonra, Kemalist cenahta "şark sorunu"nun köklü bir "çözüm"e kavuşturulması iradesi ortaya çıkar. İsyanın ardından Millet Meclisi Başkanı Abdülhalik Renda, İçişleri Bakanı Cemil Uybadin ve Genelkurmay Başkanlığı 1925 tarihinde birer rapor hazırlarlar. Sonra bu raporların değerlendirilerek ortak bir rapor hazırlanması için bir encümen (komisyon) oluşturulmasına dair bakanlar kurulu "gizli" karar alır. Eylül 1925 de hazırlanan gizli "Şark Islahat Planı" uygulamaya sokulur. 27 maddeden oluşan bu planı bazı ana başlıklar altında toplarsak şöyle özetleyebiliriz:

-Sıkıyönetim sürekli kılınacak. Plan sonuca erene kadar örfi idare kaldırılmayacak.

-Umum Müfettişlikler teşkil edilecek. Türkiye beş Umum Müfettişlik bölgesine ayrılacak. Bölge Umum Müfettişlik marifetiyle yönetilecek. Umum Müfettişliğin temel vazifesi Planın hayata geçirilmesi olacaktır.

-Sivil ve askeri mahkemelerde yerli hakim yer almayacak.

-Van şehri ile Midyat arasındaki hattın batısında Ermenilerden kalan araziye Türk muha-

cirleri yerleştirilecektir. Ermenilerden kalan mallar Kürtlere satılmayacak hatta kiraya dahi verilmeyecek. Rize, Trabzon ve Erzurum'un kuzeydoğusunda yaşayanlarda eğer isterlerse muhacirlere tanınan haklardan faydalanarak Hınıs Çayı ve Murat Vadisine ve Van Gölünün kuzey bölgesine naklolunacaktır.

-Yerleştirilecek muhacir ve Türklerin masrafını devlet karşılayacak, Ermenilerin arazilerine yerleşen Kürtler çıkarılacak, ya eski yerlerine yerleşecek ya da batı bölgelerinde hükümetin gösterdiği yerlere nakledilecekler.

-İçişleri bakanlığından alınacak bütçe ile Kürtlerin yaşadığı bölgede (5. Umum Müfettişlik bölgesi olarak geçiyor) nüfus sayımı yapılacaktır. Sayımın yapıldığı yerlerde asker alma teşkilatı kurulacak, askere alınanlar batıda görevlendirilecek, bir müddet silahsız hizmette istihdam edilecekler.

-İsyana katılmış bölgelerde masraflar halka yükletilecektir...İsyana iştirak etmeyen köyler bu vergi ile mükellef tutulmayacaklardır. İsyana katılmış rüesa, ileri gelen kimseler, aile ve akrabaları batı bölgelerine gönderileceklerdir.

-Şarkta hükümet güç ve kuvvetini göstermek için "mefkureli ve muktedir" memurlar görevlendirmelidir. Bu mütakademi tali memuriyetlere dahi Kürt memur tayin olunmamalıdır. Yine bu bölgede görev yapacak jandarma dahil memur vb yüzde 75 zamlı maaş alacaklardır.

-Kürtçe konuşulması yasaklanacaktır. "Aslen Türk olup Kürtlüğe mağlup olmaya başlayan ...

Malatya, Elaziz, Diyarbakır, Bitlis, Van, Muş, Urfa, Ergani, Hozat, Erciş, Adilcevaz, Ahlat, Palu, Çarsancak, Çemişkezek, Ovacık, Hınıs-ı Mansur, Behisni, Arga, Hekimhan Birecik ve Çermik vilayetleri ve kaza merkezlerinde hükümet ve belediye dairelerinde ...okullarda, çarşı ve pazarlarda Türkçeden başka dil kullananlar hükümet ve belediye emirlerine karşı gelmek suçundan cezalandırılacaklardır.

"Aslen Türk" olduğu halde Kürtleşmeye başlayan mahallerde Türk Okulları ve mektepler açılacak, eğitim yoluyla Türklük benimsetilecek. Kızlar için okullar açılıp kadınların Türkçe öğrenmeleri sağlanacak.

- Batıya göç etmiş Kürtlerin Kürtçe konuşması mutlak surette engellenecek.

-Özellikle Dersim'de acil olarak yatılı ilk okullar açılmalı, bu suretle Kürtlüğe karışmaktan bir an evvel kurtarılmalıdırlar.(17)

b-Umumi Müfettişlikler

İlk kez 1925 deki Şeyh Sait İsyanından sonra ilan edilen sıkıyönetimin kalkmasını müteakip, sıkıyönetimin kalktığı yerlerde boşluğu doldurmak amacıyla 1927 yılında çıkarılan bir kanunla kurulmuştur. Kürt kalkışmasının aktif olduğu Elazığ, Urfa, Hakkari, Bitlis, Diyarbakır, Siirt, Mardin ve Van illerini kapsayan bölgede kurulan Birinci Umumi Müfettişliğin başına M. Kemal' in yakın arkadaşı ve birlikte Anadolu'ya geçtiği İbrahim Tali Öngören getirilir. Edirne, Kırklareli, Tekirdağ ve Çanakkale illerini kapsayan İkinci Umumi Müfettişlik 1934 yılında kurulur. (1934 yılı, Trakya' da Yahudilere yönelik baskı, öldürme, sindirme olaylarının yaşandığı yıldır.) 1935 yılında Erzurum merkezinde Erzurum, Kars, Gümüşhane, Çoruh, Erzincan, Trabzon, Ağrı illerini kapsayan Üçüncü

Umumi Müfettişlik kurulur. Dördüncü umumi müfettişlik ise meşhur "Tunceli Kanununun" mecliste kabulünden çok kısa bir süre sonra 6 Ocak 1936 da bakanlar kurulu kararı ile kurulur. Kapsadığı alan Bingöl, Munzur ve Elazığ' dır, yani Dersim bölgesi ve Dersim "sorunu" hedeflenmiştir.dördüncü umumi müfettişliğinin başı-

na bir korgeneralin getirilmesi gerektiği vurgulanmış ve Abdullah Alpdoğan göreve getirilmiştir.1945 yılında Adana, İçel, Seyhan, Hatay, Gaziantep ve Maraş illerini kapsayan beşinci umumi müfettişlik kurulmuştur. Fiilen 1947 yılında kaldırılan umumi müfettişlikler, 1952 de Demokrat Parti hükümeti tarafından hukuken lağvedilmiştir. (18)

Kürt illerini kapsayan üç umumi müfettişlik içinde 1936 da kurulan (4. Umumi Müfettişliğin özel bir yeri vardır. 4. Umumi Müfettişliğin kuruluşu ile Osmanlıdan bu yana merkezi devlet otoritesinden uzak, bağımsız, kendi başına buyruk yaşayan Dersim bölgesi ve Dersimliler hedef alınır. Dersim' in halli için öncesinde de bir çok rapor hazırlanıp, yol ve yöntemler önerildiği biliniyor. Ancak 1935 yılında kendisi için koşullar olgunlaşmış olmalı ki devlet, Dersim' e yönelik kapsamlı bir saldırının startını verir. İnönü' nün 1935 deki bölge gezisinden sonra hazırladığı "Kürt Raporu" içinde bulunan ve bazı bölümleri sadece birkaç kişinin bilgisine açık olan "Dersim Planı", önce Meclis'te çıkarılan "Tunceli Kanunu", ardından 4. Umumi Müfettişliğin teşkili ve marifetiyle hayata geçirilir.) 4. Umumi Müfettiş olarak atanan Abdullah Alpdoğan, diğer umumi müfettişlere tanınmayan özel yetkilerle donatılır. Hem görevinin başında askerlere hükmeden bir general, hem Umum Müfettiş, hem de Tunceli valiliği görevlerini birlikte yürütmekte, memur atamalarını istediği gibi yapabilmekte, il ve ilçelerin coğrafi sınırlarını değiştirme yetkisine sahip, istediği kişiyi bölge dışına sürgüne gönderebilen, idam cezalarının tecili ya da onaylanmasına kara verebilen, yani görülmemiş yetkilere sahip bir diktatörlük, kanunsuzluk tesis edilir. 4. Umumi müfettişlik mütakasında asimilasyon politikalarının haricinde onu çok çok aşan soykırımı andıran uygulamalar olmuştur.

Umumi müfettişliklerin ağırlıklı olarak Kürt sorunuyla ve Kürtlerin asimilasyonuyla meşgul oldukları anlaşılıyor. Müfettişlik görevinde bulunmuş bürokratların yazdıkları raporlar, çalışmalarını ve görevlerinin gayesini net bir şekilde ortaya seriyor. Her biri gizli ibaresi taşıyan bu raporları tek tek ele almak mümkün değil. Gerek bu raporların genel bir değerlendirmesini, gerekse döneme dair diğer uygulamaların kısa bir dökümünü araştırmacı-akade-

misyen Mesut Yeğen' den yapacağımız bir alıntıyla aktaralım:

Cumhuriyetin ne türden zorunlu asimilasyon araçlarını istihdam etmiş olduğu, Cumhuriyetin Kürt meselesiyle mesaisini ve aslında asimilasyon işini de düzenleyen vasıtaların başlıcası olmuş [Birinci] Umumi Müfettişlikçe kaleme alınan raporlarda açıklıkla ifşa edilmiştir. Bu raporları tek tek ele almak mümkün değil. Bu sebeple, bu raporlarda yer bulan malzemeyi tespitler ve öneriler şeklinde iki genel başlık altında aktarmam gerekiyor.

Tespitler: Fırat'ın doğusundaki bölgede Kürt nüfus yoğunudur. Bu bölgede yaşayan Kürt nüfusu bir milyondan fazladır ve bölgedeki Türk nüfusu Kürt nüfusun dörtte birinden daha azdır. Gerekli tedbir alınmadığı takdirde, "Fırat'ın şarkındaki vilayetlerimizden sarfınazar etmek mecburiyetinde" kalınabilir.

Umumi Müfettişlik bölgesi içindeki toplam nüfus (muhtemelen nüfusa kaydolmamış bir yüzde onbeşlik kısım hariç olmak üzere) 1.222.113 olup bu nüfusun, 322.267'si Türk, 700.303'ü Kırmanc, 47.880'i Zaza, 107.628'i Arap, ve 23.143'ü Süryanidir. Avni Doğan'ın sözleriyle, "Birinci Umumi Müfettişlik mütakasında Türkçe'den başka bir dil ve Türk'ün dileğine aykırı bir dilek hakim bulunmaktadır."

Öneriler: "Türk nüfus ve nüfuzunu hakim kılmak" için "en mühim menzil hatları üzerindeki köylere Türk yerleştirmek ve yeniden Türk köyleri tesis etmek; Türk olup Kürtlüğe mağlup olmaya başlayan vilayet ve kaza merkezlerinde Türkçe'yi hakim kılmak; Kürt mütakası içinde bilhassa kız mekteplerine ehemmiyet vermek; Fırat'ın garbındaki vilayetlerimizin bir kısmında dağınık bir surette yerleşmiş olan Kürtleri Türk yapmak. Van'la Midyat arasındaki hattın batısında, Ermenilerden kalan araziye Türk muhacirleri yerleştirmek; "Ermenilerden kalan emvalin satılmamasını hatta Kürtlere icar dahi edilmemesini" sağlamak. Kürtlerle meskun bu bölgeye "Yugoslavya'dan gelen Türk ve Arnavutlar'la İran ve Kafkasya'dan gelecek Türkleri yerleştirmek.

Vilayet ve kaza merkezlerinde hükümet ve belediye dairelerinde ve sair müessesat ve teşkilatta, mekteplerde, çarşı ve pazarlarda Türkçe'den maada (başka) lisan kullananları cezalandırmak. Askere alınanların başka bölgelerde askerlik yapmasını sağlamak ve bölgede yerli memur bulundurmamak. Bölgede görev yapan batılı memurları Kürt kızlarıyla evlenmeye özendirmek, bunlardan bölgede yerleşmek isteyenlere arazi vermek; bölgede yerleşik Türk, Kürt ve Aleviler arasında kız alıp vermeyi teşvik etmek. İdari tedbirlerle köylerden çocuk toplamak; Türk kültürü ve temsil esasına müstenit okutma yapmak".

Uygulamalar

Kürtlerin asimilasyonu için Umumi Müfettişliklerce önerilen işlerin ne kadarının gerçekleştirilebildiği epey belirsiz olmakla birlikte, bütün bu önerilerin kağıt üzerinde kalmadığı da muhakkak.

Cumhuriyet, kuruluşunun hemen ardından bürokrasinin geliştirdiği önerileri uygulamak için yola koyuldu. Şeyh Said İsyanının hemen ardından uygulanan ilk önlem, isyana karışanların aileleri ve yakınlarıyla birlikte batı bölgelerinde iskan edilmesi oldu. Daha kapsamlı bir uygulama 1934 yılında geldi.

Bu yıl kabul edilen İskân Kanunu'nun hedefi, Anadolu'nun demografik kompozisyonunun etnik mülahazalar uyarınca yeniden düzenlenmesi ve Türk olmayan unsurların Türkleştirilmesiydi. Türkleştirme, Türk-olmayanların Türk bölgelerine, Türklerin de Türk-olmayan bölgelere yerleştirilmesi yoluyla gerçekleştirilecekti.

Asimilasyonu gerçekleştirmek üzere başvurulan yegane uygulama zorunlu iskan olmadı. Cumhuriyetin kuruluşunun ardından Türkçe'den başka dillerde yayın ve eğitime, Lozan hükümleri saklı kalmak üzere, izin verilmedi. Nitekim bugün de, mevcut anayasanın 42. maddesi, milletlerarası anlaşma hükümleri saklı kalmak üzere, eğitim kurumlarında, Türk vatandaşlarına Türkçe'den başka bir dilin anadil olarak öğretilmesini yasaklamaktadır.

Kürtçe üzerindeki baskının daha yakın zamanlı örneği 1983 yılında çıkarılan ve 1991 yılında kaldırılan 2932 sayılı yasa oldu. Kürtçe üzerindeki kısıtlamalar eğitim ve yayın alanıyla sınırlı kalmadı. Cumhuriyetin ilk yıllarında uygulanan Şark Islahat Planı uyarınca 'açıkta' Kürtçe konuşmak da yasaklanmaya çalışıldı.

Soyadlarıyla, yer adları ve köy isimlerinin Türkleştirilmesini ve çocuklara Kürtçe adlar konmasının yasaklanmasını da aynı fasıldan saymak gerekir. 1934 yılında kabul edilen 2525 sayılı Soyadı Kanununun üçüncü maddesi "[r]ütbe ve memuriyet, aşiret ve yabancı ırk ve millet isimleri[nin]" soyadları olarak kullanılma-

c- Raporlar Işığında Kürt Sorunu

Osmanlıdan bu yana bir devlet geleneğidir layihalar, raporlar yazıp, devletin en yüksek mevkideki yetkilisine arz etmek. Devletin çeşitli konulardaki bilgi ve fikir ihtiyacını gidermeye dönük özel bir tasarruftur. Konu hakkında en yetkin görülen kişilerin görevlendirilmesi ve bu kişilerin yapacakları araştırma neticesinde yazacakları layiha(rapor), devletin belirleyeceği tutum açısından oldukça önemlidir. Aynı Ali'nin "Kavanin-i Al'i Osman" ı, Koçi Bey'in "Risalesi" Osmanlı döneminin en çok bilinen ve ilk akla gelen layihalardır. Bu geleneği devam ettiren cumhuriyet rejiminin sıklıkla sorun yaşanan konularda rapor yazdırma yoluna gittiği görülmektedir.

Aşağıda bu rapordan bazı bölümleri yorum yapmadan vereceğim. Çünkü bu raporun önemli olduğunu düşünüyorum. Önemi şu ki, raporu yazan kişi cumhuriyetin kurucu kadroları arasında "ikinci adam" rolünde, devletin en üst kademelerinde yıllarca görev yapmış, tek parti diktatörlüğünde "milli şef" unvanına kavuşmuş, ordu ve devletin derinliklerinde her daim etkin bir isim ve devlet adamıdır. Devletin kanaatleriyle İnönü'nün kanaatlerinin farklı olduğunu her halde kimse iddia edemez. Kaldı ki İnönü, Kürt Sorunu konusundaki uzmanlığını devlet nezdinde kabul ettirmiş bir şahsiyettir. 1925 Şeyh Said İsyanında, Tahrir-i Sükun Yasasını çıkarmadığı için düşürülen hükümetin yerine yeni hükümeti kurma görevi O'na verilir. Tereddütsüz en şahin, en gaddar politikaları uygulamaktan geri durmaz. 1927 de umumi müfettişliklerin kurulmasını dayatan yine İsmet İnönü'dür. Daha fazla uzatmadan sözü uzmanına bırakıyorum:

- Diyarbakır, kuvvetli Türklük merkezi olmak için tedbirlerimizi kolaylıkla işletebileceğimiz bir olgunluktur. Zaten Kolordu Merkezi ile beraber Umumi Müfettişlik merkezi olması, büyük bir zabitan ve yüksek memurlar kadrosu vücuda getirmektedir.

- Mardin, 260 000 nüfusludur ve hemen hiç Türk yoktur. Çoğu Kürt olmak üzere mühim miktarda Arap ve daha seyrek olarak Gildani gibi hristiyan vardır... Mardin vilayetinden çıkarılacak hristiyan ve Arapların yerlerini Kürtler derhal dolduracaklardır.

Bu hal bizim için pek zararlıdır, Suriye'de Fransız Kürt siyasasına karşı bu Araplar bizim muhabet vasıtamız olacaklardır.

- Siirt'in şehre ait ve vilayete ait iki hususiyeti vardır: Siirt Türklüğe hevesli bir Arap şehridir. ..Bütün Siirt yedi yüz elli bin liraya değmez....

- Siirt'in doğuya naklini tercih ederim. Son Kürt'le meskun olan Siirt vilayetinde başlıca kuvvetimiz idare merkezlerimiz, memurlarımız ve zabitelerimizdir. Bu merkezi içerde bulunması hululümüzü (geçişimizi) kolaylaştırır.

- Vilayet olarak Siirt, Şırnak, Erzurum, Pervari, Şirvan, Garzan, Beşiri kazalarından mürekkeptir. Bunların hepsi Kürt'tür. Siirt daha şarka alınrsa Beşiri'nin Diyarbakır'a alınması düşünülecektir. Siirt vilayetinde idare merkezimiz çok kuvvetli olmalıdır.

- Bitlis, Hizan ve Mutki arasında suni olarak daima devlet kuvveti ile vücuda getirilmiş bir Türk şehri ve merkezidir. Yine ancak devlet tedbiri ile bir Türk merkezi olarak durabilir. Bırakılırsa az zamanda bir Kürt köyü haline gelmesi ve bu suretle Mutki, Hizan, Şirvan, Garzan

mıntıkasının Türkçe işitecekleri bir yer olmaksızın kütle olmaları muhtemeldir.

- Bitlis olmasaydı bizim onu yaratmamız icap edecekti. Bu mülahazanın neticesi şudur: Bitlis'i kuvvetli bir merkez olarak bir Türk yuvası ve kalesi halinde tutmalıyız. Bitlis halkı, etrafındaki Kürt mıntıkaya hulul etmeye (geçmeye) alışkındır.

- Bütün Türk kasabaları etraflarına Türk muhacirleri getirilmesini istediler. Umman (okyanus) içinde kalmış gibi Türk sitelerinin boşluktan ve yalnızlıktan ürküntü hissettikleri sezilir.(Van.....)

- Dikkate değer ki asker yerli ve halk da Karaköse vilayeti halkıdır. Eleşkirtli veya Diyardinli erlerin Orta Anadolu eri haline geldiğini görmek çok ümit verici bir şeydir. Bu erlere Kürt köyleri içinde rast geldim. Askerden geldikleri ve Türklüğe ısındıkları besbelli idi.

- İçdir Diyarbakır'dan sıcak bil hassa sinekli idi. Çoktan beri görmediğim kalabalık, canlı ve gürültülü bir muhite girmiştin. Subaylar, aileleri ve çocukları çevrenin en yüksek dekorunu teşkil ediyorlardı. Her yerde subay hem Cumhuriyet'in, hem Türk medeniyetinin en temiz örneğidir.

- Erzincan yanındaki boş köyler, Dersimin semiz halkı ile süratle dolmaktadır....Az zamanda Erzincan'ın Kürt merkezi olmasıyla asıl korkunç Kürdistan'ın meydana gelmesinden ciddi olarak kaygılanmak yerindedir.

- Dersim vilayetinin yeniden teşkiliyle askeri bir idare kurulması ve Dersim ıslahatının bir programa bağlanması lazımdır.

- Şarkta iskan kaynağı başlıca Karadeniz halkıdır. Başarının tilsimi ilk muhacirlerin memnun olması ve Karadenizlileri teşvik etmesidir. Bunun için ilk muhacirlerin yerleşmesinde ortalama iskan masrafı pahalı da olsa memnun etmek esas meseledir. Devamlı ve geniş bir iskan siyasetini ancak bu ilk tecrübelerden sonra daha faal yürütebiliriz.

- Sonra ilk tahsil için okutmakta faydamızın daha siyasi olduğu görüşümdedir. Kürtleşmiş ve kolayca Türklüğe dönecek yerleri okutmak, hatta Kürtlere Türkçe öğretmek Türklüğe çekmek için ilk tahsil ve onun iyi hocası çok etkili vasıta. Sonuçta ilk tahsil için ayırma siyasası yapılamaz. Zaten sınırlı olan vasıtalarımızı daha çok Türk köylerinde kullanmak elimizdedir.

- İyice girmek istediğimiz Kürt merkezlerine seyyar doktorlarla girmek çok müessir (etkili) olacaktır. (20)

Türkiye'de devletin "Kırmızı Kitap" adlı gizli bir ajandasının olduğu, ülkeyi ve devleti ilgilendiren stratejik konularda yetkililerin nasıl hareket edeceklerinin burada yazıldığı sıklıkla söylenir. Türkleştirme eksenli asimilasyonist politikalarını bu kitapta yer bulduğuna kuşku yok. Cumhuriyetin kurucularının asimilasyon konusundaki hassasiyetlerinin onlardan sonra da devam ettiğine dair çokça bilgi ve belge ortaya yerde durmaktadır. Yakın zamanda gazeteci Can Dündar'ın eski "devlet adamlarından" Bülent Ecevit'in arşivinde bulunduğu ve gazetede yayımladığı belge bu sürekliliği ispatlar içeriktir. 1961 yılında dönemin askeri yönetimi DPT (devlet planlama teşkilatı) bünyesinde bir "Doğu Grubu" oluşturur ve "Kürt Sorununun" çözümü için bir rapor hazırlamalarını ister. Hazırlanan bu rapor askerler yönetimi devrettikten sonra Ecevit'in de üyesi olduğu yeni hükümetin önüne uygulanması için konulur. Raporda yapılacakların listesi hayli kabank, ancak bu çözüm önerilerinin hiç birinin gerçek manada çözüm anlamına gelmediği, sorunu çok kültürlülük, demokrasi ve birlikte yaşama kültürünün dışında; yıllardır sürdürülen tekci-asimilasyonist politikalarla algıladıkları ortaya çıkıyor. "Bölgenin, kendilerini Kürt sananlar lehindeki nüfus strüktürünü Türk lehine çevirmek için, Karadeniz sahillerindeki fazla nüfusla, memleket dışın-

dan gelen Türkleri bu bölgeye yerleştirmek, bölgedeki kendilerini Kürt sananları bölge dışına hicrete teşvik ve bu hicreti finanse ederek, memleketin Türk çocuğu bulunan yerlerine iskan etmek..."(21)

Bu değerlendirmenin 1925 Şark Islahat Planına benzerliği gözden kaçmamıştır. Raporun iskan politikası dışındaki diğer başlıkları da aynı benzerliği yansıtır. Bu sebepten tümünü yayınlamanın da bir anlamı yok. Benzer söylem ve yaklaşımları sonraki dönemlerde de takip etmek mümkün. 60'lar dan sonra ve yine 80'ler de Kürtlerin Türk olduğunu iddia eden onlarca kitap yayınlandı. Genelde "Kürt Türkleri" gibi acayip bir başlığa sahip olan bu kitapları hangi "enstitü" hangi amaçla, kimlere yazdırmış, biraz araştırılsa nice Habil Adem'ler, Ziya Gökalp' lar ortaya çıkar bu da ayrı bir konu.

Kürt sorununa dair geçmişte yazılan bu raporların yayınlanmasını nasıl anlamak gerekiyor. Yıllarca saklanan bazı raporlar şimdi "büyük" yayınevleri tarafından basılarak, geniş kitlelere sunuluyor. Acaba işe yaramadığı anlaşılan asimilasyon politikalarından devlet vaz mı geçiyor. Yeni bir politika arayışı anlamına gelebilir mi bu? Yoksa asimilasyon politikalarını değişen koşullara göre uyarlamak mı istiyorlar. Veya AB kapısına dayanmışken birileri birilerine artık bunlardan vazgeç mesajını mı vermek istiyor. Belki de şöyle si tehlikeli bir senaryo yazılmak isteniyor; yıllarca bunları asimile etmeye çalıştık ama olmadı, artık kabul eden et-sin etmeyende bu ülkeyi terk etsin. Mesajı nasıl okumak gerektiğini şu an tam okumak zor görünüyor. Ama birlikte demokratik, özgür bir ülkede yaşamak için çalışmak ve mücadele etmek gerektiği zorunlu.

Dipnotlar:

16- Mesut Yeğen, *Müstakbel Türk'ten Sözdde Vatandaşa Cumhuriyet ve Kürtler, iletişim yay. Sf. 11-15.*

17- Mehmet Bayrak, *Kürtler ve Ulusal Demokratik Mücadeleleri, sayfa 481-489, Özge Yay.*

18- *Konu Hakkında Kapsamlı bir çalışma için bakınız; Cemil Koçak, Umumi Müfettişlikler (1927-1952) iletişim yay. İst.2004*

19- Mesut Yeğen, *Cumhuriyet ve Kürtler, Bilet, "Türkiye'nin Kürt Meselesi" Konferansı-na sunulan metinden...*

20- Saygı Öztürk, *İsmet Paşa'nın Kürt Raporu, Doğan Kitap, aralık 2007*

21- Can Dündar, *22 Ocak 2008, Milliyet Gazetesi*

sını yasaklıyordu.

1949 yılında çıkarılan İl İdaresi Kanunuyusa, yer adlarının değiştirilmesi yetkisini İçişleri Bakanlığına veriyordu. Bu yetkinin cömert bir biçimde kullanıldığı malum. Keza, 1972 yılında çıkarılan 1587 sayılı Nüfus Kanununun 16. maddesi de doğan çocuklara Kürtçe isim konmasını yasaklıyordu.

Asimilasyon siyasetinin bir başka mümtaz aracı Yatılı Bölge (İlköğretim) Okulları (YİBO) oldu. Bu aracın halen kullanılmakta olduğu malum. Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre, bugün toplam 299 Yatılı Bölge Okulunun 155'i, diğer bir deyişle yüzde 52'si Kürtlerin yoğun yaşadığı illerdir.

Keza, bu okullarda okuyan toplam 142.788 öğrencinin 84.442'si ya da yüzde 59'u yine bu illerdir. YİBO'lar, eğitim yoluyla Türkleştirme için yegane aracı olmadı. Örgün eğitim sisteminin yanısıra, yakın dönemin "Haydi Kızlar Okula", "Baba Beni Okula Gönder", "Okul Öncesi Eğitim" gibi popüler eğitim kampanyalarını da aynı fasıldan saymak gerekir. (19)

DERSİME SEFER OLUR ZAFER OLMAZ

(TUDEF Genel Başkanı Özkan Tacar ile röportaj)

TUDEF hangi tarihte ne amaçla kuruldu?

Tunceli Dernekleri Federasyonu'nun kuruluş tarihini 1952 yılına götürebiliriz. 1952 yılında Ankara'da kurulan dernekten sonra 1957 yılında İstanbul'da kuruldu. Ancak çeşitli nedenlerle kapandı. Daha sonra 1973 yılında İstanbul'da tekrar kuruluyor bu derneğinde kısa süre sonra kapatılmasının ardından 1990'lı yıllar da tekrar kuruldu. Beyazıt'ta yapılan bir basın açıklaması sonucunda genel başkan ve bir yönetim kurulu üyesinin konuşması bahane edilerek yönetim kurulu üyelerinin 5 yıl derneğe çıkarılmaları men edildi. Bu nedenle Tunceli dernekleri Merkezine bağlı derneklerden her yerde bağımsız dernekler kurulması aşamasına geçildi. Ancak ayrı ayrı kurulan bu derneklerin ortak hareket edebilmeleri için bir çatı örgütlenmesine ihtiyaç duyuldu. 1999 yılında 'Dersim Dayanışma Kurulu' adı altında bir üst örgütlenme oluşturuldu. 2004 yılında 'Tunceli Dernekleri Federasyonu' kuruldu. 2004 yılından bu yana Türkiye'de 21 kurumumuz var.

1970'li yıllarda derneğin kurulma amacı ile 90'lı yıllarda kurulma amacı aynı mıdır?

Tarihsel sürece göre tabii ki değişiklikler olmuş. Ama amacın aynı olduğunu düşünüyorum. 1970'li yıllarda dağınık yaşayan Dersimlilerin bir araya gelmesi dışında örgütlerin kendi

ni çokça hissettirdiği Dersim'de bazı örgütsel faaliyet yönelimlerinin derneklere yansımaları doğal karşılıyorum. İnsanların kendi ideolojik yönelimlerini derneğe hakim kılma çabası derneğin çalışmalarını sekteye uğratmıştı. O sürecin bir gerçekliğidir böyle algılamak lazım diye düşünüyorum. 90'larda dernek hem dünyanın hem de Türkiye'nin sorunları ile alakalı iken, kendi coğrafyasına karşı refleksini de çok açık tuttu. O dönemlerde asimilasyon sürecinde yeni bir yönelim vardı. Ormanlarımız yakılıyor köylerimiz boşaltılıyor ve ateşe veriliyordu. İnsanlarımız zorla göç ettiriliyordu. Gerçekten çok sancılı ve acı günlerdi. Kılan köylerimizin yaşamı karneye bağlanmıştı. Faili meçhuller, işkenceler hat safhadaydı. 60 kmlik yolda 10 defa arama yapılıyordu. Fotoğraf makinesi, ses kaydı vb. her şeyin içeri sokulması yasaktı. Kendi toprağına gömülmeyi vasiyet edenlerimizin cenazesi kendi toprağına gömülemiyordu. Göç eden yaşlılarımızın çoğu kanserden olmak üzere kısa zamanda bir bir öldüler. Bu sürgün durumu büyük şehirlerde insanımızı bir araya topladı. Bu yapıları kabul edip susacak mıydık? Yoksa karşı koyuşu örgütleyecek miydik? O zamanki dernek yöneticilerimiz ve üyelerimizin öncülüğünde Dersimliler çok önemli tavır geliştirdiler. 80 darbesi gerçekten bir silindir gibi geçmişti. Darbe döneminde doğan bir çocuk, delikanlı bir çağa geldiğinde kendi kültüründen habersiz büyümüş oluyordu. Biz hem sol tavrı koruma hem de kültürümüzün yanına taşınmasını sağlama çabasında olduk. O dönemden bu döneme yaşadığımız hayatta farklılık var dolaşımı ile karşılaşılan örgütlenmelerde de farklılıklar olmak zorunda.

Gıda ambargosundan sürgüne bir dünya sorun yaşandı. Dersimliler dünyanın her tarafına dağıldılar. İnsanlar memleketlerine tatil için de olsa gidemiyordu. Böyle bir durumda festival fikri doğdu festivalin doğuş sürecini anlatır mısınız?

Festival fikri 99'lu yıllarda tartışılmaya başlandı. Dersim de yaşayanlardan 5-6 katı dışarıda

yaşadığı gerçekliğinden hareketle 94-95 tahribatından onarıma geçmek için, Dersimlilerin toprağından kopmayacağını göstermek için, Dersim'de yaşayan insanımızın yalnızlığını kaldırmak için, yıllarca annesini babasını göremeyenler, dedesinin, nenesinin mezarını ziyaret edemeyenler, Munzur'un suyundan içemeyenler için, sürgünle dünyanın dört bir yanına dağılmış olanlarımızın kendi toprağında buluşması için festival çalışması örgütlendi. Bu festival öyle bir festival olmalıydı ki her hangi bir yayla festivaline, çilek, sarımsak, domates, bal vb... festivallerle benzememeliydi. Dersim'in ekonomik çöküşünü de ele almalı yalnızlığa da çare bulmalıydı. Yaralarımızı sarmaya bizi yöneltmeli, kendi dilimizi, kültürümüzü, tarihimizi, Munzur'dan tüm dünyaya anlatmalıydı. Festivalin elbette eksiklikleri var ama festival bu politikalara cevap verdi.

Sizin festival için eleştirileriniz var mı?

Festival; çıkışından bu güne, amacından biraz uzaklaştı, eksikleri vardı. Bu doğudur ama, yine de 'Munzur Kültür ve Doğa Festivali' bu ülkenin önemli festivallerinden biridir. Dersimlilerin inanç kimliğinden, milliyetinden, kültürüne, sosyalist anlayışına kadar bir çok görüşü içinde hoşgörü ile taşıyan bir festivaldir. Bu yönelimi aslında festivalin bir otaklılığının olduğunu gösterir.

Önümüzdeki festival için hazırlıklarınız başladı mı?

Evet başladı. İk toplantımızı Dersim'deki demokratik kitle örgütleri ile beraber gerçekleştirdik. 2. toplantımızı da 12-13 Nisan'da tertip komitesiyle birlikte programı oluşturmak için yaptığımız toplantı sonucunda, bu yılki festivalin ana teması Seyit Rıza'nın mezar yerinin ailesine açıklanması talebi ve doğa teması oluşuracak. 4 gün sürecek olan festivalimiz 31 Temmuz 1-2-3 Ağustos tarihleri arasında gerçekleşirelecektir. Programa ilişkin olarak da satır başları halinde konuşacak olursak, 4 gün boyunca şir dinletileri, tiyatro oyunları, film ve belgesel gösterimleri, resim, karikatür, fotoğraf sergileri ile demokrasi, ana dilimiz, alevi/kızılbaş inancı, Munzur barajlar sorunu ve siyanürle altın ayırtırmaya karşı paneller şeklinde olacak. Munzur'un karşısına kuracağımız platformda Türkçe, Kurmanci, Kurmançki, Ermenice dillerden dinletiler olacak. Akşamları şehir stadyumunda konserler gerçekleşecek. Festival sadece merkeze özgü bir çalışma değildir. İlçelerde de ayrı ayrı etkinlikler düzenlenecek. Şu an ön bir liste hazırlandı ama kesin değildir. Program kesinleşince sizinle ve tüm basınla paylaşacağız. Ancak festivalin startı bu toplantılar ile verilmiş oldu. Buradan sizin aracılığımız ile tüm ilgilileri bu yılki festivalimize davet ediyorum.

TUDEF'in yönü Dersimde yaşayanlara mı yoksa dışarıda yaşayan Dersimliler'e mi dönüktür?

Bizim elbette büyük şehirlerde ve dünyanın değişik yerlerinde yaşayan Dersimliler ile bir ilişki biçimimiz var ama; TUDEF'in yönü esas olarak Dersim'de yaşayanlara dönüktür. Sadece orada yaşayan insanlara değil oradaki hayvanlara, bitkilere, ırmaklara da dönüktür. 'Dersimin dışında yaşıyorlar, gelip buraya müdahale ediyorlar' gibi söylemler oluyor; ama biz topraklarımızı, atalarımıza olan borcumuzu ödemekten geri durmayacağız.

TUDEF ekonomik, kültürel, siyasi çalışmalarından hangisine öncelik veriyor?

Bizim önceliğimiz doğamıza sahip çıkma ve kültürel çalışmalardır. Ekonomik çalışmalara ancak destek verebiliriz. Munzur A.Ş, Dersim A.Ş gibi çalışmalara, çeşitli kooperatiflere destek veriyoruz. Bazı iş adamları ile görüşüp destek atarmalarını sağlamaya çalışıyoruz.

TUDEF'in önümüzdeki dönemde projeleri nelerdir?

Biz Dersim 37-38 yıllarında yaşanan durumu 'Dersim Tarifi Komisyonu' oluşturarak tartışma-

ya açmak bu süreci detayları ile araştırmak ve bir sonuca vararak hükümet nezdinde bir çalışma başlaması için başvuruda bulunmak istiyoruz. Bunun için araştırmacılar ve tarihçiler, o dönemi yaşayanlar ve toplumunun maneviyat önderleri ile beraber bu çalışmaya başlıyoruz.

1. Dersim 37-38'de neler yaşanmıştır?

2. 37'de asılan büyüklerimizin idam yıl dönümlerinde Seyit Rıza'nın şahsında anmak ve bunu tüm dünyaya anlatmak...

3. Bu komisyonun oluşturduğu sonuçlar ile edindiğimiz belgeleri hükümete sunmak ve bunların karşılığını istemektir.

Bu çalışmayı tüm kurumlarımızın ortak çalışması olarak görüyoruz. Onun için tüm ilgilileri bu çalışmaya destek vermeye çağırıyoruz.

Dersim'e yapılan seferler sonucunda, Osmanlı derebeylerinin merkezi hükümete sunduğu raporda -Biz bu seferlerde anladık ki 'Dersim'e sefer olur ama zafer olmaz'- denmiştir. Bu raporlar yeni bir süreci başlattı Bu defa Dersim'de tümünden bir imha yaşandı. Yetmedi, Dersim sulara boğdurulmak isteniyor. Bir dizi baraj projesi ile karşıma çıktılar. Bununla da yetinmediler siyanür belasını coğrafyamıza bulaştırdılar. Şu anda baraj ve siyanürle altın ayırtırma karşı mücadele bizim önceliğimizdir. Rio Tinto Şirketi Ovacık Cevzlidere köyünde siyanürle altın ayırtırmak için sondaj çalışmalarına başladı. Bu tüm dünyanın en önemli sorunu olmalıdır. Biz yıllardır nerede bir doğa katliamı varsa onun karşısında olduk. Bergama'da yapılan çalışmalar ve orda gelişen direniş Kaz Dağların da yapılmak istenen, Fırtına vadisindeki durum ve Sinop'ta yapılmak istenen nükleer enerji santralinin nasıl karşısında olduysak Dersim de yapılmak istenenin karşısında elbette tüm gücümüzle duracağız. Sorunlar anlatılmakla bitmiyor. Yine Dersim'in genelini ilgilendiren bir yasa var siz önceki yasaların da belirttiğiniz 5233 sayılı yasa gereği insanlarımızın mağuriyeti ve şimdi verilen Tanzimatları yetersizliğine karşı çalışma yürütüyoruz. Bakanlık ve Valilik düzeyinde girişimlerimiz oldu. Bundan sonra da takipçisi olacağız. Dersim'de üniversite açılması için çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Biz akademik çevreler ile buluşup gerekli tüm girişimlerde bulunacağız. İçi boş bir üniversite değil. Dersim'in adına yakışır, dünyaya ve ülkeye çok katkılar sunacak bir üniversite istiyoruz. Tabiki gönülümüz bir vakıf üniversitesinden yanaydı ama gücümüz buna müsait olmadığından devlet üniversitesi talebinde bulunuyoruz. Bize -Rektör atayamadınız için oraya üniversite açamıyoruz- denmiş. Bizde Eğitim Sağlık Vakfıyla beraber çalışma yürüttük ve iki rektör adayımızı belirledik. Tabii sonuçta hükümet ve YÖK'ün belirleyeceği bir durum ama bizim temennimiz bu yöndedir.

Biz dil ve inanç alanlarında da çalışmalar yürütmek istiyoruz. Dilin bitip tükendiği yerde toplumda yok olur. Kendi kültürümüzün yanına taşınacak yanlarını iyi işlememiz gerektiğini düşünüyoruz. Bunlar karşısında TUDEF olarak bir duruş sergileyeceğiz.

Yine Seyit Rıza ve arkadaşlarının idam edilişlerinin üzerinden 70 yıl geçmesine rağmen emanetlerinin ve mezar yerlerinin ailelerine teslim edilmesi için Türkiye'de TUDEF Avrupa'da da 'Avrupa Dersim Dernekleri Federasyonu' (FGD) ile birlikte bir imza kampanyası başlatmış bulunuyoruz.

Yapılmak istenen barajlara karşı yürütülen hukuksal süreç ne aşamada?

Barajlar meselesinde iç hukuk yolu maalesef tükendi. Bölge idare mahkemelerinden sonra Danıştay'da da aleyhimize kararlar çıkınca AİHM'e başvuruda bulunduk. AİHM'de dava görüşülmeye değer bulundu şimdi o süreci bekliyoruz.

Siyanür ile altın ayırtırma çalışmalarına karşı açılmış bir dava var mı? Ya da dava açmayı düşünüyor musunuz?

Hayır. Onlar sondaj çalışması aşamasında olduğu için henüz bir dava açılmadı. Rio Tinto yetkililerinin federasyonu ziyaretlerinde biz şir-

ket yetkililerine, tüm derneklerimiz ve halkımızla beraber onları faaliyetlerinin karşısında gerekli bütün yöntemleri geliştirerek duracağımızı belirttik. Bergama köylülerinin yarıdır yürüttüğü mücadeleden dersler çıkararak onların desteği ile de bu süreçte gerekli karşı koyuş arayışı örgütleyeceğiz.

Dersim'e 'sefer olur zafer olmaz' dediniz Dersim'e yeni bir seferi de AKP hükümeti yapıyor. Başbakan Erdoğan'ın Tunceli'yi alaçağız sözünü nasıl değerlendiriyorsunuz?

Evet bu defa da ben söyleyeyim Dersim'e 'sefer olur ama zafer olmaz.' AKP'nin bu yönelimi hüsrana olacak. AKP'nin tek tip insan yaratma hayalini Dersim kıracak. Bizim üç ilçemiz ve bir beldemiz AKP'de. Buraların belediye başkanları seçim zamanı 'ben AKP'li değilim, sizden biriyim ama iktidarın nimetlerinden yararlanmak için bunu yapıyorum' diyerek halktan oy aldılar ama sonuçta değil bir nimet sefaletle mahkum ettiler. Bu belediyelerde AKP'nin gerçek yüzü ortaya çıkmıştır. AKP'nin Diyarbakır ve Dersim'i alma çabası Türkiye'ye hakim olma gücünü gösterme çabasıdır. Kürtler ile simgeleşen Diyarbakır, Aleviler ve sosyalistlerle simgeleşen Dersim... Mesele bu. Biz Dersim'de ki bütün demokratik kurumları bir arada olmaya çağırıyoruz.

O halde TUDEF bir misyon üstleniyor. Yerel seçimler için bir çalışma içinde olduğunuz sonucunu çıkarabilir miyiz?

Evet. Biz Dersimliler'i ilgilendiren her yerde olacağız. Biz önceki dönemde yapacağımız çalışmaları tam yapamadık ama, önümüzdeki dönemde aktif olarak bu çalışmaların içinde yer alacağız.

TUDEF kendi bileşenleri ile ilişkisi ne şekilde yürüyor?

Yeni bir kurumun henüz aramıza katılması ile bileşen sayısı 21 oldu. Bu dernekler buldukları illerde ve ilçelerde yapılacak çalışmalarda özerk durumdadır ama Türkiye geneli ve Dersim'e yönelik çalışmalar TUDEF'in önderliğinde yapılmaktaydı.

Dernek sayımızın bu kadar çok olması hakkında neler düşünüyorsunuz?

Bu bizi de gerçekten sıkıntıya sokuyor. Fikrim şudur ki; örgütlenmelerin yaratılması olumludur. Ama o kadar çok dernek kuruluyor ki, derneklerin kira giderleri, vb. gibi masraflar çok büyük bir kayıp yaratıyor. Bu kadar ekonomik gideri bir tek yere aktarmamız durumunda önemli bir kazanç elde ederiz. Bizim aklımızdan geçen, merkezi bir kurum yaratmak ve dernek sayısını düşürmektir. Bunu kurumlarımızla tartışıyoruz. Biz hiçbir kuruma kendini kapat diyemeyiz ama beklentilerimiz bu yöndedir. Önerimiz budur.

Sevgili Başkan Dersim Hayat'a açıklamalarınız ve ilginiz için teşekkür ediyoruz

Bize yer ayırdığınız için teşekkür ederiz. Dersim Hayat; Dersim için gerekli olan bir yayın organı. Henüz çok genç olan gazetemizin bazı eksiklikleri doğaldır. İnanıyorum ki gayretlerinizin sonucunu alacaksınız. Yayın ahlakını koruduğunuz sürece yolunuz açıktır. Dersim Hayat'a başarılar diliyorum.

(Tunceli Arı Yetiştiricileri Birliği Başkanı Fidan Aydın ile röportaj)

“ANTİBİYOTİK İLAÇLAR BALIN KALİTESİNİ DÜŞÜRÜYOR.”

Serkan: **Merhaba Fidan Hanım. Bildiğimiz üzere daha önce İstanbul'da yaşıyordunuz ama bir anda kendinizi burada buldunuz. Bunun bir hikâyesi vardır kuşkusuz. Tunceli'ye yerleşme fikri nereden çıktı?**

Fidan Aydın: Merhaba. Öncelikli olarak ifade etmeliyim ki Tunceli'ye gelmek bilinçli bir tercih değildi. Yirmi üç yıl İstanbul'da kaldım. Orada tekstil işiyle uğraşıyordum. Buraya annemi görmeye gelmiştim. Tunceli'yi gördükten sonra bende iş kurma fikri gelişti ve bir daha geri gitmedim.

Serkan: **Anlıyorum. İlginç bir hikâye olmuş. Peki, arıcılar birliği ne zaman kuruldu?**

Fidan Aydın: Birlik, üçüncü yılına henüz girdi. Ama öncesinde iki yıllık bir kooperatif çalışmamız var. Biz aslında bu işe Tunceli Tarımsal Kooperatifi olarak başladık. Organik sebze yetiştirilim dedik fakat süreç bizi organik bal yapmaya götürdü.

Serkan: **Birliği kurarken hedefiniz neydi ve siz bu hedeflerinizin ne kadarına ulaştınız?**

Fidan Aydın: Evet birliği kurarken şöyle bir hedefim vardı; organik bal üretmek. Fakat Organikbal, eğitilmiş insanların işidir ama bizim arıcılarımız bu konuda eğitilmiş değillerdi. Bunu babadan dededen gömüşlerdi ve öyle yapıyorlardı. Bilimsel bir çalışma tarzları yoktu. Dolayısıyla biz önce eğitim dedik. Bu doğrultuda Avrupa Birliği'ne bir proje sunduk ve projemiz kabul gördü. İkinci olarak da ürettiğimiz balları işlemek gerekiyordu. Bunu için de bir fabrika kurmak lazımdı. Üçüncü bir hedefimiz ise sadece Türkiye değil dünya markası olmaktır. Bunun için henüz vaktimiz var.

Serkan: **Tunceli balının dışarıdaki durumu nedir? Rağbet görüyor mu?**

Fidan Aydın: Tunceli'nin balı gerçekten temiz ve kaliteli bir bal. Floramıza söylenecek hiçbir şey yok. Envai çeşit bitki var. Hava oldukça temiz. Buna ilişkin bir sıkıntımız yok. Balın doğası tertemiz. Balı kim kirletiyor dersen bilinçsiz üretici kirletiyor derim. Kullandıkları antibiyotik ilaçlarla o balı kalitesiz bir hale getiriyorlar. Ayrıca balda kullandıkları mumlarda çok fazla parafin var. Parafin insan sağlığını ciddi biçimde tehdit eden hatta kanserojen madde taşıyan bir maddedir. Onun dışında naftalin kullanarak balı kalitesizleştiriyorlar. Naftalin böcek ve güve gibi bazı canlıların arıdan uzak durmasını sağlıyor ama direk olarak bala geçiyor. Üretici bunu çok farkında değil.

Serkan: **Arıcılıkla ilgili tam olarak ne tür çalışmalar yaptınız? Eğitimlerinize akademisyenler katıldı mı?**

Fidan Aydın: Bunla ilgili Avrupa Birliği'ne bir eğitim projesi hazırladım. Bu projeye iki yüz kadar üreticiye eğitim verdik. Merkezde ve kasabalarda eğitim birimleri oluşturduk. Üyemiz olsun olmasın bütün arıcıları haberdar ettik ve önemli bir bölümünü teorik ve pratik anlamda eğitime kattık. Ovacık, Hozat, Pülümür, Nazımiye ve Mazgirt'te hocalarla uygulamalı eğitimler verdik. Arıdan nasıl

bal alınır onu öğrettik. Mesela başka illerde arıcılık yapanlar bir kovandan 50 – 60 kilo bal alırken bizim arıcılar 20 kilo bal alıyor.

Serkan: **Arıcılık deyince akla sadece bal mı gelmelidir yoksa polen gibi başka üretimlerde mümkün müdür?**

Fidan Aydın: Evet. Polen üretimi yapılmıyor ama polen balın 5 – 6 katı daha pahalı bir madde. Ama üreticimizin bundan hiç haberi yok. Tunceli öncüsü polen almayı bilmiyor. Arı sütü yine önemli bir üründür. Bunu öğrendiler. Yine doğal bir antibiyotik olan propolisi öğrendiler. Bu madde arının ağaç kovuklarından ve çiçeklerden topladığı bir maddedir.

Serkan: **Eğitimlerinize akademik anlamda kimler katıldı?**

Fidan Aydın: Erzurum Atatürk Üniversitesi'nden Prof. Dr. Ferhat Genç ve yine Prof. Dr. Ahmet Dadaloğlu, Ege Üniversitesi'nden arıcılıkla ilgili son derece ciddi çalışmaları olan Doç. Dr. Banu Yücel, Bingöl'den Arıcılık Bölüm Başkanı Mehmet Ali Kutlu ve yine orada eğitim veren Ahmet Gazioglu katıldılar.

Serkan: **Bilindiği gibi yatırımcıyı destekleme fonları ve çeşitli fonlar var. Siz bu desteklerden yararlanıyor musunuz?**

Fidan Aydın: Türkiye'de tarım politikaları belli. Ve bu politikalar bizi her geçen gün geri götürüyor. Örneğin pirinç bugün gündemde ve o pirincin ne durumda olduğu bellidir. Sorunuzla ilgili şunu söyleyebilirim; Tarım Bakanlığı'nın teşvikleri vardı. Ana arıya bedelli 15 YTL. destek veriyordu. Yine kilo başına 60 Kuruş veriyordu. Biz bütün arıcılarımızı bundan haberdar ettik ve geçen yıldan bu yıla kadar toplam 650 bin YTL teşvik aldık. Bu da Tunceli için iyi bir girdi sayılır. Balda şu anda plakalanmaya geçildi. Önümüzdeki sezon arıcıların bütün kovanları tıpkı küpeleme gibi sarı plakalar halinde bakanlığın denetiminde plakalanacak. Bunun için şuanki teşvik sadece 5 YTL. Süreci neyi gösterir bilmiyorum ama şuanki destek sadece bu.

Serkan: **Mülki amirlerin size herhangi bir desteği oluyor mu?**

Fidan Aydın: Mülki amirlerle benim sıkıntılarım var. Ben bu sıkıntılarımı her yerde ifade ediyorum. Bir ilde siz üretici birliğinizin ve sizin burada yürüyebilmeniz için bu örgütlülüğü gerçekleştirebilmeniz için mülki amirlerle çalışmak zorundasınız. Yani amirlikler bize katkı sunmak ve önümüzü açmak zorundalar.

Serkan: **Yani size hiç katkıları olmuyor mu?**

Fidan Aydın: Bize bir okul verildi ama o da çok sıkıntılı bir hale dönüştü. Az önce bir

projeden söz etmiştim. Aslında bu projelerin ortağı özel idareydi. Ama özel idare bu ortaklığa çok ciddi anlamda katkı sunmadı. Bence isteselerdi çok daha fazla katkı sunabilirdi. Çünkü proje olarak düşündüğümüz zaman ildeki tek yatırım projesiydi. Gidin Tunceli Ticaret Odası'na bir sorun deyin ki; Tunceli Arıcılar Birliği böyle bir proje yürütürken siz hiç katkı sundunuz mu? Ya da onlar sizin kapınızı çalıp sizden hiç yardım iste-

diler mi? Siz onların talepleri noktasında hiç bir şey yaptınız mı? Bakın, biz her seferinde gittik Ticaret Odaları bize katkı sunmak zorundadır dedik ama Ticaret Odasının kılı kırpıdamadı. Daha öncede Tunceli Valiliği'nce bize bir yer tahsis edilmişti. Bununla ilgili sıkıntı yaşıyoruz. Senelerdir boş olan bir okul, muhtarın ahır olarak kullandığı bir okuldu. Biz orada bir tadilat yaptık. İnek pislikleri ve bir sürü şey vardı. Biz işçilere orayı temizlettik ama fotoğraflarını da çektik isteyene bu fotoğrafları gösterebilirim. Ayrıca iki defa yıkılmış, harabeye dönmüş bir okulu biz üretim tesisine çevirdik. Okul Marçık'te. Daha iyi bir yer buluncaya kadar valilik burayı bize 5 – 6 yıllığına tahsis etti. Ancak biz okula gittiğimizden itibaren köy muhtarı bize şiddetle karşı çıktı. “Bu okul bizindir vermeyiz” dedi ve bulabildiği her yere bir dilekçe verdi. Bizim elimizde resmi bir yazı vardı. Bize 3 yıllığına 2 bin YTL karşılığında kiralanmış. Düşünün. Siz o doğrultuda bir harcama yapıyorsunuz, işi bitirmek üzeresiniz fakat iş bitmek üzereyken size Valilik tarafından tekrar bir yazı geliyor deniyor ki; “Şu şu nedenden dolayı olurunuz iptal edilmiştir.” Bunun üzerine tekrar bir dilekçe veriyorsunuz diyorsunuz ki; “Efendim biz bu işi bitirdik. Bakın şöyle bir çalışma yürütüyoruz” bunun üzerine bu yazıya istinaden “Size tekrar olur veriyoruz” diyerek bir yıl içerisinde dört defa olur yazısı verilip iptal edildi.

Serkan: **Anlıyorum sıkıntılarınız gerçekten büyük. Bildiğiniz gibi her çevreden insanlar bu şehrin silkinmesi gerektiğinden söz ediyorlar. Siz bu söyleme katılıyor musunuz?**

Fidan Aydın: Öncelikle şunu söylemeliyim. Ben bu işe başlarken şunu söyledim dedim ki; ‘ben bir siyasi partinin temsilcisi değilim, bir örgütten değilim. Ya da altını çizerek söylüyorum sizi kurtarmaya gelen bir Robin Hood değilim’ dedim. Neden? Sizin de Tuncelililerin bildiğiniz özelliklerinden dolayı yani biz slogan atmaya çok hevesleniriz, mazlum yanında olmak, haksızlığa karşı bir duruş sergilemek bizim doğamızda var bu da onur duyulacak bir şeydir. Ama üretim yapmak için bir araya gelemedik, birbirimize güvenemedik. Ben bu projeye üretim alanında örnek olmak istiyorum; yoksa ben gideyim, şu işi yapayım önder olayım, Tunceli'yi de kurtarayım

gibi bir düşüncem ve siyasi bir kariyer kavgam ve çabam kesinlikle yok.

Serkan: **Tunceli çok göç veren bir kent belki de oran olarak Türkiye'nin en çok göç veren şehridir. Göç sizi etkiliyor mu, etkiliyorsa nasıl etkiliyor?**

Fidan Aydın: Tabii ki etkiliyor. Ben bir Tunceliliyim ve bilinçli bir yurttaşım. Biz organik bal üretiyoruz ama burada satamıyoruz. Neden satamıyoruz? Çünkü burada yeterince yaşayan ve sosyal koşulları iyi olan insanlar çok fazla kalmadı. Biz de dışarıda pazar sıkıntısı yaşıyoruz. Ürettiğimiz ballar elimizde kalıyor, bu da önemli bir sebeptir.

Serkan: **Bildiğiniz gibi biz yeni bir gazeteyiz. Az çok takip etmişsinizdir. Gazetemiz hakkındaki düşünceleriniz nedir?**

Fidan Aydın: Yerel ya da ulusal ne kadar çok gazete olursa ben o kadar mutlu oluyorum. Çünkü hayatımdaki tek idealim gazeteci olmaktır. Bu anlamda hakikaten çok önemli buluyorum. Gazeteyi de çok beğendim. Gazete giderek daha da oturmaya başladı. İlerde daha iyi olacaktır. Tıpkı ismi gibi hayat bulacağına inanıyorum.

Serkan: **Biz bir Dersim Sempozyumu hazırlığı içerisindeyiz. Bu sempozyuma ilişkin neler söyleyebilirsiniz?**

Fidan Aydın: Bilimsel bir çalışma olacağı için tabii ki çok önemsiyorum. Çünkü kulaktan dolma, ordan buradan alma fikirlerle bir yerlere gidilebileceğini sanmıyorum. Bu anlamda sizi de kutluyorum. Bizim insanımız özelliğidir. Ben İstanbul'da yaşamış biri olarak tekrar Tunceli'ye döndüğümde burası yapı olarak bana çok farklı geldi. Yaşam biçimiyle, kültürüyle, sosyal ve ekonomik yapıyla çok farklı bir şehir. Bence Tunceli'nin ele alınıp incelenmesi, ortaya çıkarılması bizim hepimiz açısından memnuniyet ve mutluluk vericidir. Bunun için sizi kutluyorum. Haber verirsiniz sempozyuma katılım sağlanır.

Serkan: **Son olarak benim sormayı unuttuğum ya da sizin eklemek istediğiniz bir şey var mı?**

Fidan Aydın: Biz Tuncelililer olarak çok fazla şey konuşuyoruz; ama çok az üretiyoruz. Burada üretim için konuşan, emek harcayan ve emek veren bir insan olarak şunu söylemek istiyorum. Burada eğer güç olacaksa birlikte hareket etmek zorundayız. Şayet Tunceli'de biraz da olsa bir şeyler yapmak istiyorsak çevreyi değiştirmek, bir yenilik yapmak istiyorsak Tunceli'deki Mülki Amirlikler, Eğitim Kurumları, İl Tarım, Belediye, Ticaret ve Ziraat Odası gibi tüm kurumlarla beraber ne zaman gerçekçi anlamda bir araya gelebilesek işte o zaman Tunceli'nin çehresini değiştirebiliriz. Bu anlamda bütün kurumların üzerine düşeni yerine getirmesini istiyorum benim bütün temennim bu.

Serkan: **Söyleşi için teşekkür ederiz. İyi çalışmalar.**

Fidan Aydın: Bizi dinlediğiniz için benim teşekkür ederim. Başarılar dilerim.

Ali Ekici

Emege Gay

Hemüye ra raver Qezeta 'Dersimde Hayat' iré, wayiri ré soğın xeriyé, desté hirayiné dileg kenow.

Umimé Dersimi dé, no adeto ké ez nika binusniri estibi çinibi nézanow hama Vacuğa madé

zédira dewané oba dé, malé siti, goliga bari yu gaé cité zaf qimet diyené. Werté ni mali dé çülü qimeto gırs yé gaé cité bi.

Asmiya Nisané dé pıra bi belek voré, malo hurdl(mi, bızı) axurré ra kerdené teber, berdené koé Muziri dé çrayné. Siro ké mal kerd teber pesari potené domanana, ciranana kerdené vıla, awo ké verra mend oyi ké loqmé loqmé bé maliya kerdené vıla, hona mal fitené ra wa koy. Taé pesari xodé berdené ko, kema dé bercé sero nénero ké oyi qiddé theyr u thuri biro ké salé Xızır nınga mali kemeré meverdo, raşté verg u hesi mekero.

Hama, qimeto ké dené gaé cité zobi bi. Çıké dewré vereni dé (naé ra hırs çewres seré raver) zé nıkayini motori

makini çinibi. Dewicow, hemu kara xo qeweta gaana kerdené. Becé cité ramitené, bar kıresnené, cün çarnené. Kılmiya vaciri; dewicané yazüiyé (Zéranigé, Adé, Çedagé, Qızıxé, Jiyaré, Pardiye, Thanziyé, Kodiyé, Qonax uçb.) kara xowa zediyené bé gaana kerdené. A rıray gay, dest u paé mordemi bi, qimeté xo yi zaf berc bi.

Domaniya mı dé asmiya Gulané dé, dewa madé (Zéranigé) eké voré çülü ké dariyé wé, roca Phasemiye bıçıkı ta wa potené, mulxité çeyya bé düwa wa gay kerdené teber, gırédené nıré araba ro. Niri sero anci bé düwa wa bıçıké (ni yaz) qiddé kerdené, çaré gaow lew kerdené, loqmé say merdani dené cı, o bin sıfté bé domanana ucara tepiya ciranana kerdené vıla. No adet, qimeté emegi gırs péğuretené ra yeno. Na rocé ra tepi ya endi gurénayisé gay sıfté keno, hata payizi rameno.

Roca ké cité bıramiyo yayi cün bıçamiyo gay feciré sodiri de berdené çéré, pizé kerdené mırd hona kerdené bıné sırsı yayi bine misoni. Pillané maé zedini masa wa ké becé gay ramitené modıl (demir başlık) pıra nékutené ké gay medecé. Pırnıka masa daréné, bé kardiya kerdené thuz bé awa ramitené. Hama tek u tuk mordemi estibi ké bé gaana zaf sıtam kerdené. Germé amnani dé cün dé fek gırédené ké simer u tené mewéré. Naé dé helm bé gaana bıriyené, thamiş nédené, merrediyené

ra. Nafayı wayiri dené pıro. Modıl kutené pıra baldıré gaow werté goni u gıléseri dé mandené. Ni mordemané henénan ra kesi hez nékerdené, xo miyan dé zaf hay kerdené, dang kerdené, serba inow , a düna dé biné guna gay ra çıtur vecinéné vatené. İ mordemi ké merdena xo dé çetin can day, hawiya gay cıra vecina, vatené.

Nıka kara gaow biya dı leti. Leté jü makini venené, leté bini mordemi (karke ri) venené. İyé ké makinow herne né, mordemow gurénené; makinané xo ron kené, qılay kené hama modili hureyendiya gayra baldırané karkeranra fitena néfındené çeré u allefi cınédané. Yané, a dewır dé emegé gayi zaf bi, qimeté xoyi ké. Çero hewl gay çerdéné, alefo hewl gay werdené. Nıka emegdari hellejiné, çeré u alef névenené. Nawa anci asmiya Gulané amé. Endi gay çiné, endi kara gaow çına, endi kes niyazow népoceno, çımané gaow lew nékeno, endi omıré inow kılmo. Çıké seké bi viştari, kardi nına vilé ro gainé névenené, heni viştare mané.

Emeg, qeremeti yé emegdarano, hama werdo hewl, omıro hewl yé inow niyo, Péro piya pheşti jübini dimi, modıl xora vecimi, niyazé xo pocimi, xo miyan dé vıla kimi ké werdé ma yi ké hewl biro, omıré mayi ké kılm memano.

Kellé mı hermané sima rawu, wéşiya, huwayısa bımané.

Uğurcan Yerlikaya

HERC Ü BERÇ

Xırmaçık derlerdi.

Topraktan ekin kaldırıldıktan sonra henüz ambara taşınmadan, bu da börtü böceğin, kurdun kuşun rızkı deyip ürünün bir miktar ekeneğe bırakılırdı. O esnada oradan geçen kim olursa, yetim hakkı için ona da bir avuç, bir torba veya bir teneke üleştirilirdi.

Kemah tuzu derlerdi.

Munzur'un ardı sıra derin cenderelerden geçilir, Kemah'a varılırdı. Katır sırtlarına yüklenen öteberilerle günlerce yollarda mekik dokunurdu. Şair Mehmet Çetin'in anısıdır: 'Dedem Kemah'a varır, bakar masum bir Ermeni çocuğu terk edilmiş halde ağlamaklı. Katır sırtına yükler, getirir Küre Deresi'ne. Çocuklarının arasında büyütür, yıllar sonra büyüyen çocuk tekrar Ermenilerin yanına çıkar gider. Yaylalarda, beyaz bir taş veya kayanın üzerine Kemah tuzu serpilir, uzaklara haykırılırdı. Bir bakarsın peşi sıra koşuşan keçiler, kuzular...

Tujirik derlerdi.

Munzur'un kıyısında, çimenlerle bezeli nemli topraklarda hafif su birikintileri oluşur. Derdine deva arayanların ilk uğrak yeri idi bir zamanlar. Bacaklar gölete sarkıtılır, 'tujirik, tujirik' yalvarışları yankılardı havada.

Pesara derlerdi:

Henüz kelamlar kağıda dökülmemişti. Beyaz zarflar üzerine 'sayın' ibaresinin yazılmadığı zamanlar... Davetiye için yağlı ekmekler pişirilirdi, yardıma muhtaç rehberlerin elinde köy köy, ev ev dağıtılırdı. Dağıtıcıya biraz un, çökelek, yağ veya çay otu verilir, hizmeti razı edilirdi.

Transistörlü radyo derlerdi:

Lambalı radyolardan hemen sonra yapılmış, cebe sığacak küçüklükte ufak radyolardı. Eski kerpiç evleri gezin, bozulmamışsa henüz durur pencere diplerinde. Daha televizyonun evlere yerleşmediği zamanlarda, gündüz işlerinden sonra üşüşürdü üslerine ahali. Dağ ve orman köylerinin vazgeçilmez aygıtıydı.

Yaşlıların huyuydu. Fecir daha sökmeden uyanır, suya inip ellerini yıkar, kerpiç konutun sağ kirişini öpüp dua ederlerdi. Yağda eritilmiş tereyağını içip güne daha dingin girerlerdi.

Bir yaşlı meseliydi: Bu dağlar boyu uzanan ova vaktinde gölmüş derdi. Nam-ı diğer: Gola Vacuğu. Taze gelinler sala biner, gölün bir yakasından karşıya dek süzülür gidermiş...

Siyam balıkları doğal ortamından koptuklarında vahşileşirler, huysuzlanırlar. Gördükleri her şeye saldırırlar. Bizimki bir sükunet hali, kaybolan geleneklere hasret, mezaradaki ölümlerle beslenen porsuk (khurbesik) misali, içimizi kemiren bir hal işte...

Bazı olaylar vardır ki insanı yaşamının bir kesitinde başka bir olayla buluşturur. Dağlardan çıkıp gelen ırmağın yol hanesine kattığı ile kenara attığı her şey kendini bellekte yeniden canlandırır. 24 Mart 2008 tarihinde kaybettiğimiz Ağa Cihan bende böyle bir bellek tazelenmesine neden oldu. Ağa amcamız Bundan 27 yıl önce 12 Eylül işkence hanelerinin ölüm kalım günlerinde canından kopan bir can için cuntanın vur emri ile aradığı Süleyman Cihan için canını orta-

ya koymuştu. Onun için çırpınmıştı. Süleyman Cihan bu toprakların ilk gözaltı kayıplarından biridir. Süleyman Cihan gözaltında kaybedildiğinde Ağa amca elindeki tarlasını hayvanlarını satıp oğlunu bulmak için çabalyor, baskılara maruz kalıyor ama

TARİHE TIRNAKLARI İLE İZ BIRAKANLAR HATIRLANSIN DİYE BİR CÜMLE BOYU DÜŞÜYORUM HAYATA ...

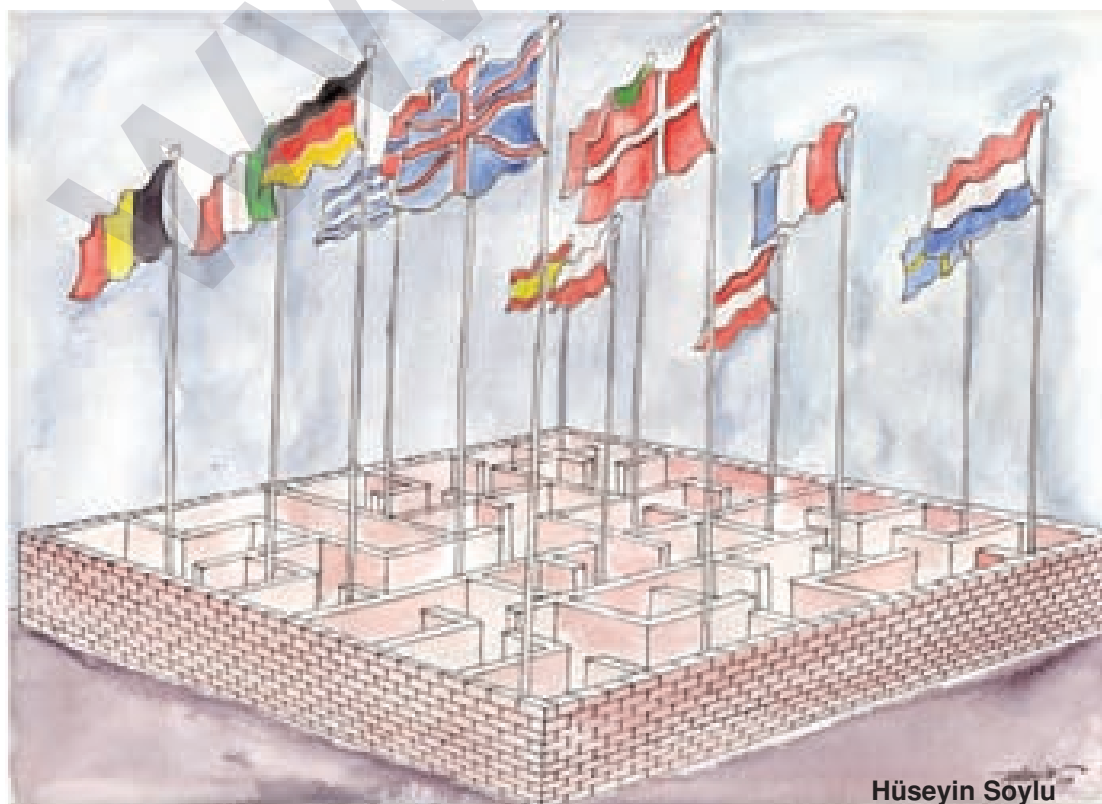
dipdiri ayakta duruyordu. O fırtınalı bir yaşam içerisinde bir ömür geçirdi.

24 Mart 2008 tarihinde Ağa amca ile Süleyman Cihan birbirlerine kovuştular. O gün bütün dostları oradaydı. Oradaki bütün dostlarda 27 yıl önce Süleyman Cihan'ımızı uğurlayamamanın burukluğu vardı. Süleyman Cihan gözaltında kaybedilmişti. Ağa Amca'nın ısrarlı aramalarına rağmen devlet onu biz almadık diyordu. Günlerce süren işkenceler sonucunda Süley-

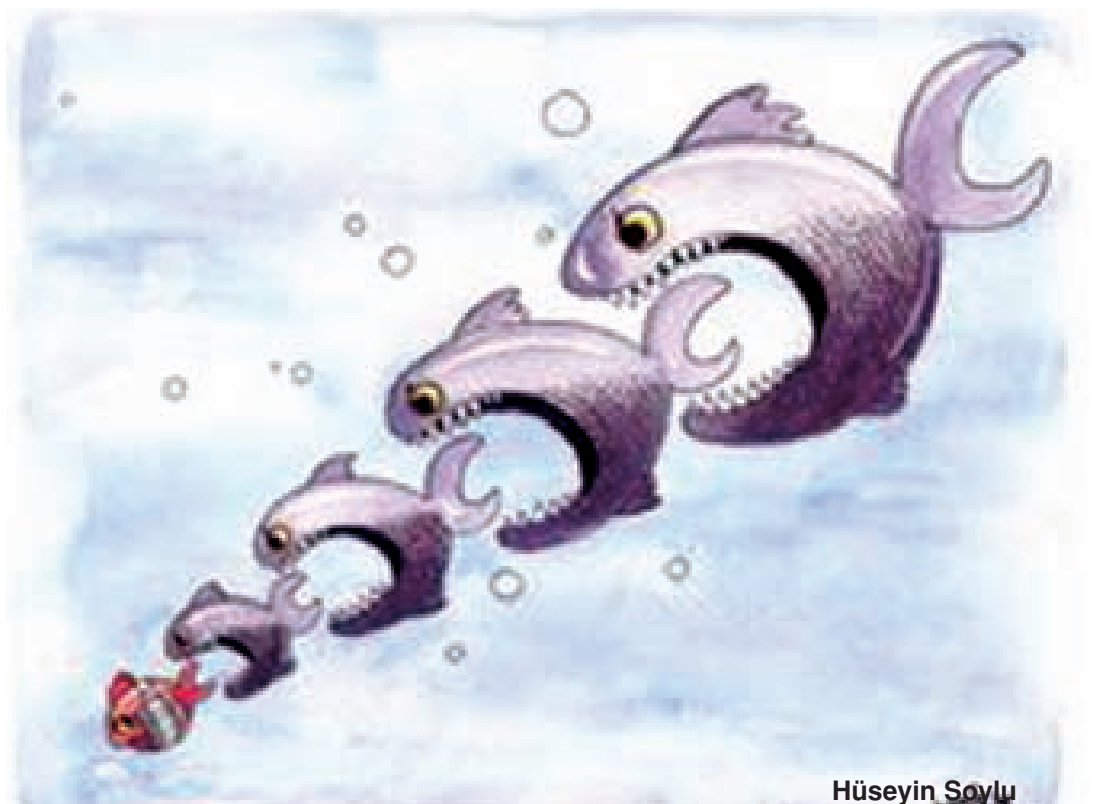
man Cihan öldürülmüştü. Ağa amca bıkmadan usanmadan aramalarına devam etmiş ve sonunda oğlunun cenazesini bulmuştu... Oğlunun mezar taşına 1981'de doğdu diye yazdırmıştı.

Eşine az rastlanır bir babadır Ağa amca... Dersim'deki evi yakılmış, iş tuttuğu arabasına devlet tarafından el konulmuş çok sıkıntılı dönemler yaşamıştı. Bütün bunlara rağmen gülen yüzü ile dostlarına kucak açmaktan geri durmamıştı. Bizler Süleyman Cihan'ın dostları onu 27 yıl önce uğurlayamamıştık. O gün onun yanında bir tek Ağa amca vardı. Ama 13 yıl önce yeğeni Besre'yi yanına uğurladık. 27 yıl sonra Ağa amca ile Süleyman Cihan'ın koyun koyuna yatmaları için uğurlamaya geldik. Ne mutlu ki bu büyük değerimizi hatırladık ve uğurlama gününde bütün dostları ile oradaydık.

DERSİM HAYAT OKURU/İSTANBUL

Hüseyin Soylu

Hüseyin Soylu

1877-1878 Osmanlı-Rus savaşları sonucunda, yerlisi oldukları bölgelerin ve Batumi'nin Rusların eline geçmesinden sonra, Müslüman Lazların bir kısmı Osmanlı topraklarına kitlesel olarak göç etti ve İzmit Sancağı içinde bulunan bölgelere yerleştirildiler.

Lazların kısa tarihi-5

Ali İhsan AKSAMAZ

Rusların bölgede etkili olmaya başlamalarından önce, 17. yüzyılda bugün Gürcüstan olarak bilinen coğrafyada üç krallık bulunuyordu. Başkenti Tiflis olan Kartli Krallığı; kuzeydoğuda Kakheti Krallığı ve batıda da Kutaisi civarını elinde bulunduran İmereti Krallığı. Bu krallıklardan ilk ikisini İranlılar, sonuncusunu da Osmanlılar denetliyordu. Doğu Karadeniz kıyıları, adı geçen bu üç krallığın egemenlik alanı dışındaydı. Kuzeyde Soçi-Sohumi arası Abhazya'ya; Sohumi-Poti arası Megrelya'ya; güneyde Poti-Batumi arası Gurya'ya aitti. Bu üç prenslik Osmanlıya haraçla bağlıydı. Güneybatıda ise, Samtshe ve Saatabego prenslikleri vardı. Bu prensler zamanla İslamiyeti benimsediler ve Osmanlıya doğrudan bağlı birer valilik haline geldiler.

1877-1878 Osmanlı-Rus savaşları sonucunda, yerlisi oldukları bölgele-

rin ve Batumi'nin Rusların eline geçmesinden sonra, Müslüman Lazların bir kısmı Osmanlı topraklarına kitlesel olarak göç etti ve İzmit Sancağı içinde bulunan bölgelere yerleştirildiler. Osmanlı-Rus savaşlarında Laz gönüllüler Ruslara karşı Osmanlıların safında savaşıyorlardı. 16 Mart 1921 Türk-Rus Antlaşması üzerine de bir kısım Müslüman Laz yine Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmıştır.

Lazların, küçük kayıklarıyla olan denizcilik faaliyetleri, Türkiye'nin Kurtuluş Savaşı sırasında oldukça önemli bir yere sahiptir. Büyük miktarda silah ve mühimmat Batumi'den Samsun'a Laz takalarıyla getirildi. Lazlar da, diğer Osmanlı tebaaları gibi, Cumhuriyetin kurulmasında fedakarlıklarda bulundular, emek verdiler. Batı Gürcüstan'ın Megrelya bölgesinde konuşulan Megrelceye yakın bir dili konuşan Lazlar, Rize'nin Pazar,

Ardeşen, Çamlıhemşin, Fındıklı; Artvin'in Arhavi, Hopa ilçelerinde; Acaristan'ın Batumi kenti civarında; Abhazya'da ve 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşı ve sonrasında Osmanlı topraklarına göç ederek yerleştikleri Türkiye'nin batı bölgelerinde de (Adapazarı, Düzce, Bolu, Akçakoca, Yalova vb.) yoğun ve toplu olarak yaşamaktadırlar.

Kaynak: Ali İhsan Aksamaz, *Dil-Tarib-Kültür-Gelenekleriyle Lazlar, Sorun Yayınları, İstanbul, 2000.*

Mk'ule İst'oriaten Lazepe-5

Rusepek am regionis oak'ti vuşa geç'k'uşen 3'oxle, 17. oş3'anuras andğanerini ndğas Okortura yado na içkinen geografias sum mapanoba rt'u. Dudnoğa Tbilisi na rt'u Kartlişi Mapanoba; oçildreyulvas K'axetiş Mapanoba do gulvaşk'eleli K'utaisi xes na uğut'u İmeretiş Mapanoba. Am mapanobapeşen Kartli do K'axeti İnanurepeş, İmereti Osmanurepeş k'ont'rolis rt'u. Yulva Uçazuğuş zuğap'icepe na molişinu sum mapanobaşi xe3alası va rt'u. Oçildreşk'ele Soçi-Soxumi Abxaziaşi; Soxumi-Poti Samargaloşi; omjoreşk'ele Poti-Batumi Guriaşi xes rt'u. Sum p'rinsobati Osmanurişa xaraciten mek'ireli rt'u. Omjoregulvaşk'eleli, Sam3xe do Saatabegoşi p'rinsibape rt'u. Am p'rinsepek Muslimanoba

k'abuli qves do direk't'ot Osmanurişa mek'ireli valiloba niktes.

1877-1878 3'anapeşi Osmanuri-Rusuri limaşi çodinas, svaloni na rt'es regionepes do Batumis Rusepek xe gedvessi, Muslimani Lazepeşi namtinepek Osmanuri dixasa grup'alurot ixicret'es do İzmitişi sancağış doloxe na rt'u regionepes dibargines. Osmanuri-Rusuri limapes Lazi guronepek Rusepe k'ala Osmanurepeşk'elen lima qveret'es. 16 Mirk'ani 1921 tariğis Turki-Rusi akt'i ixvenuşiti namtini Muslimani Lazepes xolo Turkiaşa oxicret'u dvaç'ireret'es.

Lazepeşi ç'it'a feluk'apeten na ixvenet'u mazuğarobas, Turkiaşi moşletinuş limas dido beciti tema uğun. Didilo silaxi do cexxane Batumişen Samsonişa, Lazepeşi feluk'apeten itirinu.

Lazepeti Osmanurişi majura xalk'epesteri, resp'ublik'aş ok'idus guramoba qves do amagi meçes. Gulva Okorturaşi Samargaloş regionis na iğarğalinen Margalurişa xolosoni nena na ğarğalapan Lazeppek, Rizinişi Otena, Art'aşeni, Çamlixemşini, Vi3'e; Artvinişi Arkabi, Xopa noğapes; Aç'arışı Batumiş noğışı gomorgvas; Abxazias do 1877-1878 3'anapeşi Osmanuri-Rusuri limaş oras do ok'ule Osmanuri dixasa oxicret'uten na dibarges Turkiaşi gulvaluri regionepesti (Adapazarı, Düzce, Bolu, Akçakoca, Yalova dç.) didope ten do grup'alurot skidun.

Odude: Ali İhsan Aksamaz, *Nena-Mcveşoba-Xaçka-T'radi3ia mutepeşiten Lazepe, Gamamçkumala Soruni, Mp'oli, 2000*

M. Özkan Uç

SÜRGÜN

sana iki mani yazıyorum / armut dalda / dut yerde / bülbül öter her yerde / felek bizi ayırdı / herbirimiz bir yerde / denizli'nin yollarında / ber gelen gider sürüden / bir keklük ayrılmış öter / bizim ayrılığımız ölümden beter / mektubum karalıdır / aslımız buralıdır / tez yolla mektubum yolla / yüreğim yaralıdır

Dersimli Marifet tarafından... (1939)

Yaşananları irdelemek ve çekilen acılara farklı bir pencereden baktığımız ilk sayımızdaki "Travma ve 38" adlı yazımızdan sonra, travmanın ikinci çok önemli parçası olan sürgünü bu yazımızda irdeleyeceğiz. Yaşanan onca trajedi üzerine birde insanların doğup büyüdüğü topraklardan zorla sökülüp atılmasının yarattığı bunalımlara değinmeden yazımızın hep bir yanını eksik olacaktı. Bir bilinmeze doğru giden trenlere, hiç tanımadığı memleketlerde yaşayacağı sorunlara ve neden böyle bir göçün gerekli görüldüğüne de ayrıntılı bir şekilde değinmek isterdik ancak yazımızın ve köşemizin bu ağırlığı, hem alan hemde okuyucuyu sıkmak istememizden kaynaklı öz olarak tutmaya çalışacağız.

Zorunlu göç sonucunda ortaya çıkan travmanın sosyal, kültürel, psikolojik ve ekonomik sonuçlarından başta çocuklar, kadınlar ve gençler olmak üzere her yaş grubu etkilenmektedir. Zorunlu göç sonucunda bir yandan ekonomik yaşamın idame ettirilebilmesi öte yandan geri dönebilme umudunun taşınması nedeniyle aile parçalanmaları yaşanmaktadır. Bir boşluğa bırakılan insanlar sosyal destek açısından yoksun kalmakta, yalnızlaşmakta, yoksullaşmakta, güven duygusunu yitirmekte ve içe kapanmaktadır. Bunların sonucu olarak da insani onur duygusu ciddi bir biçimde zedelenmektedir.

Göçte çok sayıda faktörün içinde olduğu ve göç psikolojisi üzerine konuşmak ancak sosyo-psikolojik ve ekonomik faktörlerin de dikkate alınacağı karmaşık bir düzlemde mümkündür. Psikolojik açıdan göçün incelenirken ve göç nedeniyle psikolojik zorluklar yaşayan insanlara yardım ederken, göç esnasındaki yaşanabilecek özellikleri değerlendirmek gerekir. Bu özellikler de göç eden her kişi ve grup için oldukça farklı olabilir. Ancak bu çok sayıda faktörün bileşik etkisi üzerinden kişilerin ve grupların göçten nasıl etkilendiğini anlayabiliriz. Dolayısıyla bu konuda ilk söylememiz gereken şey, göçün psikolojik etkilerinin büyük ölçüde kişiye veya gruba özgü olduğudur. Bunu söylemiş olmak ama göç üzerine konuşurken özellikle dikkat edilmesi gereken bazı faktörler olmadığı anlamına gelmez. Örneğin göç etmeden önceki dönemden kaynaklanan faktörler arasında göçün nedeni ve de kaybedilecek şeylerin çapı, derinliği çok önemlidir. Zorunlu göç, 'gönüllü' göçten haliyle çok daha fazla olumsuzlukla yüküldür. Bir yerden zorla göç ettiriliyorsa hem buna yol açan tehditlerin ve eziyetlerin yarattığı travmayla hem de aniden, tamamen hazırlıksız bir şekilde yerinden yurdundan kopmanın getirdiği yükü uğraşmak zorundasın.

Ek olarak, göç ederken geride bırakılanların, bu anlamda kaybedilenlerin, boyutu da çok önemli. İnsana destek veren, onu koruyan güçlendiren ne kadar çok şey geride bırakılıyorsa, göçün psikolojik etkisi o kadar olumsuz olacaktır. Bunlar da nelerdir? İşte, insanın sevdiği, yakın çevresi, yani ilişki ağı, dili, kültürü, hayat standardı, aşına olduğu, içinde yaşamaya alıştığı köyü ya da yurdu. Bunlardan ne kadar çok fazlası geride bırakılıyorsa o kadar fazla risk faktörü var demektir. Göç sırasında ise bu yolculuğun ne kadar güvenli, tehlikeli ya da meşakkatli olduğu dikkate alınmalıdır. Göçten sonraki dönemde ise göç edilen yerin özelliklerine bakılmalıdır. Göç edilen yer ne kadar kucaklayıcıysa, ne kadar az dışlayıcı ve ayrımcıysa, kayıpları telafi etmeye ne kadar müsait ise göçün olumsuz etkileri o kadar azalacaktır. Her halükarda ama her göçte bir şeylerin şu ya da bu düzeyde kaybedilmesi esastır. Bir şeyler geride bırakılmıştır ve yeni baştan başlamak gerekmektedir. Kayıpların büyük ve yeni gelen yer sana dostça, destekleyici tarzda davranmıyorsa o zaman çeşitli psikolojik zorlukların gelişmesi için yeterince risk faktörü bir araya gelmiş olabilir. Bu durumlarda en sık görülen psikolojik zorluklar depresyon, kaygı, duygu durum bozukluğu ve ilişki problemleridir. Kadın, erkek, çocuk hiç bir grup bu tür sorunlara karşı bağışık değildir. Herkeste bu zorlukların ortaya çıkma ve bunlarla baş etme yolları farklı olabilir. Artı bu durumda birde zorla göç ettirilmeden önce yaşadığın katliamın ve kayıpların yarattığı travmayıda eklersek bu durum daha ciddi bir hal almaktadır. Yeni geldiğin yere getirilmenin sebepleri arasında hele birde seni asimile ve hiç alışık olmadığın bir dile adapte etme çabası da varsa çok ciddi duygu durum bozukluğu riski ile karşı karşıyasın demektir.

Yukarıda da söylediğimiz ve daha fazla açmadığımız sorunlarla baş etmek zorunda bırakılmış bir halkın insani onur duygusunun telafi ve tedavi edilmesi zorlu, uzun ve geç kalmış bir vaka olarak canlılığını korumaktadır. Daha önceden belirttiğimiz üzere yapılacak olan ve donanımlı bir hale kavuşturulmuş merkez vasıtasıyla toplumsal bir arketipe çevrilmeye çalışılmış ve biriktirilmiş bu kaygı, anksiyete ve travma durumu çözüme kavuşturulacaktır. En azından geç kalmış bir görev ve sorumluluktur ve bu sorumluluğu herkesin hissetmesi gerekir.

DOĞA ET DÜNYASI
Kuşbaşı - Kemikli Et - Pizola - Kıyma - Büftek ve Piliç Çeşitleri

Tel.: 0.428 212 29 74 - Gsm: 0.534 244 84 84
Moğultay Mah. Kışla Cad. Arslan Center No:1 TUNCELİ

FOTOGRAF SANATÇISI MEHMET EMİR İLE ROPORTAJ

“İNSANI EN EMİN KILAN ŞEY DİLDİR”

1964 Zımeq doğumluyum. Yedi yaşında iken Elazığ'a göçtük. Babam ben doğduğumda yurtdışına çıkmıştı. On altı yaşında Avusturya'ya babamın yanına gittim. Amacım futbolcu olmaktı. Elazığ'da futbol oynuyordum.

O zamanlar 'Almanci Çocuğu' imajı vardı. 'Almanci Çocuğu' olanların her türlü imkanı, parası var demektir. İnsan çok iyi konumdaymış gibi bir bis yaratılıyordu. Ama bizim neler yaşadığımızı nasıl bir rub balinde olduğumuzu hiç kimse sorgulamamıştı. Kimse senin durumun nasıl babanı özliyor musun? Demiyordu. O soruyu ne baba ne anne nede çevredeki insanlar sormuyordu. Böyle soruları bende sormuyordum. Bu çok büyük bir olay aslında. Çok sağlıklı bir durum değil. Sadece 'Almanclar' için değil bütün göç edenler için geçerli. Bu soruları ben konu ile ilgilendikten sonra daha çok anlamaya başladım. 'Almanci Çocuğu' olarak yurt dışına gidip babamın yaşadığı 'o güzel ülkeden' payımı almak istemişim. Benden önce ağabeyim gitmişti benden sonra iki kardeşim daha geldi ama hiç biri oradaki yaşam stresine dayanamadı.

Oldukça erken bir yaşta başlayan bu göç halinde kendinizi ifade etmek için dil sorunu yaşadığınız doğal olarak, karşılaştığınız her dilde nasıl bir bu psikoloji yaşadınız?

Ben 7 yaşına kadar sadece Zazaca konuştum. Kendi köyümde yeni karşılaştığım bir dille okumaya başladım. Sonra Elazığ'da başka bir kültürle tanıştım. 16 yaşında başka bir ülkeye gidip orda yine ayrı bir dille karşılaştım elbette ki çok zor bir durum. İnsanı en emin kılan şey, insanın yaşadığı yerdeki dili iyi bilmesidir. Buncandır bizim çocukların kendi anadilleri dışında bir eğitim ile okuyup üniversite bitirmelerine, bu kadar başarılı olmalarına çok şaşıyorum, bir yandan da bu çok büyük bir iş diyorum.

Avusturya'ya gidince nasıl bir ortamla karşılaştınız? Türkiye'de iken kurguladığınız Avusturya arasında nasıl bir fark vardı?

Dışardan Türkiye'ye gelenler berberinde bavul dolusu eşya ile gelirlerdi. Herkese sigara, şampuan, çikolata, ince naylon gömlek getirirlerdi. 'Almanclık' imajlarını ayakta tutmak için bir çaba gibiydi. Babamın bize gönderdiği fotoğraflar da babam; çiçekli bahçeler içinde takıp elbise, kravatlı ve çok temizdi. Ayda bir gelen mektuplardaki bu hal beni oraya gitmeye yönlendirmişti. Oraya gittiğimde babamın çok güzel bir evi olduğundan emindim. Üç gün yoldan sonra elimde bavul ile gerçek şehir kültürü almada Avrupa'nın kültür merkezine gittim ve bir baraka ile karşılaştım. Orada yaşamaya başladım. Babam yol inşaatçısıydı 15 m² barakada kalıyordu. Üstelik bu barakada yalnızda değildi. Üç kişi kalıyorlardı. Babam orada 25 yıl boyunca kaldı. Ben 3,5 yıl babamın çalıştığı firmada çalıştım. Almanca kursuna başladım haftada iki gün akşam kursa gidiyordum. Hafta sonları futbol idmanlarına gidiyordum. İki yıl sonra akşamları yüksek teknik okuluna başladım. O firmayı bıraktıktan sonra başka bir firmada çalıştım. Bir yandan da müzik ile ilgilenmeye başladım

Müziğe yönelişinizi anlatır mısınız?

Ben Elazığ da yaşadığımda yazları köyüme

gidiyordum. Hıdır Koç bana yemek parası vermişti. Ben bu yemek parası ile kendime bir kaval aldım. Köydeki kadınlar bize kasnak verirdi, deri verirdi biz bundan davul yapardık. Perküsyona ilginde oradan geliyor. Ben çaldığım bütün enstrümanları kendim öğrendim. Avusturya'da bir Türk grupla tanışma ile müziğe başladım. Avusturyalı 5 müzisyenle müzik yapmaya başladık orda vurmalı aletler çalışıyordum. 1985'te ilk caz plağımızı yaptık. Bir Yunan grubuyla çalmaya başladım onlar ilerde Rembetiko yapmaya başladık. 92-93 yıllarında sefahat müziği yaptım. Bir Balkan müzik grubu ile beraber çalıştım. Viyana Halk Müzikleri Araştırma Enstitüsü ve Viyana Üniversitesi müzik birimleri yardımı ile Dersim müziği yapmaya başladım. Enstitü Avusturya'da yaşayan halkların müziğini araştırıyordu. Bende bundan esinlenerek yöneldim bu alana. Kaybolan bir müzik türü. Pek çalışmada yapılmıyordu. Gerçi o dönemler çok zordu. Dersim çok zor bir politik dönem geçiriyordu. Amacım etnolojik bir çalışma yapmaktı. etnolojik müzikte insanların yaşadığı yerde kurduğu ilişki ile beraber derlemeler yapmak, insanların yaşadığı sosyolojik ortamlarda çalışma yapmak en doğrusudur. İşte bu amaçla müzik kayıtları yaptım, müziği seslendiren kişilerle seslendiren kişilerle röportajlar yaptım. Bunun bilimsel çalışmasını yine Viyana Halk Müziği Araştırma Enstitüsü'nde yaptım.

Bu kayıtları yayınlamayı düşünüyor musunuz?

Ben kendim için yaptım bu kayıtları. Ama yaptığım kayıtları 'Viyana Halk Müziği Araştırma Enstitüsü'ne verdim. Bir kısmını Metin-Kemal kardeşlerle paylaştım. Tabi ki yeri ve zamanına göre bu kayıtlar kullanılabilir.

Fotoğraf makinesi ile tanışmanız nasıl oldu?

Babam Avusturya da açık artırmalarda fotoğraf makineleri satın alıp yaz aylarında tatile geldiğinde Türkiye de satıyordu. Dolayısıyla evimizde çeşit çeşit makineler vardı.Yani profesyonel makineler 8-9 yaşındayken elime geçiyordu. Babam biraz anlatıyordu. Ama babamın tarzı ile benimki çok farklı. O daha çok para kazanmak için yapıyordu. Hafta sonları Türkiye, Yugoslavya gibi ülkelerden gelenlerin bir araya gelip toplandıkları yerler vardı bunlar tren istasyonları, belli parklar falandı.Babam oraya gidip fotoğraflar çekerek bir hafta sonu çektiğini diğer hafta sonu teslim eder parasını alırdı. Vaktim oldukça babamı ziyarete gidip yaşadığı ortamda onun fotoğraflarını çekiyordum. Babamın bize gönderdiği fotoğraflar ve gerçekte yaşadığı oram. Bu iki halin karşılaştırılması. Babamın çektiği fotoğraflar renkli, benim çektiklerim ise siyah beyaz. Babam emekli olduktan sonra, onun ve annemin Türkiye'deki yaşamını çektim.

Fotoğraf eğitimi aldınız mı?

Hayır. Ama fotoğrafçılık üzerine çok literatür okudum. Yoksa gelişme

olmaz. Bu birazda pratik ile ilgili bir şey bir süre sonra bakış açınız değişiyor, görme biçiminiz geliyor. Tabi temel kuralları bilmek gereklidir. Fotoğrafçılığın çok kuralı var. Ben iki yıldır güzel sanatlar akademisine gidiyorum Örneğin Sanatsal fotoğrafçılık derslerine giriyorum. Bendeki literatürde değişiyor tabi. İlk temel kuralları tabi babamdan öğrendim.

Fotoğraf sergisi açmaya nasıl yöneldiniz?

Ben sürekli fotoğraf çekiyordum. Merdiven diye bir dergi var arkadaşım Viyana'nın gece hayatı diye Viyana'yı tanıtan fotoğraflar yapmak istiyordu. Onunla sohbet ederken ona bende fotoğraf çekiyordum dedim. Fotoğraflarımı görünce çok beğendi. Bu fotoğraflar ile sergi açmamı önerdi. Onun iknası ile bir Viyana kahvesinde ilk sergimi açtım.

Avusturya konsolosluğunda 'babam ve ben' isimli fotoğraf serginiz oldu. Türkiye'de başka sergileriniz oldu mu

96 yılında babam ve ben konulu sergim Avusturya konsolosluğunda sergilendi. Daha önce bu fotoğrafları Avusturya'da babamın geniş dünyası diye yayınlamıştık. Avusturya basını bayağı ilgi gösterdi. Böyle sergiler açılınca diğer ülkelerin basını da ilgi gösteriyor. Benim sergide öyle oldu. Böyle sanatsal şeyleri genelde Avrupa yapar. Bir göçmen işçinin çocuğunun böyle bir şey yapması onlar için enteresandı. Onun için bu tür şeyler üzerine yazıldığında benim hikayemle başladılar uzunca süre. Ondan sonra Jon Berger fondeison kapsamında bende davet edildim. Onunla birlikte çalışan bir fotoğrafçı ile bir panelde çıktım. Çok güzel geçti. Beni davet eden Londra'nın Avusturya Kültür Ofisi idi. 2006'da Avusturya Kültür Ofisi'nde sergim açıldı. Sonra Bilgi Üniversitesi'nde, Gazi Üniversitesi, Avusturya Konsolosluğu Ankara Ofisi'nde TOBB Üniversitesi'nde açıldı. Diyarbakır Sanat Merkezi'nde açıldı. Bu sene Antakya'da açıldı. Mersin, Eskişehir, İzmir, Kayseri ve Sivas'ta açılacak.

Dersim'de sergi açmayı düşünüyor musunuz?

Hayır... fotoğraflarla köyümün biyografisini anlatmak için 23 yıldır fotoğraflarını çekiyorum. Örneğin benim o köyde yaşayan insanlarla 23 yıl boyunca her gidişimde yaptığım röportajlar var. Bundan birkaç yıl önce belediye başkanının yanına gittim bana bir niyet mektubu gerekiyordu. Avrupa birliğinden değişik yerlerden bu proje için fon almam için. Munzur festivali çerçevesinde bu sergiyi açacaktım bu benim içinde kültürel kanıklığımız içinde büyük bir olay olacaktı. Ben Munzur festivaline katılıyorum.Kültür ve doğa adı altında yapılıyor ama hepimizin her yerde dinleye bileceği müzisyenlerin sahnesinden öteye gemediyor. Bunlarda kültürümüzün bir parçası ama ötesi yapılamıyor. Benim amacım köyde yaşamış bütün insanların fotoğraflarını müzik eşliğinde sergilemekti. Her evin salonunu bir sergi alanına çevirmekti. Bu evlerde yaşamış insanların görüntülerini projeksiyon ile evlerine monte edebilmektir.Ceviz ağaçlarının üzerine seslendirme cihazı konacak o dönemler kaydettiğim sesler yayınlanacaktı. Belediye başkanı; niyet mektubunu Hozat belediye başkanı versin Zımeq oraya bağlı diyerek reddetti. Ama isterseniz belediye salonunda fotoğraflarınızı

sergileyebilirsiniz dedi. Dersim'deki durum benim için özeldi ama karşılık bulmadı ondan dolayı ben biraz mesafe koydum. Ben yine oraları köyümle bağım var. Ama ben bir belediye başkanının bunca uzun zamana yapılmış bir çalışmayı bir belgeleme yöntemini sahiplmesini ileriye taşımaması beklerdim. Bir beğeni seviyesinin olmasını ve bu tür çalışmalara saygı göstermesini beklerdim.

Sergileriniz medyada nasıl yankı buldu?

İlgilenecek bir şey olduğundan gazetelerde çıktı. çeşitli gazete, dergi ve televizyonlarda sergim gösterildi. Benimle röportajlar yapıldı. Göç meselesi Türkiye için çok önemli. Göçün büyük şehirleri nasıl köylüleştirirdi ortada. Şehirler kent kültürüne ulaşamadı. Sosyal yaşamı çok etkileyen bir şey bu göç eden için ve sistem için.

Dersime yönelik çalışma yapan kurumlardan, basından yada belediyelerden, size ilgi oldu mu sizi arayıp tebrik eden bir belediye başkanı odlumu mesela?

Yok. İlk defa sizinle yani Dersim Hayat ile yapıyoruz.

16 yaşında Avusturya'ya göç ettiniz şimdi 44 yaşındasınız. Avusturya'ya futbolcu olamaya giden Mehmet Emir bugün nasıl bakıyor dünyaya?

Şu anda Viyana Güzel Sanatlar Akademisi'ne gidiyorum. Dünyanın her tarafından sanatla uğraşanların gittiği bu akademiye alınmam çok önemli bir şey. 800 kişiden sadece 80 kişi alınıyor. Avusturya'nın önemli bir yayınında kösem var. Avusturya'yı ve Türkiye'yi değerlendiren yazılar yazıyorum. Böyle bir konuma geldim. Hayat devamlı heyecanlıdır. Her defasında bir şeyler öğreniyorsunuz. Avusturya'ya pozitif ön yargı ile gitmişim. Avrupa her hey güzeldir düşünerek. Her yerde insani şeyler bulabilirsiniz oradaki sistem daha oturmuş olabilir ama insanların daha az duyarlıdır. Yaşamı farklı kılan dilin içindeki nüanslardır. Küçük ayrıntılardır. Dile hakim olmak çok önemlidir. Bunlar yaşadığım her şeyin sonucudur. Zımeq'de doğmuş, yaylarda büyümüş, Elazığ'a oradan Avusturya'ya gittim. Yaşadığım her şeyle Mehmet Emir oldum.

Kırmançki, Kürtçe, Almanca, Türkçe konuşuyorsunuz. Bunları hepsi ile de kendinizi ifade edebiliyor musunuz bu dillerin hangisi ile bütünleştiniz?

En çok Almanca ile bütünleştirdim. Almanca yazıyorum çünkü.

Kendinizi bir milliyet ile ifade ediyor musunuz nerelisin sorusuna ne cevap veriyorsunuz?

Dersimde doğduğum için oralıyım. Gittiğiniz her yerden bir şey alırsınız. Farkında olarak yada olmayarak. Avusturya'dakiler beni Kürt görür. Buna da karşıda duruyorum ben Kürt olduğum kadar Avusturyalıyım da. Zaten öyle olmasam sadece Dersimli olarak orda yaşayamam. O durumda oradaki yaşam kendinizi koyamıyorsunuz. Çok az isterim ben bunu. Dersim; doğduğum köye olan bağlılıktır. Kendimi zorda hissettiğimde, çocukluğumun, masumiyetimin geçtiği yere sığınma duygumdur. Rüyamdır çoğu zaman Dersim. Ama ben Almanca konuşurum. Türkiyeliyim. Dünyalıyım

ISIRIYE

Haydar Öğur

KIŞ RUHU*

Oysa uzak göklerde doğmuştu her ikisi de. Biri Pardi suratlı bir sevkane, Diğeri veroc yüzlü bir adamdı. Sorarsanız onlara derler ki size hala; 'mare xorte Kırmancu vane.'

Yaz bıko, De ki; kara büyüü bir geceymiş. İlkı akan bir çayın başındaki o serin evde, öteki bir şilan dibinde doğmuş. Senelerce evvelmiş. Rüzgar kanatlı atların peşinde koşan bir sürü ademoğlu varmış. Bunlardan biri gide gide kökünden kopan bir ağaca rast gelmiş. Ağaç ki yürür ha yürürmüş. Derken...tarihin o makus kalbine gelip çarptığında, yerle gök bir birine karışmış. Tam o sırada da tevellüdü belirsiz öteki, dünyaya gelmiş. Şimdi bu iki çocuktan biri; bir zamanlar saadet diyarı dedikleri bin bir yüzlü şehrin şarki yakasında, diğeri garbi yakasında yaşarlarmış. Görenler ve bilenler der ki; İlkinin sırt çantasında Nietzsche'nin el yazmaları ikincisinin sırt çantasında da Adorno'nun aforizmaları varmış.

Bilinsin ki, burada yazılan ilkinin değil yalnızca ötekinin öyküsüdür.

Eywağ ey; başkalarının 'Zaplar taşar koyaklarından' dediği akarsular ülkesinden gelmişim. Adım Semku, Laçinu, Tetu. Soyadım Robar, İm ve Mızodur.

Demem o ki; orada alınma kim el sürmüşse, gecenin kalbi nerede atmışsa, uzak ufuklarda ne olmuşsa hepsini tek tek görmüşüm. Bu yüzden kanıma ince bir sızı gibi giren kutsal çayın o rengini hiç unutmam.

Ne var ki artık yurtsuzum. Yurtsuz ve dilsiz. Tıpkı eski masalcıların demesi gibi; karlar bile uzak kaldı bize.

Şimdi kim bilir doğduğum evin damında kaç metre kar var?

Bir düşmüş belki her şey. Belki bir hiç. Öyle ki Opuz bile Pavese gibi mektuplar yazıyor bana artık.

Diyor ki 'keşke birazcık güçlü olsaydım da bir tekme atıp koparsaydım boynumdaki şu tasmayı.'

Bu kış vakti babamın üşüyen, epriyen, buz tutan ellerine gidiyor aklım.

O uzak göklerde kaldı artık her şey. Annemin yürüyen elleri vardı, Seray'ın efsunlu gözleri, babamın eforlu yüreği.

'He kurban'

Kadim dostum İs; uçurumda çiçek olmak için çıkıp gitti evden. Her kadın sancısı olan erkek için pashı bir zincirdir çünkü hep. Daracık bir çatı katında yaşıyor şimdi İs. Geceleri karabaşanlar görüp terürevan içinde uyanıyor, duvarlara bakıp çılgık atıyormuş. İhtimal ki kendi etinin katili olacak bir gün.

Dedem, dedesini anlatırdı bize İs'in. 'Karlı, kasırgalı bir kış günü esasını yere çakıp üstüne fesini asıp kızılıcak suyuna attı kendini' diyordu. 'Cesedini çok sonra bulduk' kendi canına kıymadan önce diyormuş ki; 'beni durdurmayın kalkmayın. Benin sonum ya ateştir ya da su!'

Öyle varsıl bir adammış ki İs'in dedesi, çayın kıyısında koskoca bir ambarı varmış. Adına da 'Ambara Mılı Memedu' derlermiş. Herkes her şeyini oradan tedarik edermiş. İs'in nenesi oturmuş ovanın bir ucuna düzinelere koyun sıra sıra gelip süt verir gidermiş.

Ayın aylasına bakıp dualar edip dualar dinlediğimiz geceler çoktan yitip gitti. Artık kala kala bir tek ıssızlık kaldı orda. Şimdi gecenin kim bilir hangi vaktidir. Üç nazlı can evin orta yerine kurulmuş o büyük Erzincan Sobası'na bakıp bizi ve umudu konuşmakta. Ama umut kaldı mı ki?

Nicedir yanımda elleri titreyen, ama durmadan titreyen pegepeç bir çocuk var. O ki haneşi evlattan sayılır artık. Durup düşünüp diyor ki bu kara çocuk; ben ne anemi ne de babamı seviyorum. Küçükken kuzulan alır dere kıyısına inerdim. En mutlu zamanlarım işte o yıllarmış. Babam ki öldüresiye döverdi beni. Bu yüzden kendimi bildim bileli hep kaçardım evden.

Bir sürgün gibi bu çocuk. Suskuya yatmış bir büyük adam gibi. Durmadan kederi büyütüyor, önüne bakıyor ve gerekmedikçe konuşmuyor. 'He' diyor başka bir şey demiyor. Bu haliyle boynunu hiç çekincesiz ipe geçiren o kederli şairi ansıyor bize. 'İhtiyar** böyleydi konuşurken terler ve önüne bakardı sırf. Ona diyorum ki; yüzündeki derin kuyuyu büyütme a çocuk. Annen de 'suya okunan dualar' etmiştir mutlaka.

Bir sürgün gibi bu çocuk. Suskuya yatmış bir büyük adam gibi.

Durmadan kederi büyütüyor, önüne bakıyor ve gerekmedikçe konuşmuyor. 'He' diyor başka bir şey demiyor. Bu haliyle boynunu hiç çekincesiz ipe geçiren o kederli şairi ansıyor bize. 'İhtiyar** böyleydi konuşurken terler ve önüne bakardı sırf.

Ona diyorum ki; yüzündeki derin kuyuyu büyütme a çocuk.

Annen de 'suya okunan dualar' etmiştir mutlaka.

Bak toprağın şairi ne diyor; 'Şiir tanrının dalgınlığıdır.' N'olur sende dal ara sıra.

Sonra o uzun geceler birbirini kovalayıp gelip boğazımıza zangoç gibi biniyor. Nedense bir kitaba uzanıyor elimiz. Kemalettin Kamu'nun o ünlü şiirini bulup okuyoruz yüzyüze. Çocuğun gamlı yüzüne ayın şavkı düşmüş gibi oluyor.

'Gönlümü yayla yaptım Bingöl çobanlarına!'

Karlar bile uzak kaldı bize.

Bu lağım şehirde birbirinin yalnızlığını konuşuyor artık.

Öte yanda o efsane dağda, babam uzun boylu bir kışa kafa tutuyor. Hem de tek başına. Sarıp başını, büyük dama çıkıyor ve durmadan kar kürtüyor.

Aşağı bakıyor ki ıssızlık
Yukarı bakıyor kir ıssızlık
Bir tek allahın kulu yok.
Ne gelen var ne giden
Yer ve gökten başka.

Eskiden sofraya kavurmayı koyar koymaz anam; Lace Huloğlu Cemşi, o garip kahkahası ve neşesi ile çıkıp gelirdi. Uzun uzun laflarlardı babamla. Sonra gecenin bir vaktinde lekanları giyip düşerdi karlı yola ıslık çala çala giderdi.

Ama şimdi...Şimdi diyor ki İs'in yaşlı babası; doğduğum evin yalnızlığından öte her şey sanki bir tufanmış!

O uzak göklerde altındaki sükundan kim mahrum kıldı bizi sorarım. Dağlarımız vardı hani; gök gözlü tanrılar kadar mağrur. Çayır-

rımız vardı Piltan kokusu gibi ağır. Bir hayat doğardı örneğin Hozat elinde cesareti Pir olup, Rayber olup önümüze düşerdi.

Onlar yılanlar ve çiyenlarmış. Öyle diyor 'namus işçisi' bir şair. Diyor ki ekmeğimize ve aşımıza göz koyarlarmış. Ettikleri bu yüzden saymakla bitmiyor. Bu yüzden İs'in çatı katında 'ölüm acı çekiyor' benim seraba dönmüş evimde 'gece kangren ve kör' oluyor.

Sanki iki uçurum arasındaki o koca boşluğa düşmüş gibiyiz. Yoksa bizler Alfred de Musset'i söylediklerini mi yaşıyoruz yeniden. 'olmuş olan artık yok, olacak olan henüz ortada yok Acıların gizini başka yerde aramayın' diyor Musset.

Bir sevkane uğruyor yanıma. Eli yüzü solgun, tedirgin, obsesif. Nicedir adımları bile unuttum diyor. Her yerde arıyorum diyor. Hakkımda çıkan inzar müzakereleri kalın bir romanın sayfaları kadar çoğaldı diyor. Ne yapmalıyım?

Uzaklara git diyorum. Uzak ufuklara. Gözlerin seni zelal zelal akan bir suyun başına götürsün. O suyun akışında her şeyin ilk halini göreceksin. Orda kal Günlerce, aylarca, yıllarca.

Şimdi o uzak göklerde altında ana ile kız taş ocağının başına çökmüş dağ gibi bir adam bekliyorlar. Ben ki seksenine merdiven dayamış bir Yusuf'un oğluyum hala. O adam oğlunu görmeye gitmiştir. Uzaklara, ta Türk Eline. Elinde eprimiş bir pusula kapı kapı dolaşmaktadır şimdi. Yüreği yara bere içindedir. Aslında hepimizin yarası kendi içinde. Oysa Deccal ne demişti "yaşamı bir yara gibi ayakta karşılayacaksınız."

Kaldık bıko. Bir balına kala kaldık bu canlı şehirde. "uçup gitmiş tanrıların artık olmayışı ve gelmekte olan tanrının daha gelmemişliği"...Hey hat! aradalık durumu dedikleri bu mudur yoksa?

Kederin boynuna bir ilmek daha atıyor gece. Durup göğe bakıyoruz hep birlikte. Ay uzun ağılıyor, başımızın üstünde kapkara bulutlar geçiyor. Belki " tarih öncesi köpekler havlıyor" yine. Yetimiz. Uzun ayaklanmalar sonrası yetim ve yoksul. Bir adam hayatın sıfır noktasında ceplerine doldurduğu taşlarla kendini bir nehre atıyor. Aklımıza Virginia Wolff'un o trajik yazgısı geliyor. Çağrısı sulara gömülü bir halde gelip boyunlarımızda asılı kalıyor.

Bir çığ zamanı doğmuşuz sanki. Ufukta seraba benzer şeyler arıyoruz. Ama nafiye. Belikli kıyamet sonrası görüntülerin tam ortasındayız.

İçimizden biri; eskiden sabahında bir sahibi vardı diyor. Öbürü; gecenin hatırı, ben gündüzünde upuzun bir öyküsü. Öyle ise konuşalım diyor diğeri.

Konuşalım ki; hep birlikte paramparça olalım!

*Bu başlık Edward Sait'in 'Kış Rubu' adlı kitabına nazire değildir.

**Soyasal Ekinci

Hayata Hoşgeldin!
ONUR

Doğan
Munzuroğlu

CER BE COR

Herd-u asmen famı Kırmancan de wayirê çayê de miqerêmiyo. Fame (zane) qomane dina de herd, yê giraniyê, yê berekêti, yê qeremetano. Herd eskerawo. Asmen, yê senikiyê, yê safiye, yê ro'yo. Asmen mizu batino. Gune Antik'de, filozofe ké wêşiya xo ramita, inan ki herd-u asmeni sero zaf fikir gurenu(sere dajno). Fam kerdo xori(zanewo xori), Tales vano "hemu çi oyke ra yeno, en sifte owyke est biya. Herd-u asmên oyke ra viraciyo (peda biyo), oyke ra amo pê, aferiyo. Ravêr, en sifê, bingê hemu çi oyke biya. Waxt verdo ra, oyke vurriya, biya herd-u asmên, biya mahluqat." Tales'i sêr kerdo ké; dina de oyke zafa. Corde varis vareno. Oyke çalka kemeridê gol bena, peyduna(bado) sır bena, bena bux sona. A rocê ra na rocê, bux semê (hesa) asmên de veto. Aristo vano "keynat de hemu çi giraniyê ra senikiyê rêci beno. Çül cor de, çül senikiye esta." İnan re "form" vano. Çül bin dê çi, cih (madde) esta. Hunerê "çi" giraniya, hunerê ro'y, hunerê formi izano, aqilo, famo (zanewo). Hemu çi axiri ké cêreno bingê xo. Cereno eslê xo. Çiyo giran yeno herd, çiyo senik vecino asmên. Kemerê yê herdiya, yena herd. Ro, dü, bux, vecino cor. Çiki ra? Ye asmeniyo. A ri ra(cok ra) vano "ro vecino cor."

İtiqatê Mısır'i dê Ra, 'heqê roci'yo. Ya ki, vacim; wairê rociyo. Roc (roz), mitolojiyê qomandê zaf çayê de qimetnido. Mitolojiyê Kırmancande ki xêllê berco. Bingê de, ni qomi, jü tarix de muhaqaq amê tê lewê. Hên aseno ké; qome dina jübün ra yabirriay niyê. Gune nê gune de, amê tê lewê. Ya ki tayê qomi jü koki ra amê.

Sarê Kırmanci zê qomanê binu, çi birno ya, jübün ra aristé kerdo?. Wes be merdoa birno ya. Çiyê yabani birno ya. Asmên bê herda ki cihêtira birnê ya. Asmen de roc esto, ro estu. "Ro" bê "re" zidê jübünidê. Bê findê ki jübün ra girêdayî. Doza mi owa ké, vaciri "ni terimi pero jü kok ra amê." Ma de vanê, "urcê ra, raperrê, kerd ra." Qeşiyê ké wertê dê "ra" esto, pêro asmên (cor) salix danê. "Per-u qanat"de "per" ancia asmên salix dano. "Pay" hêrd salix dano. Çikira?: raperainê asmêndê bena. Madê ki "ro" vécino cor. Cendek cêrdê maneno. Kırmanciye de; "Herdo merdêwo" vane...Ya ki; "Asmen ama gëzeb" vanê. Heq cordo.

Ez heyn teğbin kenu ké, heq peyduna vécio cor. Homa'y ki peyduna vécio cor. Qulé dilingi raver cêro (herd ro) sêr kerdo. Peyduna serê xo çarno asmên. Ser-bin'i zaf hikmêti xo de dardê wê. "Sero biyainê" pêyduna (bado) biyê qimetün. Sero biyainê hemu cihet ra biya qimetün. Cüamêrd serdo, axa serdo. Heq cordu. (serdo) Refê mordêmi beli kerdênê de vanê "çimanê m' ser." Serê ma asmên ra nejdiyo, lingê ma herd ra nêjdiyê. Mitolojiyê Kırmanciye de (Mezopotamya bo na dorme de) ser qimetüno. Qimet recê kerdênê de, ser sifêwo. Vanê, "caro çüye to binê çüyanê saridê mebo." Qimetê ser-u bini, key ké cüamêrd biyo wairê malu milki, a suro (a tow) vurriyo. Asmên biyo mezin. Mitolojiyê biyaiş dê ki ser qimetüno. Hêqi, serê adam'i howt cevahirana viraşto. Suretê xo de viraşto. Statü (réfi) recê kerdênê de, ancia cor de çül pili findênê. Cerdê çül qıcı findênê. "Serê mi ser, çimanê mi ser" vanê, pilu çimanê xo ser fetelnenê. Suretê isan' rê ki, "ri-rü" vanê. Heni aseno ké "ri rü" cori viraşto, a ri ra "rü- ri" vane.

Qesa mina peyenê owa ké, çeberê mitolojiyê Kırmanciye yakerdis çeberê felsefa keno ya. Hikmetê mısırqi (şark), hikmetanê mığribi ra cer niyê.

(TERTELE 1994'RA JÜ PELGE)

Xo Bercé Çem

Xıdır EREN

Zeyê tumani lel roşte sodır ra veştım ra. Mal, goran de pedê bi tera. Ma mal verda ra sant zıqa pey banu. Zereqê tici hatê golan ra küt ya. Dover ra, male mezra Yeniye Pil ki saniya ko. Niya yenim te dūs. Naver; Millaliyun-dover; Yeniyo Pil... Saate hona bibi newdes. Esker küt Yeniye Pil'i. Milletê Yeniye Pil bo eskeriya bi jübün ro. Esker xarrê banu keno, millet xo erceno eskeri ver. Bi elemetiyo zelemeliyê. Ha, banun ra kılonge dariyê we. Dewê té de kütê cı. A deqa mı henda né veng hesna, né thaba. Mı mal caverda, zeyê xeğun veştun dewê. Mı zana ke ni çeyane ma ki vesnenê. Mı va lingê rew bireşi, domani zerrê de hewn de. Yine raxeleşni. Çiton reştun verê çeberi, nézon! Mı xo est nerdigan, eskerê pey ra bi bajiyê mı ro. Mı xo dest ra xelesna. Biun domanan ro homa semige ra gama xo teber nêesta, çutê eskeri verdi mı ra, kütî zerrê. Ban fiti cı! Ban cor de küt cı, mı domané xo zerrê adır ra zor-zerp xelesnay ra, niya dote ban de nay ro! Cerun ra, mı reye xo eşt zerrê piştke çeneka domané gureti biun teber. Piştke eşti a dot. Nafa cerun ra axurê serdê. Cor pedê gına pıro! Zerrê axure de hemgen esto. Mı va, qenê yi hemgeni raxeleşni. Mandim uskaiye de. Mı o taê hemgeni eşt teber. Niya corde adır vareno mı ro! Esker bi tenekanê hemgen ro, gındire a doti kerdi. Vat, " qê vane nika hemgen wenê? Sima peroyne qır kenim!" Millet (ceni,cüamêrd, zav-zec; té de) day arê santi xo ver, berdi cer Saverdiyê, Hewsunê Bamasuru. Leyê çemê Mırcani. Niya pey ra di cendermi mandê, heni munjiyaiyê! Zeye yibinu niyê. Ceniye kokimi ninan de koti qesun. "Ma kata benê? Ma ro sekenê?" Vati. İne vat, "Sima benim na cor. Dero de xori esto. A ca! Ulle emir sé yeno heni kenim! E ke vanê qır kerê qır kenim; né, vanê raverdê verdanım ra!.." ceniye kokimi naye sero ceray ra ma, vati; "Sekê nay jüye ma ra, iye bini xo bercim çem, va çem de bixenekim. Qenê goniya jübün névenenim. Kişiyaina jübün névenenim. Nébo sima vazde. Xo bercé çem!.." Ma vat, "Henı kenim. Ma sebikim?" Niya tedê recefinim.

Bado senê xeberê amê, nézanim; ma verdayme ra. Şım yayü yaban ra mal da arê, amaymê Pulır. Ma, o hentayê mal hen eşt oye,şil.. Her keşi xo re guret. Zedire dewa ma ra jü mordemek esto, ey guret. Çe ey ki vesnay. Ey, vat; "bidire m' ez xore son reson Sakaki." Guret şi reşt Sakakun. Perê ma serê tepiya, némecet rusnay. Sebikero, ey destdey qê thabayê némandi bi!

Amayme Pulır, mal rot. Kütım Qonığun. Qonığe ke binıya Pulır de viraşte. İne! A serê Mırcan de hewres amay bi, bani gureti bi. Qonığe ke inan re viraşinê. Yi qonığan re vanu. Hona çeber-penceri népa. Locine çınna. Saci sonim çem

yan ra cenim, rau olağan de nan pocenim. Tencik milleti ra cenim, robar kenim. Taske milleti ra cenim, xoñkê milleti ra cenim. Halo henên tedirme!... Domani herdi sero konê ra, pero bi bronşit. Ma sékert na niya nébena, taye perey den kerdi niştım otobosê, amaime Estenbol. Amaime, Avciyun de leye çe vistewre m'. Kotim banê. Bodrimo. Hona inşaato. Elatirik çınno, oyke çınna. Çeyan ra, quiyan ra oyke kırıresnenim. Cıl-cor çınno. Kinci çınne. Milletê dormi taê miteliki çi day ma; betoni ser ra xeleşiyame, qenê! O ki, senê beton? Se ké geji kerdinê herd ra, tede qum kütünê werê! Né nerdigano, né thabye!.. Heni ebe sandıqanê yemüşi ra nerdıqanê sant pé. Ma va, qenê domani war ro meginê! Ama zimistan!... Soba çınna, komır çınno... Domani qicê.. Şiyun çeyun... Waxtê mı çey rüti de, sanay ro, kerdi pak... Çizon! Nika vanê; " dewletê vana yacerê dewa xo." Çiton yacerime. Né çewo, né wurtu! Kata şime? Vace ke şım; çık, çiton bırramim. Çık, çiton weyê kim. Kuyo mal-milk; kuyo ban çi? Kuya sırşi, kuya arrê? Kuyo dar -ber; kuya vaye? Dewê menda çi?.. Be mawa kayê xo kenê!.. Niya nêşikinu ke qesey bıki. Xape yena küna guliya m', kenu bıxenekil! Zerrê mı ta ra sono... A rocê ke yena mı viri, qê vanu zerrê mı ra çıye qurfino!

Heya bıraye m'!. 38 bi, ama verd ra! Nafa? No tertelê dina beter ama. No, hal be hal névereno ra!.. Xo re, na çeber de, a çeber de... Omre mao ke mend; hen çeberanê sari verdê vereno ra sono... Hele kudê, zav-zecê ma sebeno?.. Ma turê, raşti; xo eşt çem, ya nêeşt çem!..

Harşiyê'ra Çena Silemanê Eyizê Qoçı – Yıldızê

Yılmaz Çelik'in Yeni Albümü Pek Yakında İber Müzik İmzası ile Müzik Marketlerde

GÖÇ VE KALANLAR

Caner Canerik

Milyonlarca insan, adeta yatağını sırtına alıp tüm birikimini bırakarak bilmediği, tanımadığı mekânlarda yaşamaya başladı. Herhangi bir planlama olmadan yap(tır)ılan göç, bu sefer de büyük kentlerde “sorun” olarak ortaya çıktı. Dil, inanç ve önemli kültürel farklılıklar arasında bir süre bocalayan göç mağdurları bir süre sonra herhangi bir devlet desteği almadan kendi entegrasyonunu kendisi yaratmaya başladı ve sıkıntı da bir anlamda buradan çıktı

Türkiye’de, 1960lı yıllarda ekonomik nedenlerle başlayan köyden kente göç süreci; 1984 yılından itibaren özellikle Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde başlayan çatışmalı süreçle milyonlarca ifade edilen büyüklüğe ulaştı. 1990’lı yılların ortalarında yoğunlaşan Türkiye’nin en büyük iç göç hareketi gayri resmi rakamlara göre 3 milyon kişiye ulaşırken Dersim, çatışmaların en yoğun yaşandığı ve en fazla göç veren illerin başında geldi.

Ekonomik olarak durumu “biraz” daha iyi olanlar, Türkiye’nin metropol şehirlerine ya da çatışmaların daha düşük yoğunlukta seyrettiği bölgelere göç etti. Dünya standartlarına göre “açlık sınırı”nın altında yaşayan köylüler ise Diyarbakır, Şırnak, Hakkâri, Van ve Batman gibi il merkezlerine yerleşti.

Milyonlarca insan, adeta yatağını sırtına alıp tüm birikimini bırakarak bilmediği, tanımadığı mekânlarda yaşamaya başladı. Herhangi bir planlama olmadan yap(tır)ılan göç, bu sefer de büyük kentlerde “sorun” olarak ortaya çıktı. Dil, inanç ve önemli kültürel farklılıklar arasında bir süre bocalayan göç mağdurları bir süre sonra herhangi bir devlet desteği almadan kendi entegrasyonunu kendisi yaratmaya başladı. Sıkıntı da bir anlamda buradan çıktı. Türkiye medyası milyonlarca insanın yaşadığı drama sessiz kalmayı uzun yıllar sürdürse de, yaşanan sıkıntı “kapkaç” ve benzeri adli suçlardaki artışlarla birlikte ortaya çıkınca gündeme geldi.

Var olan gerçeklik ortaya çıkmış olmasına rağmen, göç olayıyla birlikte yaşananlara dair çok somut araştırmalar yapılmamış olmasının çözümünü zorlaştırıyor. Batıya göç eden insanların toplum yaşamıyla entegrasyonundaki ciddi sorunlar henüz tespit dahi edilmediği için gündün güne sessizce katlanarak sürüyor. Türkiye’de yaşayan herkesin bildiği üzere Kürt meselesi gibi oldukça hassas bir konuda var olan bir gerçeğin tespitinin bile bu bağlamda önemli bir aşamayı oluşturduğunun altını çizmeliyiz.

Devletin 20 yıllık bir süreçte yaşananlara dair “kısmi” sorumluluk alması, sivil ve mağdur olmuş halktan “gayri resmi özür dilemesi” anlamına gelen düzenleme ise “sembolik” anlam-

dan çok öteye gidemeyip gerçek yaşamda herhangi bir rahatlama sağlayamadı. “Terörle Mücadele”den doğan zararların karşılanması” na dair kanun, bütünü kapsamı bağlamında yetersiz kaldı. Birçok insan düzenlemeden “geç” haberdar olup mağdur konumundan kurtulamazken, illerde oluşturulan “tespit komisyonları”nın birçok kararı mağdurlar tarafından mahkemelere taşındı ve çözüm bu kişiler için yıllara ertelendi.

1994 yılında, üniversite eğitimi için Dersim dışına çıktıktan sonra malum nedenlerle uzun süre, görüp, okuduğumuz haberler, anlatılanlar dışında, geride bıraktığımız memleketimizde neler olup bittiğine dair çok fazla ilgimiz de, bilgimizde olmadı. Ancak askerlik sonrası 2006

Yalnızlığın dayanılmaz ağırlığı

Göç süreciyle birlikte en büyük yıkım yüzlerce yıllık bir birikimle yaratılan toplumsal yapıda oldu. Bunu ikiye ayırmak gerekiyor: Birinci olarak var olan ekonomik yapı tamamen çöktü. Büyük kapitaller yaratılmamış olsa da, Dersim dağlarında insanlar oldukça “rahat” geçinebilmelerine imkân veren ekonomik yapıları oluşturabilmişlerdi. Farklı alanlarda duyulan ihtiyaçları gideren kişilerin yaşamları neredeyse birbirlerine eşdeğer bir standartta sürüp gidiyordu. Atölyeler, fabrikalar olmasa da, yemek, içmek ve barınmak gibi temel ihtiyaçlar farklı alanlardaki üretimlerle karşılanabiliyordu.

Göç etmeyen, edemeyen insanların zaten en büyük sıkıntıları da bu noktadaydı. Ekonomik

Yılında ilk kez memlekete gittiğimde, göç edenlerin büyük kentlerde yaşadıkları mağduriyetlere göre, göç etmeyen insanların çok daha ağır bedeller ödediklerine tanık oldum. Çok fazla profesyonel anlamda yansıtma imkânı olmasa da, tüm politik kaygılardan uzak bir şekilde somut gerçekliği dile getirmeye ve duyurmaya çalıştım. Yaşanılanlar gerçekten inanılmaz yacak kadar trajikti. Bu bağlamda kanımca en çarpıcı görüntüleri P ü l ü m ü r ’ d e gördüm. Bir bağ ot uğruna tüm zamanını heba edebilecek kadar zor ve sıkıntılı yaşayan insanların yaşadıklarını hiç kimse görmedi ve bilmiyordu.

Bilemezlerdi. Bilseler de açıkçası anlayamazlardı. Bu kavgayı, mücadeleyi birçoğu “eğence” olarak ele aldı, okudu ve izledi. Eksiklik, hata bende mi yoksa “izleyicilerde” miydi anlayamadım.

olarak en düşük gelir düzeyine sahiptiler ve önemli bir bölümü de üretmeyecek durumda olan, yaşlılar ve engellilerdi. Üreten insanların gitmesiyle birlikte ise geçinmeleri adeta imkânsızlaştı. Bu süreçte, bu insanların asgari yaşam ihtiyaçlarını karşılamak için ödedikleri bedeller birkaç kat daha ağırlaştı. Daha önce yakın mesafelerden karşılanan ürünler, daha uzak mesafelerden ve daha pahalıya karşılanıyordu. Bu ise onları açlık sınırının çok çok altında yaşamaya sürükledi.

Kalanların çok az bir oranını oluştursa da çalışabilir nüfusun önemli bir bölümü üretim araçlarından, pazarlama imkânlarından yoksundu. Bu nedenle, devletin verdiği yardımlara ihtiyaç duymaya başladılar. Bu, bir anlamda kısmi bir rahatlama yaratsa da, bölgede düşkünlük kültürünün yaygınlaşmasına sebep oldu. Pülümür ilçesinde bizzat şahit olduğum, ilçeye yolanan yöneticilerin “devlet politikasından” uzak, kişisel politikalar geliştirerek bu yardımları kesmeleri, istediklerine vermeleri berabere önemli bir kültürel yozlaşma getirdi. İnsanlar, ihtiyaçlarını karşılamak için, ihtiyaçlarını gideren kişilerin anlayışlarına “uygun” konumlanmaya başladılar. Kişilik çürümesine yol açan bu durum bir süre sonra sosyal yaşam ve değerlere de yansımaya başladı ve aç kalan insanlar, inançlarını yemeye başladı.

Kış aylarında bulunduğum süre içinde çok istisna olsa da, “yardımla geçinenlerin” ve domuz eti yiyen insanların kişilikleri Dersimde en

çok tartışılan konular arasındaydı. Elbette ki, kişilerin özel yaşamlarını, ne yediklerini, ne içtiklerini tartışacak durumda değilim. Ancak, sosyolojik bir gerçeklik olarak karşımıza çıkınca, konuşmak ve tartışmak gerekli oluyor. İslam, Alevilik ve Dersimin yerel pagan inançlarına ters düşen bu duruma insanları sürükleyen nedir? Geçmiş yıllarda kötü, pis, mundar – günah - olarak tanımlanan yaban domuzuna yönelik “ilginin” sebebi nedir? Kişilerin bireysel tercihleri –damak zevkleri- midir yoksa zorunlulukları mıdır? Dinsel yaptırımlara rağmen bu süreç nasıl gelişebilmiştir?

1980 öncesi Dersim’de hâkim olan Türk Sol Siyaseti, bu gün batıya göç eden Dersimlileri en önemli “malzeme” olarak görmeyi sürdürüyor. Son yıllarda ise “Dersimist” olarak tanımlanabilecek, siyasi ideoloji, hayat felsefesi olarak 1938 öncesi Dersim değer ve kültürünü, yaşam modelini örnek alan yeni bir siyasi akım ağırlıklı olarak yer tutarken, “Zazacı” örgütlenme de diasporadaki Dersimlilerde kendine gündün güne taraftar bulmayı sürdürüyor. Büyük ölçüde anti-Kürt ve anti-Türk tezi üzerine kurulan bu siyasi anlayışlar, Dersimliler arasında ciddi bir çatışmayı da gündeme getiriyor. Yaşanan çatışmalı ortamın önemli etkisi ve hala Dersim’de yaşayan halkın istem ve talepleriyle, öncelikleriyle örtüşen DTP’nin Dersim’de kazandığı güç ile birlikte “Kürt Dersim” “Zaza Dersim” ya da sadece “Bağımsız –Alevi- Dersim” tartışması alevleniyor. Ancak, tüm bu siyasi ayrışmalara rağmen seçim süreçlerinde belirleyici olan “geleceksel” unsurlara “yeni” yöntemler de etkilenecek durumda.

Zor durumda kalan insanlara oy karşılığı yardım etme yöntemi 22 Temmuz 2007 seçimlerinde kendisine oldukça taraftar toplarken, galip çıkan anlayışın yine aşiretçilik olması altı çizilmesi gereken noktalardan. Seçimlere bağımsız olarak katılan bir adayın, Dersimde yaşayan engellileri propaganda malzemesi yapması, ihtiyaç sahiplerinin maddi ihtiyaçlarını birbir olarak karşılaması ve halkın buna önemli ölçüde rağbet etmesi, gelen adaylardan politik çözümler yerine daha somut ve daha bireysel çözümler istemesi yeni yönetime karşı halkın geliştirmiş olduğu yeni yanıt olarak karşımıza çıkıyor. Bu süreçte konuştuğum yaşlı bir Dersimli, televizyona ihtiyacı olduğunu ve “adayın” bu ihtiyacını karşıladığını belirtirken, “Ötekiler benim için ne yaptı ki onca senedir. Bu en azından bize TV aldı. Oyumu bu nedenle... ‘a vereceğim’ diyebiliyor. Siyasal anlamda, çizgisi ne olursa olsun bir adayın çıkmış olması, halkın çoğunluğunun yinede bireysel çözümler yerine tüm ülke sorunlarıyla birlikte sorunlarının çözülmesine yönelik umudunu koruması, tercihini bu yönde koruması elbette ki Dersim adına umudu korumak için yeterlidir.

DEVAM EDECEK...

35. Kurdenfrauen am Webstuhl, der Secte der Kysylbasch („Rotköpfe“) angehörig in einem Sommerdorf von Halüßlern im Binboğhadagh.

Binboğa Dağı yaylalarında kilim tezgâhi başında Kızılbaş-Kürt kadınları. [Kaynak-H. Grothe.]

Parteniya

Turabi Saltık

Sürgün

Tarihte dayatma ve hegemonya zulüm getirdi hep. Zorlu bir geçmişi olan Orta Doğu, Anadolu ve Kuzey Kafkasya, katliamlara, savaflara, haksızlıklara karşı muazzam bir duruş sergilemişti. Coğrafyanın halkları; boy ve kabile bölünmüşlükleri ile iç kavgalar ve yönetim savaflarıyla gelmişti günümüze. Onlar uzun yıllar feodalite ile yaşadılar. Öte yandan görkemli uygarlıklara da damgalarını vurmuşlardı. Büyük bir mirasa sahiptiler. Coğrafyada halklar ve değişik etnik guruplar farklı inançlarla yan yana yaşadılar. Birbirlerinden öğrendi, çelişkili yaşam sürdürdüler. Geçmiş deneylerden, kültürel aydınlanmadan süzülerek geldiler bu güne. Daha 16.yüzyıldan itibaren Çarlık, Osmanlı ve Batıda da İngilizler onlarca defa halklarının mücadelelerini boğmuş; siyasi, iktisadi, kültürel, coğrafi, tarihi sorunları savaş ve sürgünle çözmek istemiş kan ve göz yaşını

dayatmışlardı. Ulusal özgürlüğünü yitirmek istemeyen bölge halkları her defasında doğrudan bağımsızlık mücadeleleriyle direnişler göstermişlerdi. Sonuçta üstün silah gücü ve sayısal fazlalığıyla Çarlık Çerkes'leri, Osmanlı Ermeni'leri sürmüştü. Zulüm altında ezilen, diaspora edilen, kendisine yabancılaştırılan, izole olan yaşamlara itilenlerin hazin öyküleri sürgünler.

Halkların mutluluğunu, mutsuzluğa dönüştüren sömürgeci İngiliz, Fransız, Osmanlı ve Rus devletlerinin kışkırtmaları, yerli işbirlikçilerin bunları desteklemeleri, ezilenlerin aralarındaki birlik ve dayanışmalarını boşa çıkartmış; sürgünlerle halkların aydınlık geleceği yok edilmişti. Diktatörce yetkiler ve üstün silah gücüyle donatılmış güçlerin karşısında, özgürlük mücadelesi yürütenlerin siyasal ve sosyal kurtuluşlarının bastırılması, parçalanıp dağıtılması, asimile edilmesidir sürgünler. Kafkasya'da Çerkeslerin, Anadolu'da Ermenilerin ve Kürt yoksullarının, azınlık milliyetlerin ve milyonlarca bireyin zorlu geçmişlerinin tarihidir sürgünler. Köklerinden kopartılanların, diaspora edilip yabancı oldukları topraklarda yaşamaya mahkum edilenlerin, itilen ötekilerin bilincinin karartılmasıdır sürgünler.

Sürgünü ve sürgünleri emperyalist işgalcilerin yıkıcı savafları, hegemonyaları, kıyımları doğurdu. Halkların bir arada yaşama bütünlüğü parçalandı. Sürgün edilen milyonlarca insan; acıların, açlıkların, yoksullukların,

kitlesel ölümlerin en çetinini gördüler.

İnsanlık tarihi savaşların, sürgünlerin, zorbalıkların izleriyle doludur. Zulüm halkların yaşamında hep vardı. Kuzey Kafkasya'da, Latin Amerika'da, Vietnam'da, Filistin'de ve Dersim'de.

Egemenler halklara baskı uyguladı. Katliamlar yaptı, sürgünleri dayattılar. Sürülenler, zorla sürgün edilenler, sürüldükleri topraklarda halkların kardeşliği ve dayanışmalarıyla hayatta kaldı çoğu defalar.

Dünyanın neresinde olursa olsun işgalcilerle, savaşlarla, uygarlıklar ve kültürler yok edildi. İnsanlar acı çekti, topraklarından sürüldü. Bu gün de hala Irak'ta, Çeçenya'da ve dünyanın pek çok bölgesinde işgal ve savaş devam etmektedir. İşgalciler, emperyalist saldırganlardır. Onlar dünyanın pek çok bölgesinde pek çok savaş çıkarttı. Ülkeleri, toprakları talan etti, insanları katletti, onları zorla yabancı olduğu coğrafyalara sürdüler. Dilleri, kültürleri, gelenekleri, uygarlıkları, zenginlikleri yağmaladılar.

Sömürgeci ve kolonyalist Çarlık, Kafkas-Rus savaşları sonucu 1864'de Büyük Çerkes Sürgünü'nü gerçekleştirmişti. Bu büyük sürgünle bir milyon beş yüz bin kişi topraklarından çıkartıldı. Bir milyondan fazla Çerkes sürgün sonucu yaşamını kaybetti. Kuzey Kafkasya'dan sürgün edilen yüz binlerce insan, acıların ve açlıkların, salgın hastalıkların, yoksullukların, kitlesel ölümlerin en çetinini gördüler. Çerkeslerin sürgünü feodalizmin en güçlü döneminin sürgünüydü. Da-

ha onların yaraları sarılmamıştı ki ardından Osmanlı'nın Ermeni'leri sürgün etmeleriyle kadın ve çocuklarının acı dolu yaşamları başlamıştı. Bu süreç feodal pazarların yerini, kapitalist pazarlara bıraktığı bir süreçti. Ermeni sürgünü bu sürecin yani kapitalist pazar sürecinin ürünüydü. Ve yaşamlarını kaybeden yüz binlerce Ermeni acının, ölümlerin en aman sızını yaşadı. Bizanslılardan kalma ve Osmanlı oyunlarıyla zor günlerden geçerek gelmişti bugünlere onlarda. Çerkes ve Ermeni sürgünlerinin yaraları sağalmamışken dünya iki büyük emperyalist savaş gördü. Birincisinde on milyon, ikincisinde elli iki milyon insan öldürüldü. Ve 20. yüzyılın 38'ine geldiğimizde ise Dersim sürgünü başladı. Dersim sürgünü emperyalist süreçte ulus devletlerin olduğu dönemin sürgünüydü. Cumhuriyet Türkiye'sinde 38'de Dersim'de on binlerce insan öldürüldü, katliamlar yapıldı, ormanlar yakıldı. Yerinden yurdundan, topraklarından edilen Dersimliler ki en çok çocuklar, kadınlar ve yaşlılar yaşamlarını yitirdiler. 38 zulüm getirdi Dersimlilere. Yoksul köylülerin, halkın tümünün yaşamı acılar içerisinde çok çetin geçti. Pek çok haksızlığa tanıklık etti o topraklar. Yaralar sağalmıyordu hiç. Çerkesler, Ermeniler, Dersimli Kürtler, Dımılililer (Zaza ve Kırmancılar) yabancı oldukları diyarlara savrulup sürgün edildiler. Yok olup giden on binlerce yaşlı-geç, kadın-erkek ve çocukların henüz yazılmamış sürgün öyküleri...

Teslim SARIGÜL

20/04/2008'i de ma şime, nisané mordeme de ma. Be adetu tore û usile mawa. Ma hêtê layikimé (zama-yim) Desim ra. Hêtê çenekey ké ye Erzırumi. Ma qırbané ra ca birna ra rusna çé piyé çeneké.

Emirê hêqi dekernayne, Maré (more) birnainé

Waxté roca nisanî ama ma şim çe xınamiyun. Mabexerdi, xerbesilamet! İne kara xo xızmeta xo hale kerda. Vengo pir'i do; o ki amay bi. Xeyle millet diay bi are. Qırbane ki pota kerda hazır.Bi nejdiye sani, pir'I vat; "Biyaré emirê heqi bidekerni. Ez son. Çeye de bin de gure m' esto. Pir'i ; "feké piye layiki gıredaiyo. Meké ez çeneké pi ra buwaji" vat, hen xo dest de kot qesa. Nefes bo çeneké waştené, té de ebe Tırkiya ame zon (jan/jüan). Mı xoxo de, "gereko ni pir'i hemo çıye ma be jane mawa biyare zon" vat, hen uskit hurendiya xo de findetu. Mı, qé vengé xo névet. Neyse, vexté xo nébi! Bado, çıton bon a mesele sero pirane ma de qesey kenu(kon). Na lngé findo. Pir, cera piyé çeneké; "ALLAHIN EMRİ İLE, PEYGAMBERİN KAVLI İLE KIZINIZI OĞLUMA İSTEMEYE GELDİK." Piyé çeneké; "Hoş geldiniz, sefalar getirmişsiniz." Pir; "Ni dı azebane ma hewesé jübin kerdo. İye ké ni cancan re wairiye kené, iye ké nine kené waire çey, inan re ki hurmete m' esto."

Piyé çeneké, cera cı vat; "Ma hemo çi, xo miyan de rew ra çeşi kerdo. Nika, na nisan de biyare nisané xo roné. Ez, heşt (8) bilazigun wazon. Phanç (5) teni çeneké re; hire (3) teni maa çeneké re. Pero burğiliba." Pir'i itiraz kert. Vat; "Ni, niya zafe. To nine kém ke." Ninu, na é sero des deqi cemaat kert. Jü bo jü... Axırı kerdi kém. Çeneké re phanc bilezıgan re hire teni birğuli, mayé re hire tenan ra dı birğuli. Anca peser pesero heşt bilazigi. Niya ké imisé jübin bi, ard emirê heqi dekerna.

Qırbané nero , 2 (di) sıfrey sanay tèlewe, 3 (hire) qôri nan ant. Ejat û xızmeté diye . Düya sıfrey de. Pir (dedé) mabene mara vişarâ şî.

Ma xore qelêbiyaym têmiyun. Kotim kay û reqes. Ma xo tada. Hire-çar saati hên verd ra, ma aca ra tepiya pişkiyayme (bim vıla). Be adetu tore xowa kara xo diayine çıqa rında. Ni hesabıya ma roce be roce vilesinim ro. Kamıyaxo bızanim. Xo ra culture (zogané) xo ra dūr mekume.....

Hasan Sağlam
Veng u vaz

- 1- Ax (6.00)
- 2- Endi Be (3.10)
- 3- Heqo (3.51)
- 4- Ay Dilbere (4.00)
- 5- Liberta (3.14)
- 6- Çawbella (2.50)
- 7- Hawazge Seyd Rızayi (2.02)
- 8- Vartınik (2.50)
- 9- Kırvem (4.04)
- 10- Ninna (1.45)
- 11- Delalamı (3.42)
- 12- Gül Semahı (2.30)
- 13- Halay (5.00)

IBER MÜZİK & FİLM YAPIM SANATLARI A.Ş.
İMÇİ BULVARI 641 ÜNİVERSİTE ÇIKIŞI
TEL: (0 212) 512 95 94 • 457 16 11 • 512 95 01
TELEFAX: (0 212) 512 16 09 www.ibermuzik.com

İBER TÜRKÜLERİ
nar gibi

ABDİN BİTER • ARZU • AYDIN ÖZTÜRK • CELAL YARICI • EHRE SALTİK
GÜLCHAN KOÇ • GRUP TURNALAR • HÜSEYİN TURAN • KEMRİCK ALI
MUSTAFA ÖZARSLAN • NURETTİN KENÇBER • ÖZCAN TÜRE
ŞEVİN • TEKİN KARABEY (sözler: Abdurrahman)

VCD VIDEO

Z. Oğuz

Her acı bedeninde sancır. Biz onu ancak tahmin ederiz. Kolu ağrıyan birinin acısını tam tahmin edemeyiz. Sezmeyi deneriz. Ondandır ki otuz sekizin acıları üzerine yazamıyorum. Melami hırkamla, çoktan bu dünyada terhis kutsanmış sözlerle yazmadım ama yazıya öyle başladım. Yazmadım, çünkü; kutsalla aram pek iyi olmadı. Kutlunun kutsalın yanında durmayı sevmedim hiç. Yüz çevirsem de saygısızlığım da olmadı.

Uzama bol bir noktadan, sezilmesi zor bir acının tarihinden başlasam da kısa sürede güvenli alana çekiyorum yazımı. Arafta bir yere. Zayıfın seçtiği, tercih ettiği yerdeyim. Ne kahraman ne de hayın. Yada hain!

Bu yazıma bir tema ararken hain kelimesi bana büyük bir işaret oldu. Hikmeti ilahi işte. Bu sayımız Sürgüne dairdir diye Devrim'den emir alınca, ne yazacağım diye cebelleşirken, yukarıda anlattığım esrik halle tukanacağımı biliyordum. O esrik yazının bir yerine hain kelimesi düşünce. Yazımın rahminde ki kurbağa yarışını hain kelimesi kazandı. Kusurum başılsana. Hain! Tunç gibi sert kayalarımızdan seken mermi gibi.

Bu hain sözüne çokta yabancı değilim. İnsanlık da değil. İhaneti sezmenin en güzel yolu, ona yakın olmaktır. her otuz sekiz dendiğim bela, yıkım, kırm, zülüm dışında başka bir görüntü gelirdi; aklıma. Kötünün içinde esas. Ve de kötülerin içinde iki resim dikkatimi çekmiştir; Vankli Zeynel ve Rayber. Lanetin timsali olarak anlatıldı. Televizyondan önce köylerde bu konular yakın tarihe ait olduğunda çok tanıkla anlatırdı. Kış gecelerinin; otuzsekizde sözüyle başlayan bir konuşmanın sıcak hatıralarının ve en tipi, en soğuk sözleri bu ikisine ayrılırdı. Tabi o zamanlar haddini bilirdi kadın ve erkekler. O dönemi yaşamış yaşlı erkekler hadiseyi anlatırlardı, yaşlı kadınlara ah etmek, bol bol bedua etmek düşerdi. Erkekler bedua etmezdi pek. Kadınların bedualarda bu iki isim çok yer alırdı.

Tabi bu beddualardandır duymadım Rayber; çocuklara ad olsun. (Zeynel oluyor tabi benimde adım Zeynel.) Bedua eden yaşlı kadınlar torunlarına ad olsun ister mi? Her beduaların da torunlarının adı geçsin istemez tabi. Birde çocuğa isim olarak konduğunda Rayber adı, çocuğun yarını tehlike altındadır. Bütün Alisherler o addan intikamını alacak diye kimse çocuğuna ad olarak koymayı göze almadılar. Aslında güzel bir isim.

Kötüye garip bir sempativ var. Lanetlenmişliğe. Çoğu zaman iyiliği kancıkça bulurum. Realiteyi de. Nenem Raybere be dua ederken arada boş bulunurken ne yiğit adamdı ve sonunu nasıl böyle yaptı? derdi. İlgimi çekerdik Raybe-

rin ironik yanı. Tuhaftır hayat. Serüvendir.

Acaba Rayber in geride kalan ailesi var mı? Tanışmak isterdim ailesinden birisiyle. Zerre horgörüm olmazdı. Yaptıklarını hiç sormazdım. Son anını onlardan duymak istedim. Tuncel operasyonundan sonra Hozat'ta kurşuna dizildiği anı isterdim onlardan. Çıkarla bir birinin saçını tarayanlar; kökünü, kuyusunu, ipini ve kurşunu da hazırlar. Cibranlı Halit Ermenilerin kökünü kazıdıktan sonra idam sehпасına çıktında; 'Hey vah hey! Ben ermenileri öldürürken kendi boynumun ipini hazırladığı mı bilmiyordum'. Acaba Rayber ne demiştir. Durun yapmayın, ettim tutum, halkımı, insanımı yedirdim, kırdırdım size diye çökmüş müdür? Alisher'in kafasını kesip devlete teslim ettiğinin ertesin de kurşuna dizilme anında gülümsemiş midir kaderine? Yada şuursuzca, öylesine gülmüş müdür hırlıtyla? Ağlamış mıdır örneğin? Bu durumlarda insan erekte olurmuş, İşemiş midir altına? Hey vax hey! demiş midir? Çocuklarıyla göz göze gelmiş midir? Halkını devlete düzdüren Rayber karısı ile son kez bakışmış mıdır? Bakıştı ise ne hissetmiştir. Ona son bir söz fısladılmış mıdır? Tuhaftır bir andır. Sezilmesi zor.

İnsanın yaslandığı çubuğun gözüne batması kadar acısı. Kazık normaldir de dost kazığı yaman bir söylemdir. Her türlü toplumsal gururundan ve onurdan uzak kalmayı göze almak zor zenaattır. (Aslında toplumcu olma zor zenaattır da! Konuyu layt mecrasından çıkarırmayalım.) Ailesinden geriye kalanlardan Rayber umursamamıştır diye sormak isterdim ölüm anını. Kötüyüm arkadaş, hazzımın, taraf olmanın keyfiyle çıkarımı düşündüm, Dersimin davulunu çalmayı hayal ettim ama kodular işte tavrını yüzünden belki son anında bile hinliğin gururuyla beklemiştir sözlerini duymayı bekliyorum. En son anında bile insana ait o mahcup olmanın hey vax hey şekli bile olmamıştır. Yerin dibine batmaya rızadır o an. Alın yazısına duyulan korku Rayberde yoktu belki. Ona biri bedua karışık uyararak isteseydi herhalde; Rayber cevap olarak; işine bak dermiştir. Hatta onu uyararlara ben halkın hafızasını biliyorum. Halk son gördüğüyle var. İhanette başarı elde edersem kahraman olurum diye herkesin ikna olacağı bir cevap vermiş olabilir. Kötülük içinde bazen erdem taşır. Ben erdemli şeyler beklerken tersi şeyler duyardım bel ki. Kaderi buydu gibi. Rayberin kaderini tanı kayıt ettiğinden ve kast ettiğimiz kötülükten de öte olurdu. Ne kayıt altına alınır ne söylenir. Bel ki o tanrısal durumların çok ötesinde bir durumun füzürü olarak bili-

nir ailesince.

Hele Venkli Zeynel .Onu öldürmediler, öldürmeye bile değer bulmadılar belki. Kendiğinde yerin ve kainatın içinde kayıp oldu silindi. Onun adına yaşayana - varsa da Venkli Zeynelle anılmayı çoktan silmişlerdir, o adın bir devamı değildir. Venkli Zeynelin Fotoğrafını görmüştüm..Yakışıklı bir yüz.. İyi tasarlanmış o yüzde tasarlanmasa zor bir kader yazıyor sanki.. Öylesine bakıyor. Ne geçmişinin ne geleceğinin yazgısının esiri. Her fotoğrafı konuştururdum. Böyle bir canlandırma hazzım olur. Hayvanı konuşturan lafontein gibi. Zeyneli konuşturamadım. Onun adına şimdi yazarken bile, sözlerin sıkıntısını çekiyorum.

Bu derce de ihanet edenlerin, kötülerin yanında yer almış insanlarla sonradan kendimde tanık oldum. Onlara bakan soğuk bir kalabalık görürsünüz. Garip bir halleri var. Pişman olmanı, pişmanlığın ruhunu etlerinde taşırlar.Ruhlarında hiçlik bile farklı. Kötülüğün ve kalabalığın uğultusu içinde hiçlik duygusu. Hiççiler gibi değildirdir durum. Yalnızlıkları ilk insanın yalnızlığına benziyor sanırım. Manasız gülen insanlardır onlar. Ben komik bir şey yaptım dercesine lazım olmayan yersiz bir mahcubiyet ve gülümseme. Pişkin olurken bile terlerler. Ondandır ki etleri izin vermez pişkinliğe. Gözlerinin içinde esası silmeyi çok arzu ederler. İşin kötüsü gözlerinin tanıklığıyla yaptıkları kötülük silinmez. Sosyal dünya karşısında ruhun aldanmışlığı, aklın çelimsizliği; kendi gözünde ki resmî yok edemez. Ne yana dönse durum nevroitik ve tersidir. Kalp atışı ve yaşama yitisi zayıftır. Cinsel dürtüleri zayıflar. Olmadık yerde iyilik dolu ve alçak gönüllü olurlar. Felekle melek arası çizgi de gider gelirler. Ötelenmişlikleri gereği, içselleştirmeden önlerine bakarak hal hatır sorarlar. Her an yüzlerine vurulacak sözü, herkesten önce tahmin eder ve erken duyarlar. Her hareketleri insan içinde, toplum ahlakı gereği pişmanlıklarına bir cevaptır san ki? Ölüm gerçek bir reçetedir önlerinde. Sabah akşam alırlar ölümü azar azar. Ölüm; o sonsuz uzama her sabah ışır.

Belki de bu acıdan, kurşuna dizilince kurtulmuştur Rayber. Belki de kendisini öldüreceği kurşunun yarattığı acıyı dahi anlamamıştır. Bir tür ötenazi olmuştur. Bu durumlarda anlattığım durumun ötesinde gerçekleşmiştir. Fiğür ve anlam tamam değildir. Neye boyun eğdiğini, neyin baştan çıkmışlığına haz duyduğunu anlamamıştır. Gururlu bir yıkılış değil. Yaşamını binası çökerken, kendini çürümesi gereken temelinde değil, ıssızlığa çü-

rüdüğünü son anda görmüştür. Büyük bir sosyal pişmandır. Yalan dünya demiştir her türküde geçtiği gibi. Karısından bir kere istemediği gibi onunla yıllarca ne yaptığına afalamıştır. Bu duyguyla ya yaşamasına izin verilseydi. her otuz sekiz belasını yaşamışın soyundan gelenlere karşı hacmini değiştirmek zorunda kalırdı. İnsani davranışlarını ötesinde insan oğlunun soyundan çeker alırdı kendisini. İteklenen, bir köpeğin sevilmesiyle sevilirdi. Hainlik? tunçtan seken mermi. Sesi dışında ne yana gideceği bilinmez. Yaşasaydı belki de tersi olurdu. Günah ya tetikler geri adım attırır yada günahlarını azdırır. Bu yazıyı yazarken onun ruhunda bende aynı durumu yaşadım. A. Camus'un; günah işlemeyen yaşayorum demesin tadında akıl verirdi bize. Tabi ihanet günah sayılırsa.

Bu yazıyı yazarken itiraf etmeden, tek renge dönüştüğümü söyleyeyim. Melami hıramla ermiş halimle yazının başına oturdum. Başladım, arafta kaldım sonra bir sınıra doğru çekildim. Geldiğim sınırı itiraf etmem. Kimse bana dürtüst olmasın çünkü ben kimseye değilim. Olduğum renk beyaz değil. Kundak rengi, gelinlik rengi ve kefen rengi insanı gıcık eden masumiyet rengi beyaz. Dıştan arınmak. Hazın tetiklediği dünyanızda tüm beyazlar, yada beyaz olduğuna sananlar, bilin ki tüm renklerin karışımından beyazsınız. İhanetin ikonu Rayber ve Vankli Zeynel hangi renktiler? Bençe sadeydiler; tek renk, kirli açık karaydırlar. Öyle bir dünya ki kendi yarattığı renklerin değerini kendi için de bozan bir ritüeller dünyası. Renkler ve makyaj; iki yüzlülük dünyası. Biz makyaj yaparak saf görünüm elde ederiz. Metin-Kemal Kahramanın en sevdiğimiz albümü neydi? Renklerle yaşamak. Yaşayacağız da.

Otuz sekizin hatırına, Rayber'i hatta onu bahane ederek başka şeylerin işaretinin peşine düştüm ama başaramadım. Hedefim başka işaretlerdi. Bu işaretler, bu tür simgelerden yana olmak yada karşısında olmak garip işaretler taşıyor. Bu işaretlerin hepsinin de tuzağa düşürülmesi gerekir. Dersimin sokaklarından gezinin. Dışardan bakın. Dışardan arınanları tek tek sayın. Bölün çarpın otuz sekizle. Elinizde ne kaldıysa rıza gösterin. Bir başka zamanı kurmak için şimdilik rıza gösterin. Şimdilik her şey ironik ve şeytandır. Belki o zamanda öyleydi. Rayber bir şeytanlık yaptı. Zeynelde öyle. Bir şeytanlıkta benden, kısmen Rayberi övdüm. İşaretleri renklere bezeyip bekleyin tuzağınızın başında. Kolay gelsin.

Serdar Hayer Kılam

- 1 CİGERAM (3.31)
- 2 NA DERSİMO (1.10) (3.25)
- 3 BIRA EZO (4.13)
- 4 QEQİBO (3.37)
- 5 KOSOLİ ALİ AĞA (3.20)
- 6 USAR AMO (2.48)
- 7 TANJİGE (3.02)
- 8 FELEK (4.13)
- 9 HALAYLAR (4.25)

İBER MÜZİK & FİLM YAPIM SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
 İMÇ. S. BLD. 0641 ÜNKAPIN • İSTANBUL
 TEL: (0 212) 512 95 94 • 527 16 11 • 519 96 00
 TELEFAX: (0 212) 512 16 09 www.ibermuzik.com

SÜLEYMAN YILDIZ Yolcu

- 1 Adem Didim Geldim (3.56)
- 2 Hey Erenler Pazanım Var(Ai Satanım) (5.39)
- 3 Bana Sual Sorma (5.29)
- 4 Bir Acayip Sevda (U.H) (5.13)
- 5 Yoruldum (4.06)
- 6 Bir Sevda Uğruna (4.58)
- 7 Gel Güzelim (4.53)
- 8 Eski Deli Payız (3.57)
- 9 Turna Semahı (6.23)
- 10 Tuncelım (4.42)

İBER MÜZİK & FİLM YAPIM SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
 İMÇ. S. BLD. 0641 ÜNKAPIN • İSTANBUL
 TEL: (0 212) 512 95 94 • 527 16 11 • 519 96 00
 TELEFAX: (0 212) 512 16 09 www.ibermuzik.com

***Biz cenneti de gördük cehennemini de,
Daha dün gibi aklımda çocukluğum.
Yediğimiz ekmek de içtiğimiz su da tertemizdi
Havada gül kokusu vardı o zamanlar.
Ne zaman ki süngülendi bebekler,
Ve ben körolası gözlerimle gördüm.
Ne zaman ki sürüldük o diyar-u jar ülkesinden,
dilini bilmediğimiz bu yaban ellere.
İşte o zaman başladı, bizim için cehennem.
Şimdi bu yanası İstanbul'da,
beton duvarların arasında,
Kimse duymaz ki sesimi
Bazen çıkıyorum, Kartal'ın tepesine
Geceleri Ay'la konuşuyorum, ne yapayım?
Soruyorum ona,
Nereye gidiyor bu dünya***

Dünya Ana

